

OVČAR MARKO.

SPISAL JANEZ JALEN.

7. O svetem Vidu.

Skočir je podražil Rozalko, da se bo Marko kmalu ženil. Od tistega dne je na vse strani pazno poslušala in ujela, da ženske res že izbirajo nevesto za Marka.

Manica je mirno spala. Rozalka pa je pre-mišljevala pozno v noč, da bi za brata res ne bilo prenapačno, če bi se kmalu oženil:

»Če bi Ančka prišla k hiši, Ančka, ki je dobra. Lepo bi bilo. Tako pa, bogve kako bo. Sebe bi že preživela. Če pa Manica ne bo mogla biti doma? Pa — Marko je dober. Bog mu daj pravi um in pravo pamet.«

Na Rodinah je bila ura enajst.

Pod oknom se je nekaj zgenilo. Rozalka je razločno videla, kako se je v bledem svitu lune nekaj premikalo pod oknom — kakor visoka bela senca. Obšla jo je groza. Potegnila je odejo čez glavo in si ni upala nič več pogledati proti oknu.

Eno je še slišala biti. Potem je zaspala.

Zjutraj jo je Koraček s kozami prehitel. Zaspala je dan.

»Dohitim ga.« Podila je v Reber, da je kozliček komaj dohajal. Pa Koraček je znal bolje. Pod Pečmi ji je zmanjkalo sape: »Nalašč nagaja. Bo pa Manica danes pasla.«

Kozar pa se je spustil po Malem melu nazaj po Primoževe koze. Čudno. Nikoli ni čakal za-

kesnele drobnice, da je navadil ženske zgodaj vstajati, Rozalki je hitel naproti.

»Priden si, Peter,« ga je ogovorila.

»Sem. Pa ne tebi na ljubo. Zavoljo Marka. Hej! Kozek! Hej! Teci! — Teci! — Teeeci!«

Rozalka se še ni oddehnila, ko so že znova zarožljali vsi zvončki v kozjem tropu.

Kozar Peter Koraček je dočakal svoje pomladi.

Dan se je raztegnil in noči skoraj ni bilo. Solnce je zorilo žita in žgalo v Peči, da je puhtela od njih vročina kakor bi gorela v peči grmada. Zavrhom je pozibavalo pisane metulje in zaredilo v trate vse gosto hroščev. V tropih so odcvrčavale iz trave kobilice pred jarci. V gorah je pogledalo v najbolj skrite globeli in raztopilo sneg do zadnjega perišča.

Solnce je sijalo dan za dnevom. Na daljši dež ni prav nič kazalo. Plohe pa so pridno zalijale rožam in jagodam, travam in gobam. Poletje je nastlalo vsenaokrog divjačini s hrano in zredilo po goščah zverjadi obilen plen.

Če je poginil jarec in obležal na odprtem svetu, ga ni več čez noč odnesel volk. Še lisica ni rada prišla do njega. Jastreba, ki sta gnezdila za Stolom nekje, in krokerji in gorske kavke so ga razparali in obrali in solnce je obelilo kosti. V trdi zimi se bodo volcje zravšali zanje.

Živina po planinah se je tako lepo in tako mirno pasla, da se je pastirjem, ki so poležavali pri tropih, kar samo smejalo.

Koraček je zagnal koze v skale in v skokih pridrevil po strmini k Marku, ki je slonel nad odprto knjigo in pisal s prstom v zravnan pesek pred sabo. Kozar se je začudil:

»Ali copraš ali zagovarjaš?«

»Ne. Brati se učim.«

»Le počemu ti bo učenost pri jarcih?«

»Škodovati ne more.« — »Kaj bi mu razlagal,« je mislil Marko, »bi tako ali tako ne razumel, zakaj se moram učiti brati.«

Koraček mu je najprej povedal, kako je zjutraj ustregel Rozalki, ki je zaležala, potem šele ga je prosil, naj bi malo pogledal čez dan za kozami, ker bi sam rad šel čez Vrtačo na koroško stran k mačevskim kočam.

»Aha! Te h Korošam vleče. K Majdi?«

»Samo videl bi jo rad.«

Kozar je odšel. Marko pa se je presedel za tropom in se zopet zamislil v »tablo teh puštabov«, zravnal nov pesek in s priostreno paličico vanj p-i-s-a-l — pisal, dokler ni Peter privriskal z Mačevske planine.

»Si jo videl?«

»Ahm. Prijazno je govorila z mano in rekla, naj še pridem. — Jujujuh!«

Marko je nagubal čelo in v zrak napisal: »A-n-č-k-a.« Ni vedel, ali je prav zadel; v knjigo pa ni utegnil več pogledati. Volkun je gnal trop že proti kočam.

* * *

Bajtnikova Mica je izkopala okrog mravljišča ozek in plitev jarek, obrisala s predpasnikom počen obraz in zagledala pred sabo Marka. Ni slišala, kdaj je prišel; bobnela je Završnica mimo nje. Prestrašila se ga je. Ujel jo je, ko je baš premišljevala, na kakšen način bi zvedela od Marka, kako in kaj misli: »Obril bi se, Marko. Dekleta nimajo rade resastih fantov.«

Marko je pomislil samo na Ančko: »Za jarce sem dober. Kadar pa pojdem v dolino, bom gladek kakor dekle pri šestnajstih letih.«

Mica je ugenila njegovo misel: »Marko! Ni samo Podlipnikova Ančka dekle. Kaj majerc pri kočah ne vidiš?«

»Seveda jih. Brhka dekleta so. Posebno Frčejeva Reza. Lahko Mežkov Joža noč in dan prepeva. Skoraj sem mu nevoščljiv.«

Mica ga je hudomušno pogledala, in Marko bi se bil najrajši vgriznil v jezik. Zavedel se je, da je preveč rekel, in je hitel izpeljavati pogovor drugam: »Zakaj pokrivaš sedaj jamice s smrečjem?«

»Kadilo in jajca bodo znosile mravlje vanje.« Razkopala je z rovnico mravljišče. »Vidiš, tako nabiram krajcarje Zavrhom. In kaj misliš, komu jih bom pustila?«

»Meni jih daj, ko mi tako manjka denarja,« se je šalil Marko.

Mica pa ga je prijela za rokav in mu popolnoma resno pogledala v obraz: »Lahko je moj denar tvoj, če hočeš.«

»Saj te prosim zanj.«

»Ne smejaj se. Resno mislim. Frčejevo Rezo vzemi in z njo dobiš tudi moj denar. Njej ga bom pustila.«

Marku je prišepetavala izkušnjava: »Rezka ima vendar Joža rada.«

»Pusti Ančko, pa se bo tebe prijela. Kakor sama sebe jo poznam. Verjemi!«

»Čedno dekle je. Če bi vedel, da bi me res marala...« je bolj sam sebi kakor Mici govoril Marko.

»Gospodar si že, pa še tako otročji. Po postavi in pameti si fant za tri Jože. Z medvedom bi se lahko spoprijel za medvedko, nikar s tem kolednikom za dekleta.«

Marko se je zamislil, Mici pa se je obraz razvedril.

Mravlje so hitele skrivati kadilo in jajca pod smrečje kakor na skrivnem znašajo dobre tete revni nečakinji predivo in žito za balo.

Zvečer je prišel Marko obrit v Rodinsko koč. Reza in Mica in Franca in Meta in Joža vsi so ga veselo pozdravili, le Tevž je obmolnil.

Marko se je razživil. Največkrat se je zapletel v pogovor s Frčejevo Rezo in ji je pripovedoval same vesele, da se je od srca smejala in drugi z njo. Bajtnikova hiša že dolgo ni bila take volje.

Mežkov Jože se je čimdalje bolj poredkoma oglasil in je venomer hodil gledat na prag, kdaj se bo ulila ploha. Tevž je ugenil njegovo žalost in je računat, da bo držal Joža z njim, če nabode Marka.

In ga je: »Ti, Marko! Ali se zato učiš brati, da boš Podlipnika zagovoril, da bi Ančko dal ovčarju?«

Vsi so obmolnili. Kakor bi jo bil naprosil, se je prav takrat ulila ploha. Zgnegli so se med vrata in gledali, kako so psi poskakali iz tamorov in bežali pod streho v koč. Jarci so vstali in se tesno stisnili drug k drugemu. V napol nepokritih, v zemljo ukopanih tamorih so se prelegale krave pod streho. Slišali so pa zapeti samo največje zvonove, tako je glušil dež, ki je bil na drevje, na koč in tamore in na travo čofotal v jezerci in nastale mlake. Vmes se je nekajkrat zabliskalo in zagrmelo.

Marko je gledal ploho z drugimi vred; zaradi lepšega; v resnici pa je ostro premišljal, kako bi Tevžu z eno samo besedo zamašil usta. Tudi Mica je premišljevala, kako bi ugnala tretjineka.

»Ne bo hudega.«

Umeknili so se k ognjišču.

»Tretjinek bi rad vedel, zakaj se učim brati,« je začel pogovor Marko. »Veste zakaj?«

»Zakaj? Povej!«

»Samo zato, da bi iz črnih bukev znal prebrati fisti zagovor, ki na nogah poravna podvite palce.«

Vsi so se glasno zasmejali, Tevž pa je rdel od jeze: »Kaj hočeš s tem?«

»Da boš potem ti bolj brez skrbi ponoči spuščal jarce iz tamorov med volkove.«

»Kdo jih je spustil?«

»Ti — menil!«

»Še enkrat reci, če se upaš.«

»Stokrat, če hočeš. Pa se sezuj!«

»Tebi ne.« Tretjinek je zamahnil, da bi udaril Marka.

Dekleta so se prestrašile. Bajtnikova Mica pa je objela Tevža od zadaj čez pas, ga dvignila, odnesla iz koč in zaloputnila duri: »Na dežju se bo že ohladil. Pretepal se pri meni nihče ne bo.«

S Tevžem je vrgla Mica tudi dobro voljo iz koč. Ko je ploha ponehala, so se vasovavci porazgubili.

* * *

Leon Lhermitte: Izplačevanje koscev. (Pariz, Luksemburški muzej.)

Dnevi so bili dolgi.

Le malo pred polnočjo je prilezla noč iz doline in iz črnih jarkov na vrh Stola, in kmalu po polnoči je pogledal Triglav v temo pod sabo.

Kamen in skala se nista shladila od solnca do solnca.

Živina je v opoldanskem premoru na paši dlje časa ležala in se bolj odpočila, če niso bile muhe prehude, kakor ponoči v taborih.

Pastirji in majerce so zvečer do teme pohajali okrog koč, zjutraj pa so, premalo naspani, še s solncem neradi vstajali.

Nekaj dni Marko ni prišel v nobeno kočo več v vas, še pod veliko smreko pri Rodinski koči, je rekel, da se ne utegne ustaviti, čeprav so ga Mica in Reza in Joža vabili.

Pozno je hodil spat; vstajal je prvi. Najrajši je bil sam. Jedel je malo in hujšal je.

»Ali je zbolel? Naj pove, da mu bom skuhala rož,« je zaskrbelo Franco, Podlipnikovo majerco.

»E, kaj bo bolan,« jo je zavrnil Jok.

»Le kaj tuhta?«

»Seveda! Tebi bo razlagal svoje skrbi.«

»Saj tako vem.«

»Figo veš.«

Potem je Jok prišel na paši k Marku: »Ne bom se vtikal v tvoje skrbi. Ne v potrebne, pa tudi v nepotrebne ne. Ne vem, katerih imaš več. Le to ti povem, da, kar bi bilo za koga drugega pametno, je zate neumno. Menda veš, kaj mislim?«

»Vem.«

»Prav. Ne bom se vmešaval. Le sam zastavi. Saj ni nikomur na svetu tako kakor bi rad. Samo ... Tisto srajco, za katero je človek stkal platno sam, še najlaže nosi, če še tako bode. In jo mora nositi, dokler je ne strga, če je kaj moža. Če boš pa kdaj hotel vedeti tudi moje misli, me pa vprašaj.«

Marko je izpregovoril, da bi vse povedal romarju iz Kompostele, vse, o Ančki in Rezi in o Micinem denarju in kako bi pravzaprav na najlažji način kupil konja in voz, za začetek, in kako bi potem —

Jok ga je prekinil: »Kaj boš pravil. Saj vem. Sam pretuhtaj! In ko se boš odločil: tako in nič

drugače, potem mi boš šele povedal. — Ali obad tvoj trop kaj hudo nadleguje?» je Jok zaokrenil pogovor drugam.

»Če ga, kaj morem pomagati.«

»V grmovje zaganjaj v vročini. Med vejami se jarci bolje branijo.«

»Tega še nisem vedel.«

»In še marsikaj drugega se boš moral naučiti. Pa srečno pasi!«

Jok je odšel nazaj k svojemu tropu. Hrust je v senci od vročine zijal in molil jezik iz gobca.

»Priden, Hrust.«

Marko pa je vzel iz torbe knjigo SVESTI TOVARSH in poskušal brati: »O-zha na-sh, kir si u' n-n-ne- -be-sih, —« Ustavil se mu je očenaš, čeprav ga ni prvič bral.

»Sam zastavi! Sam preluhtaj!« je slišal govoriti Joka iz bukev.

Večerje se je komaj priteknil. Volkun jo je pohlastal namesto njega.

»Tako boš zredil psa, da se bo polenil,« je ugovarjala trdo Franca v skrbi za Marka. Smilil se ji je.

Marko je ukazal Volkunu v tabor in odšel in Franca je vedela, da se pred nočjo ne bo vrnil...

Marko je že hotel vstati izza smrekovih tršov, kjer je prefičal vse večere, in oditi spat, ko je začutil, da nekdo prihaja po stezi pod njim. Obležal je. Ni se maral nikomur pokazati.

»Dva sta,« je razločil korake. Pretemno je že bilo, da bi ju spoznal po licu, prepoznal pa je po glasu Mežkovega Joža in Frčejevo Rezo. Ozka je bila steza, preozka za dva, vendar sta šla vstric. Tudi po veliki cesti bi šla fisti večer tesno drug ob drugem.

»— — — Marko — — —«

Slišal je izgovoriti svoje ime in kakor ni imel navade vleči na ušesa, je vseeno dvignil glavo, da bi mu ne ušla nobena besedica.

Rezka ga je hvalila in hvalila in rekla, da je Podlipnik nespameten, če bo branil Ančki Marka, posebno ker je že Primož, njegov oče, pokazal, kaj ta rod zmore. In Marko je ves kakor njegov ata. Mar naj bi fanta podprl, pa bi videl: »In sedaj se še brati uči. Kdo pa zna v fari! Še Podlipnik samo številke pozna.«

Sama od sebe bi Frčejeva pač ne znala tako pohvaliti Marka; od Mice se je naučila, ki ga ni mogla prehvaliti, kadar sta z Rezko govorili o Podlipnikovem ovčarju.

»Uuu-huuu,« se je oglasila uharica iz gostih macesnov v Srednjem vrhu.

Joža in Reza sta obstala.

»Mica bo huda. V kočo morava,« je priganjala Reza.

Joža pa ji je zastavil stezo: »Rezka! Kakor vidim, ti je Marko hudo všeč.«

»Mi je.«

»Pravzaprav bi mu morali reči Primož, ko je že gospodar.«

»Prej se bo hiši spremenilo ime kakor njemu. Se ga je preveč prijelo.«

»Rezka!« Joža je odstopil za korak od dekleta: »Zate bi bilo bolj prav, če bi ubogala Mico, pustila mene in vzela Marka.«

»Bi ga, če bi ne bila spoznala tebe. Ali pa tudi ne; ker mi v srcu nekaj pravi, da je Marku pisana drugačna pot, na kateri nikjer ne vidim sebe. V klance bi mu bila za coklo, ne s klancev.«

»Rezka! Jaz te vendar ne morem poročiti.«

»Sedaj. Kako bo pa čez dve, tri leta —? Pokaži, kaj zmoreš!«

»Rezka,« se je razveselil Joža, pa je takoj zopet oložno pristavil: »In če bi se izkazalo, da ne zmorem dovolj?«

»Potem me bo Mica, privzeta moja mama, z življenjem, ne z besedo učila. Tudi zame raste Zavrhom v vsakem grmu krajcar.«

»In če bi jaz konje pasel kakor Tomaž?«

»Dovolj bo.«

Joža in Reza sta zopet tesno stopila drug k drugemu in, če je Marko v rahli temi prav razločil, sta se poljubila.

Frčejevo Rezko, katero je Marko skušal imeti rad, je Marko imel sedaj res rad, samo drugače, kakor jo je skušal imeti. Zato jo je imel, ker ga je opomnila, da zaenkrat tudi zanj Zavrhom v vsakem grmu raste krajcar in — da poroka ni vse in — da je Ančko vredno čakati trikrat »eno leto, dve al' tri.«

Samega sebe ga je bilo sram. Spomnil se je, da je pravzaprav v mislih že prelomil svojo obljubo glede lastnega parizarja in konj, s katerimi se je zarekel, da bo pripeljal pred poroko od morja na Dunaj. »In kako bi bili Rozalka in Manica žalostni. In kaj bi rekla Ančka?«

Da se opraviči, je stopil k taboru in poklical Volkuna k ograji. Pes mu je pomahljeval z repom:

»Volkun! Za na cesto te je ata namenil. Ne postaraj se prezgodaj. Jaz te popeljem na cesto.«

Ko bi bil Marko slutil, kako ga popelje na cesto?!

Na drugi strani gornjega jezercja, kjer je marsikdaj pozno v noč pel Mežkov Joža, je nekdo fantovsko veselo in pogumno zavriskal. Samo dva sta prav dobro vedela, da je bil to Mežkov Joža, katerega še nihče nikdar ni slišal jukati. Samo dva sta vedela: Primožev Marko in Frčejeva Reza, Rezka, ki se je tega vriska bolj razveselila kakor denarjev Bajtnikove Mice.

Tisto noč, kar je še ostalo, je Marko trdo prespal, brez sanj. Zjutraj ga je Franca morala večkrat poklicati, preden se je zbudil. Zadnji je gnal trop od koč. Solnce je sijalo že več sežnjev visoko iznad Bukove peči.

* * *

Rozalki doma se ni godilo dobro. Pa ni nikomur potožila.

Že več kakor teden dni ni bilo Marka domov, in to v času, ko bi se moral bolj brigati za domačijo kakor kdaj poprej. Da bi vsaj kako pošto poslal s planine. Pa nič: »Morebiti mu pa že Frčeveja Reza pere; ali pa Brkovčeva Franca. Nič jim ni zaupati. Pod svojo streho je vsaka rada.«

Podnevi sta bili skoraj vsak dan z Manico pri Podlipniku. Rozalka je pomagala delati, Manica pa — i, no — Podlipnica jo je imela rada in vsi; vodo je tudi že lahko nesla v polje, in pa, kaj naj počne otrok sam doma.

Anca bi jo bila kar najrajši vzela za svojo, ko je imela samo Ančko in Ceneka.

Ančka je hotela vedno in vedno govoriti o Marku. Rozalka pa ji je kar kratko odgovarjala. Lagati ji ni marala, z resnico bi jo bila pa užalostila.

Kadar sta se zvečer vrnili domov, je bila od dne do dne hiša bolj prazna: »Bogve, ali se Marko res nič ne spomni, kako je nama po oču dolgčas.«

Noči se je vsak večer bolj bala. Strah jo je bilo, pa ni nikomur potožila. Bratu bi: »Pa — če se sam ne spomni.«

Nekaj dni potem, ko je Rozalka videla pod oknom belo senco, je Manica med enajsto in polnočjo poskočila s posteljice in vsa trda od strahu kazala proti oknu: »B-b-b-bela žena.«

Rozalka je vzela Manico v svojo posteljo in od takrat sta skupaj spali. Utrojena je večer za večerom uspavala otroka, sama pa je s strahom pričakovala ure duhov in se časih oddehnila šele, ko je zazvonilo dani.

Res, prav zares je vsako noč nekaj strašilo pod oknom.

»O Marija, ti meni pomagaj.« Pa nikomur ni potožila: »Eno samo noč naj bi prišel Marko domov, da bi videl, kako je meni.«

Ura je odbila enajst. Manica se je zbudila: »Rozalka! Ali bo kmalu dan?«

»Zaspi, Manica.« Vsa zaskrbljena jo je božala po laseh.

Na okno je nekaj potrkal.

V polspanju se je Manica razveselila: »Marko je prišel s planine. Mu grem odpret.«

»Nikamor, Manica,« je hitela braniti Rozalka.

Otrok pa se je že toliko dvignil, da je videl v okno. Zatrepetala je:

Miha Maleš: Mlada mati.

»B-b-b-bela — Oooo!«

Manico je stresla božjast.

Rozalka je zajokala: »O Marija! Meni ni več živeči.«

Zjutraj, ko je šla Rozalka v hlev h kozam, se ni upala Manica sama ostati v postelji, čeprav se je že danilo. Tudi k Podlipniku je na vse zgodaj tekla za Rozalko, ki je šla pravit, da jo danes ne bo v tarbeh, ker mora k bratu v planino.

»Podlipnikova mama! Pri nas straši,« je brž povedala Manica.

»Tebi se sanja,« jo je zavrnila sestra.

Anca pa je iz prepadlih obrazov videla, da ni nekaj prav, in je bila nejevoljna na ovčarja: »Saj je res Marko čuden, da ne pride nič pogledat domu. Ko bi mu ne bila poslala soli, bi vama naročila, naj prižene jarce na Reber na sol. Le povejta mu.«

Manica pa se je priliznjeno prismuknila k Podlipnici: »Nikar ne bodite hudi na Marka. Morebiti se pa res meni samo sanja.«

In Anca ni vedela, ali bi se jezila na ovčarja, ali bi tolažila Rozalko ali bi se smejala Manici.

* * *

Rozalka sama bi bila skoro gotovo dobila še Marka s tropom pri kočah. Tako pa je hodila z njo v planino tudi Manica, ki se ni upala ostati doma, in

se ji nikamor ni mudilo. Jezera in Save in cest, ki so križale polja, se kar ni mogla nagledati. Najbolj pa se je čudila njivam, ki so bile, kakor židane rute, vsite v zeleno polje mejá.

Skozi preseko na vrh poti je Manica začela brenčati čebele, ki so letele Zavrh, na medeči je-lovec. Poskušala jih je šteti. Kako, ko jih je včasih več kakor ducať naenkraf švignilo nad njeno glavo. Rozalka, ki se je bala, da se otrok, razgret od hoje, na prepihu ne prehladi — na vrh Krniške poti noč in dan piha —, se je morala razhuditi, preden jo je spravila naprej. In vsak zaostali cvet sleča je Manica hotela odlomiti, in vsako rožo je videla in nobene jagode ni zgrešila. Z vprašanjem je se-sťro kar obsipala in za vse vrhove je hotela vedeti, kako se imenujejo.

Ko je Manica od spodnjega jezercá zagledala pred Podlipnikovo kočó Brkovčevo Franco, je pri-jela coklice v roko in stekla po gladko razhojeni poti k majerci.

»Kje sta Marko in Volkun?«

»Z jarci na paši.«

»Je to daleč?«

»Zate predaleč.«

»Jih pa počakam, da se vrnela.«

»Pa boš morala potem čez noč ostati pri meni.«

»Bom. Saj rada.« Manica se je spomnila strahu doma pod oknom.

Rozalka je pri kočah samo počila in odšla sama brez Manice za Markom na pašo.

Volkun jo je veselo oblajal, Hrust ji je obliznil roko, Marka je zapekla vest, Jok pa je razmišľjal, kaj neki je prignalo lep delaven dan dekľiča za bratóm.

Da straši in da je Manico prijela božjast in da se ne upa nič več spati doma ne z otrokom, sama pa še manj, je povedala Rozalka.

Straši — Marko ni vedel, kaj bi. On in Rozalka sta nestrpno čakala, kaj poreče Jok.

»Hm — hm —,« je premišľjal Jok, oprť na ro-bevnicó — »bo že res, da straši. Samo — kaj straši?«

»Strah.«

»Ali pa Jernej išče pomoči — ali pa hudoben človek nagaja. Dognati bo treba.«

Marku ni bil kaj prida odgovor kompostelskega romarja: »Rad bi poznal fistega, ki se tako nič ne boji, da bi se upal —«

»Saj ga poznaš,« ga je prekinil Jok.

Rozalka je hvaležno pogledala starega pri-jatelja Primoževe hiše: »Morebiti boste Vi tako dobri?«

»Ne jaz — Marko.«

»Jaz?« se je prestrašil Marko.

»Saj si gospodar. Boš mar pustil hišo zavoljo strahu razpasti?«

»In če strah raztrga mene, kaj potem ne bo razpadla?« je ugovarjal Marko.

»Nič hudega ti ne bo naredil, če ga boš prav ogovoril.«

»Ko bi ga znal.« Marku se ni zdelo nič več nemogoče, kar je zahteval od njega Jok.

Jok je obrazložil, kako misli; pravzaprav je ukazoval:

»Otroka, Manico, bosta pustila pri meni in pri Franci v planini; bi ji utegnil strah vse življenje ostati v udih. Rozalka, ti pojdeš še za dne domu, da te bodo v vasi videli, in zvečer dolgo ne ugasni luči. Bogu se priporoči in angelu varihu, pa te še strah nič ne bo.«

Rozalka se ni upala ugovarjati.

»In ti, Marko,« Jok je govoril pridušeno, čeprav nihče ni mogel prisluškovati, »ko bo pri kočah vse pospalo, se izmuzni z Volkunom in se tiho, kakor maček, priplazi v vas ter se skrij zunaj hiše, pa tako, da boš videl kamrno okno. Volkuna stisni k sebi; pes ti bo povedal, kaj straši. Če je res strah, se bo tudi pes tresel. Ti pa izpregovori: »Vsaka stvar Boga časti, zakaj ga pa ne ti?« In strah bo izginil in nikoli več ga ne bo.

»O Marija.« Rozalko je bilo že sedaj groza.

»Nič se ne boj, dekľič,« jo je miril Jok: »Če pa oča išče pomoči, se bo Volkun prilizoval in hotel steči k njemu. Pa ga nikar ne pusti. Tudi oča ogo-vori in reci: »Kaj je Krišč svojim jogrom rekel, ko je k njim prišel?« — »Mir vam bodi,« mora odgo-voriti. Ti pa vprašaj: »Zakaj pa Vi miru ne daste?« Pa bo povedal. Morebiti je pozabil popraviti kakšno škodo, ali pa bo treba dati za maše.«

»Marko, ali ti kaj prida moliš za oča?« je Ro-zalka skoraj očitajoče vprašala brata.

»O tem se bosta pozneje zgovorila,« je branil Marka Jok: »Če je pa hudoben človek, bo pes na-ježil dlako in zarenčal; pa ga miri tako dolgo, da bo strah fik pod oknom. Potem ga spusti — ho!« Jok je potrkal z robevnicó ob fla in Marku so se zasvetile oči. »Koljil' psu nikar ne ukaži, da ne pregrizne komu vratu — — —«

* * *

Marko je čepel za butarami, držal Volkuna za gradanico in čakal. Ko je ura udarila enajst, je zadrgetal. Na vso moč ga je mikalo oditi v hišo, pa se je zbal očitka, da je strahopeten.

Rozalka v kamri je potegnila odejo čez glavo.

Na Blafih so regljale žabe. Za butarami je stikala miš. Mimo strehe je pripravil netopir.

Volkun se je zgenil in narahlo zarenčal. Marko mu je pošepetal: »Tihol!« ga z rokami božal in miril.

Čutil je, kako pes grebeni hrbeť, in ga je minil strah: »Človeka voħa.« Marko je pokleknil na koleno, se sklonil čez Volkuna in nepremično obstal. Kakor bi bil psa in fanta v bron ulil, sta ždela, pripravljena na skok, Marko in Volkun.

Počasi in neslišno (senca se premika tako) se je približala oknu visoka, temna postava. Volkun je od nestrpnosti genil z repom in Marko ga je moral prijeti za gobec, da ni glasno zarenčal. Temna postava — Marko je prepoznal v njej žensko — je ogrnila belo rjuho, stopila pod okno, se pozibavala kakor konoplja v vetru in narahlo popraskala po leseni steni.

V kamri je zakričala Rozalka. Pes je planil pod okno. Marko je komaj še utegnil ukazati: »Volkun! Primil!« Vse se je dogodilo naenkrat, kakor bi trenil.

Žensko, zavito v nasušivno rjuho, je zbil pes na tla, ji stopil na prsi in togoťno renčal v razkriti obraz. Priskočil je Marko in spoznal »strah« — Rotijo, Tevževo mater: »Beštja babja,« je zasikal in brenil na vso moč z boso nogo prestrašeno Rotijo.

»Zaslужиš, da bi te ubil,« se je togotil Marko.

Rotija je zatulila, bolj z živalskim kakor s človeškim glasom.

»Le rjovi.« Marko jo je ponovno brenil in žal mu je bilo, da ni bil v coklah.

Rotija se je zavedela in se hotela rešiti. Udarila je Volkuna, ki jo je zato popadel v roko. Nato je pričela kričati, kar ji je grlo dalo: »Pomagajte! Pomagajte!«

Napol oblečeni so prihiteli ljudje iz hiš:

»Kaj imata?«

»Sem mislil, da gori!«

»Psa proč, saj vidiš, da je baba krvava,« je ukazal Balant.

»Zadavi naj jo. Kaj pa hodi strašit pod naše okno.« Pa je vendar prijel Marko Volkuna za gradanico.

Rotija je vstala in hitro našla izgovor: »Ni res. Zajce sem šla plašit na zelnik.«

Šicer so vsi verjeli Marku, s Podrobarjem vred, ki je prvi potegnil z Rotijo in za njim še nekaj drugih; vsi tisti, kateri so bili nevoščljivi Podlipniku, ker mu je Marko tako dobro pasel jarce. Je pač tako na svetu.

Rotija se je izmuznila splošni obsodbi. Razšli so se. Vsak je vedel svoje in Marko tudi. Duhov in strahov se vse življenje ni več bal.

Drugi dan se je Rozalka preselila k Podlipniku. Z Ančko sta spali v isti sobi.

Marko je odgnal na vse zgodaj Primoževe koze čez Vrh in jih uvrstil med jarce.

Manici se je izpolnila želja; ostala je v planini.

(Dalje prihodnjič.)

ZAPESTNICA.

MATIJA MALESIČ.

Angela pred velikim zrcalom v jedilnici: »Mama, mama!«

Mati iz kuhinje: »Kaj zopet?«

»Pas...«

Mati prihiti iz kuhinje. Pogleda od glave do nog hčerko in ji zatrdi, da je pas prav zapet in čisto nič posvaljkan. Nikjer.

»Tu... Pod roko čuťim.« Angela pokaže na svoj križ. In se zvija pred zrcalom, da bi sama videla v njem, ali res ni pas na križu malo pomėčkan.

»Če ti rečem!« Mati s prstom pogladi gubico na hčerkinem pasu.

»Pa lasje. Ali ne visi kateri...« Angela boža v debel klobčič zvite lase in se obrača pred zrcalom, da si ga ogleda od vseh strani.

»Nobeden!« In mati se dotakne njenega klobčiča. Ko da se je prav droben lasek res ukradel iz njega. Pa ga poľisne v klobčič.

Angela roke v bok. In se zvija, zvija pred zrcalom. Še na hrbeť bi si rada pogledala. »Kaj pravite, mama?«

»Vse dobro in lepo in prav in v redu.«

»Geometer...« Vgrizne se Angela v jezik. »Rokavice, moje rokavice,« skriči.

»Tu so!« Mati ji poda z mize bele, svilene rokavice.

»Gospa, gospa,« kliče v kuhinji Liza.

»Saj, saj... Ne morem biti tu in tam!« Odhiti v kuhinjo.

Angela si natika rokavice na roke. Obrača se in obrača pred zrcalom.

To bo pogledal geometer! Pravi, da mu modra barva najbolj ugaja. Ker ima Angela modre oči, pravi, zato mu modra barva najbolj ugaja. Ne sluti, da pride danes Angela k procesiji v modri obleki.

Zunaj je solnčen dan, lep, kakršen more biti le na Telovo, ko krene Bog iz cerkve med svet.

V zvoniku pritrkavajo, pritrkavajo, pritrkavajo. Razgibal se je veliki zvon in brni vse mogočnejše. Vabi, vabi. Govorjenje pod okni ponehuje, ljudje se že zgrinjajo okoli cerkve.

»Ali bo kaj, ali ne bo?« Oče stopica nestrpno po hodniku. »Veliki že kliče! Skrajni čas!«

»Kakor sem Vam naročila, Liza!« opominja mati kuharico.

»Že dobro, že vem. Le stopite, da ne zamudite! Nekdo mora od hiše k procesiji...« Liza rada govori in še rajši daje nauke.

Gospa si poravnava zlato verižico okoli vratu in po prsih in okoli pasu. Pripravljena je.

»Tako, takoj,« čeblija Angela, pa ne odtrga pogleda od zrcala. Nagaja ji desna rokavica in je ne more zapeti. Nima pa kedaj pogledati od zrcala na rokavico.

Vse prijateljice bodo v belih oblekah, morda vse niti v novih oblekah ne... Samo Angela v modri... Geometer...

»Pa bi prej vstala,« brunda oče vse nestrpneje. Niti cigara mu ne diši več. Naročil mu je župan, naj se podviza, da se mu ne uteče kateri drugi občinski odbornik na določeno mesto: Na desni gospoda župana. »Ženske, ženske! Ko da se spravljaja k poroki!«

»No? Tak...« sili mati s praga jedilnice.

»Saj grem, že grem! Samo zapestnico še.«

Geometer ve, da je dobila Angela za letošnje vezilo zlato zapestnico z dragocenim smaragd. Videl je še ni. Ne nosi se taka dragocena zapestnica ob vsakdanjih dnevih. Danes jo vidi. In dragoceni smaragd...

Zadnji pogled v zrcalo. Dolg pogled. Ko da mu je težko slovo od zrcala.

»Samo zapestnico še...«

»Zapneš si jo potem gredel!« Na mater že prehaja očetova nestrpnost.

»Bom, bom! Saj grem, že grem!« Pogleda Angela na mizico pred zrcalom. Tam ni zlate zapestnice. Naglo pogleda na mizo sredi sobe. Tudi na njej ni zlate zapestnice. »Zapestnica!« Krikne in steče v svojo sobo.

»Zapestnica...« ponovi mati za njo in stopi v jedilnico. Nestrpno zabrska po mizi sredi sobe. Zlate Angeline zapestnice ni na mizi. Pobrska po mizici pred zrcalom. Zapestnice, zlate Angeline zapestnice nikjer na mizici pred zrcalom.

Materi sami leze v kljub nestrpnosti strah v srce. Stopi na prag Angeline sobe. »Si jo našla?«

Angela ne odgovori. Polne oči solz ima, solz jeze. Premetava perilo, obleke, knjige, kar ji pride pod roko, frči po sobi. Naguban je pas modre obleke, vsa obleka je zgubana in pomečkana. Vse polno las se je sprostilo iz klobčiča. Rdeče pege po Angelinem licu. Zlate zapestnice z dragocenim smaragd nikjer, nikjer, nikjer.

»Da je nisi morda...« meni mati, pa ne izgovori misli do konca. Stopi k omarici ob postelji in zabrska po odprtem predalu.

»Tristo! Ženske!« Oče robanti po jedilnici.

Veliki zvon vabi, vabi, vabi in kliče vse nestrpneje.

»Zapestnica...« Mati se hoče opravičevati.

Angela pa v glasen jok.

»Kaj se cmeriš? Prav vsi bodo gledali nate, če imaš zapestnico! Lansko leto in dosedaj še nikdar je nisi imela, pa je bilo vse dobro.«

V še hušji jok Angela.

Oče je odločen. Veliki zvon oznanja, da se že razvršča procesija.

»Gresta, ali ne gresta?«

Tam za baldahinom, za višjimi gospodi z glavarstva in sodišča župan...

»Kje si jo zadnjič...« hoče mati pomagati Angeli, ko da ne čuje moževih besed.

»Pripravila sem si jo...« Angela govori skozi jok, ko da jo stresajo krči.

»Grem pa sam!« se odloči oče.

Še mati v jok. Sam pojde. Pa sta šla ta dan vselej skupaj z doma. Vsako leto, ko še Angele ni bilo. Potem sta jo peljala skupno, pozneje spremljala od doma. Vse tja do cerkve vsi trije skupaj. Vsako leto skupno z doma. Letos pojde sam...

Oče je mehkega srca, ženinega in hčerkinega joka nikdar ni prenesel. Omaha v svoji odločnosti in ne ve, ali naj gre ali ne.

Lizo privabi jok iz kuhinje. Roke drži daleč od sebe, prstov in dlani se drži testo. »Kaj ne greste? Saj zamudite... Da bi ne bilo nikogar iz naše hiše pri procesiji? Kaj pa je? Za božjo voljo!«

»Zapestnice ni...« hrka gospa in ko brez misli prijemlje in ogleduje reči, ki jih meče Angela po sobi.

»Če že niste, gotovo zamudite! Pojdite! Pojdite! Pa pojdi brez nje, Angela! Kdo bo opazil?«

»Geometer!« Angela povzdigne svoj jezni jok. Naglušen človek bi ga moral s ceste slišati.

Liza si strže testo s prstov, steče v kuhinjo, si obriše roke in prihiči vsa vznemirjena v Angelino sobo.

»Pogreznila se ni, ukradel je tudi ni nihče.« Pa se ogleduje, kod bi pomogla iskati. »Kje si jo nazadnje videla?«

»Sem na mizo sem si jo pripravila.«

»Potem mora biti na mizi!«

Oče vstopi v sobo in naglo premeče po mizi, česar ni Angela že pometala po fleh in po postelji in povsod po sobi. Liza mu pomaga. Premečeta, kar je Angela sama že petkrat, za njo mati desetkrat preobrnila in pretipala.

»Ni je, pa je ni!« zatarna stara Liza. »Pojdi brez nje! Zadnji, zadnji čas! Da bi nihče iz naše hiše...«

»Saj pravim!« Oče se zjezi. Ko da ga je v hipu sram, da se je nepremišljeno pridružil iskanju.

»Mora biti nekje!« Angela je frdovratna. In začne iskati zopet pri omarici ob postelji.

»Morda si jo založila kje v jedilnici.« Mati hiti v jedilnico — Liza za njo.

Oče je neodločen. Ženina misel ni slaba. V Angelini sobi zapestnice ni, to je gotovo. In stopi za Lizo.

»Če sem jo pa ...« se hoče ustavljati Angela. Pa jo le povleče v jedilnico.

Iščejo, iščejo, iščejo vsi štirje. Hlastno, nestrpno, z razdraženo vneto iščejo po mizah, po stoli, po naslanjačih, po klavirju, po omarah iščejo. Drug za drugim stika po mizah, po stoli, po naslanjačih, po klavirju, po omarah. Ko da drug drugemu ne zaupa, išče drug za drugim na istem meslu. Ne govorijo, iščejo, iščejo vse hlastneje in premetavajo, kar jim pride pod roke.

»Kaj Vam nisem naročila?« Gospa je srdita. Ko da ji bo odleglo, če se znosi nad Lizo.

Pokonci Liza: »Ste naročili?« Toliko let je že Liza pri hiši! Gospa jo je že našla pri svojem vstopu v gospodinjstvo.

»Tiho, tiho! Prižgite, prižgite sveče!«

Pogleda Liza skozi okno. Bog gre mimo. Prava trenutek.

Ne prižge Liza sveč. Poklekne na stol, se pokrži in trka na prsi.

V nedeljo popoldne pod jablano. (Fot. Fr. Krašovec.)

Utihnil je mogočni glas velikega zvona. Le pohlevno in ponižno spremlja manjše tri, ki so vsi glasni in razposajeni.

»Jezus!« Liza se glasno prestraši. Stopila je k oknu, da bi pogledala med rože in svečnike.

Pod okni molijo rožni venec. Bandera. Zvončkanje. Petje cerkvenih pesmi.

Zgrudi se oče v naslanjač in obsedi v njem ko otrpel.

Mali se trdo oprime stola.

Angela zatava proti svoji sobi, ko da ji odpovedujejo noge.

»Pa še sveče pri nas neprižgane ... Pa nihče v procesiji ...« Liza je vsa obupana.

»Prižgite sveče, Liza, pravim!«

Trka, trka se na prsi Liza. Ko da ne čuje gospodinje.

»Liza!«

Ko da je oglušela Liza.

»Vidiš! Pa ji še daješ poluho!« Nad možem se hoče znositi gospa. »Ne k procesiji! Neprižgane sveče pri nas! Kaj bodo ljudje rekli?«

»Za ljudi vam je. Za vse drugo — nič!« Nekam vsa spremenjena je Liza. Slovesnost in užaljenost sije z njenega obraza.

»Liza, ko bi včasih svoj jezik ...« Ne izgovori do konca gospa.

»Še jaz naj molčim ...« Tudi Liza ne izgovori.

»Čuješ?«

Mož ko da ne čuje. Nepremično sedi v naslanjaču, ves zaripel je v obraz.

»Gospa, v rožmarinu je Angelina zapestnica!« Liza pove počasi, pokaže z roko na rožmarin na oknu in gre v kuhinjo.

Gospa plane k rožmarinu. Res! Angelina zapestnica!

»Angela! Zapestnica!«

Angela leži z obrazom v dlaneh na otomani in krčevito joče.

»Ofrok!« Materi pade zapestnica iz rok. »Angelica! Križ božji, dete! Ali si zbolela?«

Angelino telo trepetala v krču ob sočutnih materinih besedah.

»Jezus!« Mati je že pri njej in ji skuša potegniti roke z obraza. »Kako si vroča, dušica... Ali te kuha vročina?... V postelji!«

Ne brani se Angela postelje. Da, da, v postelji! Bolna seveda ni mogla k procesiji... Geometer bo v skrbeh. Morda pošlje še predpoldne vprašati, kaj je, kako je. Pošlje, gotovo pošlje! Vsi ljudje so videli, da so bila njihova okna okrašena, tudi sveče pripravljene, pa neprižgane. In pri procesiji nikogar.

»Kaj te boli, srček?«

»Glava!« Le otožen vzdih je Angelina beseda.

»Revica! Čelo ti je vroče ko živa žerjavica. Hočeš aspirina? Gorkega čaja?«

»Čaja!«

»Liza, Liza!« Gospa hihi vsa v skrbeh v kuhinjo.

Mož sedi v jedilnici še vedno nepremično in bulji nekam skozi okno.

»Štor! Trd kamen brez srca! Edini otrok ti je bolan, ti pa...« Razjokala bi se gospa ob moževi trdosrčnosti in brezbržnosti, da se ima kedaj. »Liza, čaja, kamilčnega! Hitro, hitro!«

»Skuhajte ga hitro, če morete!« Liza pokaže na pogasli ogenj v štedilniku. Izkipela je juha iz lonca, izkipel krop iz drugega lonca, ko so iskali zapestnico. Juha in krop sta se razlila po štedilniku, našla pot do ognja in ga pogasila. Drva vsa premočena, oglje in pepel črna, premočena zmes nesnage.

»Še kosila ne bo... Pa danes, danes...« Gospa se prime za glavo.

»Kaj sem jaz kriva?« Ko sršen sitna je včasih Liza in strupene so večkrat njene besede nasproti gospe.

Preveč je gospe. Da bi ji kuharica v njeni lastni hiši nikdar nobene ne primolčala... Da bi ji ne smela reči nobene, ker drži tisti štor, tisti trdi kamen brez srca tam v jedilnici, z njo... Razjoče se in hihi k svoj ljubljenci. Najrajši bi še sama z njo zbolela. Zaloputne za seboj vrata v Angelino sobo.

Počasi se dvigne gospodar iz naslanjača in korači na hodnik. Pa ne gre ko ponavadi, nekam zanaša ga, ko da je danes že pil. Pri kuhinjskih vratih postoji.

»Liza, lepo Vas prosim, ne pravite vsega tega nikoder.«

Liza strga iz štedilnika tisto črno, mokro zmes. Ne dvigne glave, ne pogleda gospodarja. »Če bi hotela praviti...« ji zamigne jeziček, ko da hoče potožiti štedilniku, ne gospodarju.

»Pa ne boste, kajne, da ne?«

Liza molči.

SLOVO.

Po narodnem motivu.

Še enkrat, poslednjikrat
objamem naj te za slovo,
s pogledom polnim žalosti
pogledam v rosno ti oko...
Mladost beži
kot sen sladak,
kot pozni cveč
zašone v mrak — — —
Še enkrat, poslednjikrat
poljub naj naju združi vroč
in v sen zaziblje spev grenak:
vse je minilo, vse je proč...

MIRKO KUNCIC.

DOPOLNJEVANJE GOSPODOVO.

Kol 1, 24.

V meni
mrliški zvonovi zvone.
Molčeč pajčolan
na moje misli je pal.
Žalostno, komaj še
sveča mi v roki gori.
Vem: da vidim odprta nebesa nocoj,
ne bi se vžgal.
Vsa pota človeška se na ozarah končajo.
Ob koncu stojiš in prazne so tvoje roke,
le ramena od križa popotnega
težka skelč.

— — — — —
Nad ta žalostni klic sem se sklonil — —
Joj, nekemu v naročje sem pal.
Nekdo je z ranami
in zevajočo stranjo — — —
»Gospod, moj brat!«
Sveža je rana še. Kri
na večerni obraz mi rosi...
»Moj brat!« »Moj brat!«

JOZE POGACNIK.

HOHOJ.

POVESTICA. Spisal ANTON KOMAR.

1.

Ne zboj se, kdorkoli si, ampak beri z lagom. Hohoj ni kakšna inozemska ali kitajska spaka. Matej Črnač, ki je naš rojak in se ne laže — vas in hišno številko zamolčimo — je videl Hohoja v našem kraju, videl ga je in se grozno bal.

Najbolje bo, če začnemo z nebom.

* * *

Meseca večji kos je menda snedel volk, le srebrni kifelj je plaval nad Ostrim vrhom, ko je šel Matej iz vasi po klancu. Zvezd je bilo več na nebu nego repe na polju.

Mateju Črnaču je malo mar, kakšno je nebo. Nebo je nebo, predružači ga, če moreš. Brez brige je šel v gozd, lahko se reče, polhom nastavljal.

Hodil je sam, ker se človek, ako je sam, prosteje giblje po svoji glavi. In svobodoljuben je bil Matej in okreten, to so vaščani takoj opazili, ko je spomladi prišel od vojakov, kjer je drugo polovico roka prijetno prebil kot sluga dobrosrčnemu poročniku. Tudi ne bo nihče tajil, da je človeku bolje samemu biti, ako hoče v zanko ali kakorkoli ujeti kakšnega zajčka, kuno, lisičko ali srnico, ker takšni priboljški zaležejo več in ostanejo prikriti, ako je človek sam. Zoper strah in še kaj drugega pa je bil kupil Matej za vreden denar častniško pištolo z vrečico nabojev od nekoga, ki je bil pred leti pri narodni straži na Viču, ko so tamkaj ustavljali z laške meje domov hiteče Ogre. Sicer se je danes dal pregovoriti Mažužinu, po centimetrih največjemu možu v soseski, da mu je posodil pištolo. Pa saj zavoljo strahu opravi danes brez pištole, ko je vajen vsako dnevno in nočno uro iztikati po gozdu pod milim nebom ali po jamah pod zemljo.

Matej se je pretihočapil skozi bukov gozd, kjer je na več mestih s plamenico pregledal pasti, pobral dva, tri polhe in se prišetal v jelov gozd onkraj Pivke jame. Pod jelkami je bilo temno, skozi gosčo vejevje visokih dreves je pošiljal lunin srp komaj toliko svetlobe, da se je nerazločno videla bližnja okolica s pošastnimi oblikami grmovja in skal. Gozd je šumel pod tepežem burje z jugom. Tuintam je posvefil kratek blisk in za njim po daljšem presledku jeknil zamolkel grom. Kazalo je, da pride v kratkem dež in z njim bržkone sodrica.

Matej Črnač je stal pod velikansko hojo in poslušal šum gozda in glasove prirode. Naenkrat začuje z vaše strani v veliki daljavi zategnjen klic: »Ho-hoj!« Mogoče je kdo v hostli zašel, si je mislil, pa se je oglasil enako. Ni moglo preteči pol

minute, ko se zadere v bližini zadaj neprimerno močnejši, srditejši krik: »Ho-hoj!« Zaskrbelo je Mateja, hkrati je šinil za debelo hojo, da počaka, kaj bo. Toda pošasti ni treba čakali. Že se je majalo in opotekalo, že je mahalo in vohalo gori na ovinku neko črno bitje, po postavi široko in visoko, po podobi nekam gosposko. Malo trenutkov je tako onegavilo, nato pa se spustilo po poti nizdol in s toliko naglico kolovratilo, da je Matej v smrtni hitrici komaj skočil v leskov grm pod poštom, ko je bilo že pri hoji. Tam se je globoko poklonilo Mateju, se široko razpelo, pa strašno zatulilo: »Ho-hoj!« — da je šla groza skozi kožo in kosti. Nato je odlomastilo in ga ni bilo več.

Čez čas se je skobacal Matej na pot in res ni hotel iti za Hohojem, ampak se je rajši po drugi poti vrnil domov, ne da bi se bil pobrigal za pasti in polhe, ki smo radi lepšega verjeli, da je le zavoljo njih šel v gozd. Drugi dan so po vasi vedeli, da je Mateja ponoči v gozdu strašilo.

2.

Kdo je doslej kaj vedel o Hohoju! Prvič, odkar živi, je nastopil v naši povesti, znanost ga ne pozna, v slovníku ga še ni; ker ne moremo naravnost do njega, skušajmo mu vsaj z ovinki najti naravo in lastnosti.

Semkaj sodi pogovor Matejeve sestre Maričke z Mažužinovo Pepco pri vaškem beču. Poslušajmo!

»Veš, Pepca, zdi se mi, da nisi več tako z mano, kakor si bila. Nekaj ti je na srcu, pa mi nič ne poveš.«

»Glej no, kako bistro vidiš, Marička. Ne tajim, nekaj imam, ali tisto se še ne dá zajeti z besedo. Nič ti ne skrivam, saj pri tebi je skrivnost varna

Pod Sv. Višarjami. (Fot. Fr. Krašovec.)

kakor v grobu, ko veš, da nas dekleta le trden molk varuje pred vaškim zasmehom. In to kar imam, se mi vidi skoro smešno.«

»Povej mi, da se bova skupaj smejali.«

»Smeha, mislim, bo malo. To veš, da vaš Matej hodi k nam, kajpak zavoljo našega očeta, kakor se dela, v resnici pa največ zavoljo mene.«

»Kaj ne bi vedela! No – in?«

»Vidiš, to ni lahka reč. Hudo mi je pri srcu, ker sovraži svojega brata, vašega Jožeta. Ves iz sebe je pravil oni dan, kako ga Jože zalezuje radi lova, da bi ga naznanil. Tisti dan je ujel zajca in ga ni še dobro zaklal, ko je nedaleč počila veja, pa je pogledal skozi grm in videl Jožeta. Potuhnil se je sicer, toda srd mu je zavrel nad vohunom, da je pripravil pištolo. Na srečo je odmotovilil Jože v drugo smer, sicer bi ga bil ustrelil. Pomisli, brat brata, strah in groza!«

»Beži, beži! Matej strelja z usti, kadar je razburjen, srce pa mu je dobro in plašno. Boji se hudega, vendar ga nekaj žene, da stori, kar ni prav, potem poveša glavo in se zelo kesa. Že davnaj bi bil mir med bratoma, ko bi mu Jože privoščil dobro besedo. Mateja togoti, ker ga Jože tepe s prezir.«

»Le zakaj sta si tako navzkriž, ko Jože ni videti hudoben človek?«

»Ti ne poznaš Jožeta! Zvest človek je in pošten kot zlato, res je, lahko se celo reče, da je krščanski, ker na mater gleda in rad moli, ampak to napako ima, da je čez mero častilakomen. Mar se malo ponaša, ker se tisto inženir, ki se piše Putka ali kako, nanj folikanj zanese in ga vedno jemlje za vodnika po jamah, da piše potem o jamah in Krasu v učene liste, pa še Jožetu poje hvalo, s čimer ga podžiga, kakor bi vlival olje v ogenj.«

»Meni se zdi neverjetno, ko se toliko po kamenju in jamah vica, da je ob nedeljah tako snazen in prazniški, pa sramežljiv je kakor kakšna ženska.«

»Počakaj, da ti povem, kako sta se brata sprla. Tisti Pišek, oh ne, Putka ali kakor se že piše, je povabil o kresu Jožeta na Kočevsko, da bi tamkaj preiskovala jame, z naročilom, naj dobi še enega zanesljivega moža. Izbral je brata Mateja, češ, dobro bo, ako kaj zasluži. Matej se je kmalu naveličal gonje po blatu in vodi, ko se je moral z bratom štricati, posebno ker mu Jože ni hotel dajati za manj potrebne reči, da bi več prihranil, pa se je sporekel z njim, da ne potrebuje varuha, izmeknil Jožetu, kajpak od svojega zaslužka, nekaj denarja in skrivaj z vlakom popihal v domači kraj. Jožeta je bilo sram pred gospodom Piškom ali Putko, kakor še pred nikomer, in je prinesel takšno ihto domov, da je ozmerjal Mateja s tatam in potepom.

Ne more, pa ne more pozabiti in ceni Mateja za takšno ničlo pri hiši, da ga niti ne pogleda. Zagrozil je z ovadbo, čim ga zasači pri tatinskem lovu. Zato prinaša Matej samo kožuhe škodljivih živali, da jih bo prodal na ljubljanskem sejmu. Če dobi kakšnega jereba ali zajčka, pa mislim, da rada kupi penzionistova gospa.«

»Oh Marička, nekaj sem se spomnila. Naš oče ga češče zbodejo z lovom, pa pištolo da naj dobro skrije pred orožniki, včeraj pa jo je vendar dal na posodo, ko so ga prosili. Tisti dan so se oče z vašim Jožetom dolgo nekaj menili in na noč sta skupaj šla kdo ve kam.«

»Res? Pištolo je dal? – Zato je ni imel, ko ga je strašilo v gozdu.«

»Kaj neki je moglo tisto biti?«

»Bodi, kar hoče, da bi ga le obrnilo s te poti. Bojimo se. Mati so že tako dovolj potrpi radi nesrečnega sovraštva med bratoma. Pa kaj mislim? Mater je stresel mrz in so šli v posteljo. Mudi se mi, ker sem sama.«

3.

Iz prejšnjega pogovora se dajo z nekoliko bistroumnostjo izluščiti neki razlogi za nastop Hohoja, sledeča razprava pa nam bo precej posvetila v njegovo naravo.

Pred nepotrebno vaško krčmo se je nabralo v nedeljo popoldne krdelo ljudi. Solnce sicer ni pregnalo jesenskega hlada, vendar naj na ljubo pokretu za ljudsko treznost ostanejo zunaj!

Premotri so že po skušnjah na sejmu gospodarski položaj, kakor ga določajo tarife, carina, zabrana male živine, nakar so vzeli na sito dogodke, in tu je kakor pluta v vodi splaval takoj na vrh hohoj.

»Povej no, Matej, začne soseskin mož Mrežar na klopi pred vežo, povej nam, kaj si videl ono noč v gozdu, kakšno je bilo tisto strašilo?«

»I, kakšno naj bo?« se krofoviči Matej na goléh. »Pod hojo sem stal onkraj lijaka v Pivko, temno je bilo kakor v mestni cerkvi, nad gozdom je viharilo, ko nekdo z vaše strani zakliče: hohoj. Jaz odgovorim enako. Čez nekaj hipov zakriči za mano čisto blizu, nakar zagledam izza ovinka lomastiti dol proti meni veliko črno postavo. Komaj skočim pod pot, že je pri meni, pripogne se, razpne se, grozovito zatuli hohoj in drevi naprej. Prišlo je na mah in izginilo kakor kafra, da nisem potlej nič našel. Da sem imel pištolo, bi bil že dal vetra prikazni.«

»Pištola bi mačko zadela,« se obregne Matužin.

»Kako sodiš ti, Matej, kaj neki je bilo,« išče Mrežar.

»Moja misel je, da je bil kak norec, ki je zablodil v gozd. Morda je pobegnil iz Ljubljane.«

»Pa sta morala biti dva, ko praviš, da je prvi zaklinal od vaše strani,« prede Mrežar.

»Tisti je bil iz Trsta,« piči porogljivo Jože.

»Nobenega se ne bojim, kadar imam pištolo, nož pa sem si bil pripravil,« se hrusti Matej.

»Kaj boš z nožem proti strahu, proti duhu,« je posegla vmes Posegova Katra.

»Ko bi bil duh, bi ne bil peketal kakor konj,« jo zavrne Matej zasmehljivo.

»Duh dela, kakor hoče,« vztraja Katra. »Saj si sam rekel, da je brez sledu izginil. Verjemi, da te je strašil, ker se obregaš na mater in zoper njeno voljo plašariš po gozdu za zverjadjo. Le pazi, drugič ti bo kaj nahudil. Bodi vesel, da si živ in zdrav ušel.«

»On naj bo vesel, da nisem imel pištole,« pase trmo Matej.

Nekdo misli na sovo, drugi na srnjaka, toda vsaka razlaga šepa.

»Najbrž si zadremal,« plete še Mrežar, »in se ti je vse tako živo sanjalo. Moj rajni oče so se nekoč na Planini zakesnili. Prodali so voli, zato so bili v skrbeh za denar, ko so sami hodili domov ponoči. Molili so rožni venec po poti — in kar na celem sta se znašla dva črna velika psa poleg njih, ki sta jih spremljala vsak ob enem kraju ceste. Pridejo do Straže, kjer so nekdanji vojaki na razbojnike prežali, ko zagledajo velikega moža, povsem razbojniku podobnega, ki je s plašnimi koraki mimo njih stopil, kakor bi se bal velikih psov. Koj zadenejo z ного ob kamen, malo da niso padli, ozrejo se, nikjer moža ne psov. Pa ljudi ceste je bilo še dobro četrt ure do Straže. Spoznali so, da se jim je sanjalo, četudi so venomer hodili. Menda se je podobno godilo tebi, Matej. Sanjalo se ti je.«

»Kako se mi bo sanjalo, ko sem imel nož v roki in sem si opraskal čelo z robido, gredoč iz grma nazaj na pot.« Matej se ni dal preveriti.

4.

Še je bil nekdo v družbi, ki je doslej molčal, a bi morebiti znal katero pametno reči o zadevi. Takšna oseba je bil dijak osmošolec, ki je obiskal sorodnike, preden odide v črno šolo. Tega se je lotil sedaj oče Mrežar z vabečo roko in besedo: »Ali nimamo črnošolca med sabo, da nam pove, kako je s to rečjo?«

Vsi prisluhnejo, zlasti Jože in Matužin.

Dijak odgovori skromno: »Ako ni bil človek, je bila prikazen.«

»Na, zdaj pa vemo,« je zamrmral Jože, »če ni Matevž, je pa Katra.«

»Resno govorim,« povzame besedo črnošolec, »in pravim, da ima vsak izmed vas nekaj prav, tudi Katra. Prepuščam vam, da sami presodite, ali je kdo v vasi, ki bi bil hotel iti za s'rašilo. Mene zajema samo druga možnost, ki so jo že Mrežarjev oče dobro poudarili, namreč prikazen v sanjah, ki bi jo jaz imenoval obseno. Ni po moji misli treba, da bi bil Matej zadremal, dovolj je, če sta se burna noč in dušni nepokoj pod vplivom domišljije vtelesila v pesniško tvorbo, v strašnega Hohoja.«

»Haha,« se je zadirčno rahljajal Jože, »Matej bo takrat pesnik, kadar bodo drugi naredili nanj pesem, kakršna je ona o dveh nesrečnih Italijanih.«

* * *

Siv starček po poti ob palici prileze, na licu mu je bila revščina brati: »O dobri ljudje,« začne trepetaje, »darujte sirofi, ki nimam očeta ne matere.«

To je ustavilo pogovor in ga usmerilo drugam. Nekaj časa vse molči. Šele Mrežar pretrga pusti molk:

»Kako to, da nimate očeta ne matere?«

»Oba sta mi umrla.«

»Koliko ste stari?«

»O kresu sem jih bil petinšestdeset.«

»In Vi hočete še danes imeti očeta in mater?«

»Kakopak, ali jih nisem zmerom bolj potreben?«

»Mož, modro govorite, če bi se oče in mati z nami ne starala. Nate majhen dar, pa potolaženi bodite, saj boste šli kmalu k materi.«

Še nekateri so dali po novcu, drugi so se smejali veliki in stari sirotki.

Mateju pa je postalo pri srcu hudo; zakaj, bomo takoj videli. Še otroke prej odpravimo, ker je Hohoja za vse, pa bi ne bilo prav, če bi ga kratili otrokom.

Tone Kralj:
Sv. Ciril in Metod,
slovanska
blagoveselnika.

»Kaj mi daš, Tinica, da ti povem resnično zgodbo,« se je doma lotil osemletni Mihec, ki je bil na vasi, dve leti starejše sestrice.

Tinica je hotela pravkar načeti jabolko. »Samo povej! Če bo kaj imenitnega, boš smel enkrat ugrizniti tole jabolko.«

»Velja,« se je z malim zadovoljil Mihec, ker je komaj čakal, da pove, kar mu je razigravalo domišljijo.

»Poslušaj! Matej Črnač je videl straha. V gozdu ga je videl ponoči. Letel je kakor norec in kakor volk je tulil: 'Ho-hoj!'«

»Ali je kaj storil Mateju?«

»Ni, ker se je skrtil v grm. Drugače bi bilo po njem. Pozobal bi ga bil kakor kokoš zrno.«

»Lažeš, Mihec; straha ni!« trdi Lizika, ki hodi v šolo že sedmi teden.

»Lizika, ti vse veš, ti si učenjak. Matej ga je pa vendarle videl in se ga bal, čeprav ga ni,« zametuje Mihec šolski nazor Lizike. »Ako laže Matej, lažem tudi jaz. — Alo, Tinica, daj sem jabolko, zaslužil sem ga.«

»Ne dam ga iz roke, te poznam po nosu. Na, ugrizni, če hočeš.«

Mihec ugrizne in je plačan.

Mali Tonček, mož do štirih let, hoče tudi vedeti. Vprašuje Mihca:

»Kakšen je strah?«

»Črn kot noč.«

»Ali ima kljun?«

»Kot kosa.«

»Kremplje?«

»Kot senene vile.«

»Oči?«

»Ognjene.«

»Je velik?«

»Kot Mažužinov stric.«

»Jaz se ga nič ne bojim,« odloči Tonček. »Še parklja se nisem bal, pocukal sem ga za rep.«

»Si ga pocukal, ker si se tiščal očeta! Ali, kaj boš storil, če pride pravi strah?«

»Bežal bom.«

»Strah bi te ujel kakor mačka miško, malo bi zahrustalo, strah bi se obliznil in pogledal, če je še kje kakšen Tonček - baronček.«

»Videl bi, da Miha kašo piha.« Tonček ne more več kot samo to.

Lizika vnovič trdi: »Straha ni, morda so bili Mažužinov stric, kakor je bil parkelj Maškov Jos.«

»Lizika, ti si učenjak,« zopet porogljivo hvali Mihec.

Tinica išče vzgojnega jedra: »Zakaj se je Mateju strah prikazal?«

»Kaj vem,« se zapleta Mihec, »menda zato, ker ponoči okoli hodi, Katra je rekla, da zato, ker ne uboga matere.«

»Pa Črnač je že velik, kako naj uboga!« vrže trnek Tinica.

»Vsak mora ubogati, dokler je doma,« caplja na trnku Mihec.

Medtem se je zvečerilo. Otroci so se pomeknili skupaj pri peči. Pogovor jih je bolj ali manj oplašil, da si niso prav upali biti narazen. Zazvonilo je zdravo Marijo. Mati je prišla, molila: Angel Gospodov je oznanil Mariji, ter prižgala luč.

»Otroci,« je rekla, »betlehemsko Deje je prišlo na svet sredi noči in sredi zime, kdor vanj veruje in ga ljubi, se mu ni bali ne zimskega mraza ne nočnega straha.«

Tonček pa je šel s hrbtom v kot, razprl oči, dvignil roke pred obraz, skrivil prste kakor kremplje in s kar moči volim glasom »Bu-bu, Ho-hoj« navalil se na Liziko. Med smehom in vriščem ga je Lizika ujela za roke: »Ne bo nič, očka, takih Hohojev se mi dveh ne bojimo.«

6.

Kako to, da je beraška sirota vrédila Matejevo srce? Vzrok je bil globok. Matej se je spomnil, da mu je mati bolna. Kaj, če umrje?

V sejmu se je bila prehladila in morala leči. Najprej si družina ni delala skrbi, a že v nedeljski noči so spoznali, da bo pljučnica huda. Drugi dan se je dala prevideti in koj nato poklicala k sebi tri sinove in hčer.

»Kesam se,« je rekla Andrejcu, »da te nisem priganjala k ženitvi, prosim te, ne odlašaj več, pa skrbi za Maričko, dokler je pri hiši.«

Obrnila se je k sprtima bratoma: »Ljuba moja otroka, zelo sem žalostna in sem veliko molila zavoljo vajinega sovraštva. Ti, Jože, si mi bil dober sin, vem tudi, da boš lahko in pošteno živel, ampak pretrd si z bratom Matejem. Res ti je naredil sramoto, pa saj veš, da je še mlad in burne narave, in če si ti ponosen na svojo poštenost, je tudi on občutljiv za prezir, nikakor pa ni slabega srca, zato mu nisem toliko zamerila, ako je bil večkrat srdit name in se izpozabljal v besedi, saj ko bo več škusil v življenju, mu bo vsega tega žal, zato vaju prosim in vama ukažem, dajta si roko v spravo in pokopljita z mano vso medsebojno nejevoljo, bodita si brata, saj ima človek tako malo bratov na svetu. — Njivo kolačnico pod pokojiščem, ki je prišla z mano k hiši, ti, Andrejec moraš odstopiti Mateju, ako se bo kakor želim oženil; vedi, da je rajnki oče v oporoki tako zapisal na mojo besedo. — Ostalo bo nekaj denarja. Kar imam doma, naj bo tvoje, Andrejec, za pogreb; kar je

v hranilnici, pa razdeli v treh enakih delih med Jožeta, Mateja in Maričko. Z obleko pa naj razpolaga Marička, kakor hoče. — Ostane mi samo Bog, zadosti je, hvala mu! Trpela sem veliko, pa tudi veselja imela z vami nemalo. Moliite zame!»

Materina beseda je šla v srca. Sprta brata sta si preprosto in brez besede dala roko v spravo. Mati je še vse pokropila z blagoslovljeno vodo in želela, naj jo puste nekaj časa samo.

Čez tri dni so mater odnesli v grob. K pogrebu je prišel tudi sin kovač in dve omoženi hčeri.

Vsi so žalovali, Mateju je bilo najhuje. Bolel ga je spomin, kako malo hvaležen je bil materi trpinkin, kako se je češče za prazen nič zadiral vanjo. Pač ga je bila, ker je bil najmlajši, premeško držala in mu spregledovala napake. Videl je sedaj, da se mu v domači hiši odpira puščava, bridko je občutil, da se je z materinim pogrebom podrl dom. Gore, ki so mu bile doslej ljube, so nekam grozeče, in kar se sveči za njimi, bo svečilo nesrečo, oblaki pa se mu zde kakor gore z drugega sveta, ki hočejo pasti nanj. Nemi kes in gluhi strah, vse hujši nego kakršenkoli hohoj, mu je večkrat kakor blisk preletel dušo. Kes in strah — od obeh je bil bolan.

7.

Ognjišče se je Mateju dobesedno podrlo. Novi čas je prinesel gospodinjam štedilnike; stara, tako prostorna in družabna ognjišča so razdirali, široko vzajemne veže so spreminjali v gosposke toda sebične kuhinje. Tako je napravil tudi Andrejec, da bo nevesta že kuhala po novem.

Ženitev so naredili za čuda preprosto, lahko se reče duhovito, ker je sodelovala Posegova Katra.

Rekla je: »Andrejec, če se ženiš, naredi pametno.«

»Saj bi,« je kimal Andrejec, »ampak to ne gre tako lahko kakor beseda z jezika.«

»Poslušaj me,« je velela Katra, »nam je tudi treba neveste. Kaj bi se veliko pogajali in prerekali posamez. Menjajmo za dekleta in slava! Naša je kakor nalašč tri leta starejša od vaše.«

Tako so tudi naredili. Prej se je Andrejcu ženitev tako težka reč zdela, no, zakaj se je pa sedaj izluščila kakor leščnik o mali maši?

Toda Matej, ki je rad posedal na ognjišču, kadar je prišel odkod premražen ali moker, in če tega ni bilo, je imel vsaj priliko, hudovati se nad materjo, ta Matej ni samo jasno spoznal, temveč ga je bilo tudi vsak dan bolj sram, da nima več obstanka pri hiši. Nihče ga sicer ni gonil, narobe, vsi so bili prijazni z njim, zlasti Jože, ali Matej se je potopil v grenko jezero svojega srca, in ko je

prišel z glavo ven, je imel v njej eno misel: Treba bo nekaj storiti!

In je storil. Sel je k Mažužinu ter mu povedal, da bi se rad čez čas pri njem oženil, ako mu hoče dati Pepco.

»Mhm! Zakaj ne?!« Mažužin je majal z glavo. »Ampak vedeti moraš, da moje dekcle ni srna, da bi si jo na celem prisvojil. Hiša in kar se je drži mora biti še nekaj let moja, če se ne vrne Janez iz Sibirije, pa tudi potem ti ne bo koristila, ako se je ne boš oprijel, ampak ptice lovil in gozd pregledaval. Kar za debelega kmeta ne velja, bo še manj drobnemu v prid. Moj oče so rekli: Bodi petek ali nedelja, kmet na lovu plevela ne strelja. Plevel zamori kruh in s kruhom tudi zakonsko srečo. To je poguba, to je hohoj, ki si ga videl.«

Velik je bil Mažužin, a še večji je bil videti pri teh besedah, da si je Matej tiho mislil: Če bi bil hohoj igra, Mažužin bi jo lahko igral.

Na glas je pa rekel: »Mar je to takšen greh, ako ulovim kakšno žival?«

»Nisem učen, nisem župnik, da bi ti to razložil. Povem po svoji skušnji. Pred leti sem ujel srno, da sem jo zaklal s prašičem. Za veliko noč sem povedal župniku. Cenila sva jo na osem kron. In gospod je zahteval, naj dam štiri krone graščini, štiri pa meni ostanejo za trud. Potlej mi je bilo žal, da sem povedal in tako napravil sebi škodo in gospodu trud, ker ni bilo varno, da bi sam vračal. Vidiš, takšen sem bil! Ali presneto mi je poprej predlo, ko so iskali in vohali okoli moje hiše, tri mesece zapora bi bil dobil, pa še madež na ime. Sedaj ni tako hudo, odkar imajo občine lov, vendar je povsod potreben red in postava je postava, ako ne zahteva greha. Nič ti ne očitam, glavno je, da nehaš.«

»Veste kaj, oče, nič ne skrbite, jaz pojdem v službo, pojdem k železnici.«

»Kaj boš tam?«

»Najprej delavec, potem se bo pa že kaj našlo, ali čuvaj ali sprevodnik.«

»Ne bo slab kruh, če te veseli.«

»Ko dosežem pokoj, pridem v domači kraj.«

»Glej no, kako dolge so tvoje misli. Pa, kaj se ve?«

V veži je dobil Matej Pepco in jo je kar nabodel:

»Pepca, nekaj ti moram naravnost povedati, nikar mi ne zameri, da ne iščem lepih okoliščin. Jaz bi te rad imel za ženo.«

Pepci se je dobro zdelo, vendar je vzdihnila:

»Kam bom reva s tabo?«

»Mar ne bom dober mož?«

»Ne rečem, bi že bil, ampak snedel te bo Hohoj.«

»Že vem, Pepca! Ne bo me! Čez leto pridem pote. Še Hohoja povabim v svate. Samo glej, da mi ostaneš zvesta in se varuješ sleparjev.«

»Kakršnen zglend mi boš ti dajal, takšna bom.«

»Potem se ni bati.«

»Marija naj te varuje.«

»Eno leto, ne pa dve.«

»Četudi tri.«

»To mene žalosti.«

* * *

Povestice je že konec, četudi se je začela s predgovorom. Vabila je, da bi jo brali. In bralo jo bo kar lepo število rojakov. Zato stoji v zagovoru prošnja, naj jo bero dvakrat. To bo ogromen uspeh! Mladi pisatelj, ki ljubiš domovino, ali te nič ne mika, da bi dal svojo sol, kadar bo suha?

FANTOVA.

O, da je roža moje srce!	O, da so zvezde moje oči!
Sladko dehtela bi le za te.	Bdele nad tabo bi vse noči.
Mene ne ljubiš — rožo ljubila bi, z ustnami sočnimi jo poljubila bi...	V urah samotnih vanje bi zrla — duša bi moja od blaženstva mrla...

MIRKO KUNCIC.

POVEST O HRISTOFORU.

ALEKSEJ REMIZOV. Prevel EMPE.

Za carjevanja Mihajla je živel pri patrijarhu Metodiju na otoku Lesbosu v Mitileni starček svečenik oče Hristofor. Mož čiste in neomajne vere, je vedel odgovoriti na vse, i na življensko i na duhovno, jasno in odločno. In zato je užival veliko zaupanje pri župljanih in pri tujcih. Četudi ne soglašal z njim, vendar veš, da je pred tabo mož, neomadeževan na vesti in nesebičen v svoji veri, da le v navdihnjenju te vere razsoja in da je odgovor pri njem le eden, da drugega biti zanj ne more, ne v lice ne za hrbtom. V Hristoforu ni bilo lokavosti, in takega so ga vedno poznali. A časi so bili trdi: zdaj preganjajo ljudi zaradi ikone (svete podobe), zdaj jih zasledujejo zaradi svetca, in znano je, da tam, kjer so zatiranja, lastni računi cvetó in da se je bilo treba obračati po vetru, da se obdržiš; sicer ti spodmakne fla ali svojec, ali pa te spodrine tujec. In v vseh teh letih, ki niso bila taka kakor tedaj, ko se je preganjanje nagibalo h koncu, je Hristofor ohranil svojo vero. Vsako leto se je med velikimi nevarnostmi podal po morju v Miri na romanje, in ko se je vrnil, je prinesel s seboj

kamenčkov z gomile in miru z groba in je pripovedoval tako živo, da je vsak čutil, kakor da je bil sam z njim; tako je znal pripovedovati in ljudem je bilo dobro pri srcu. Nevarnosti so začele groziti, zlasti na otokih, tam se je dogajalo najčešče; vsako leto so s Krete vpadli Arabci in ni minila pomlad, vedno si čul: zdaj so tu, zdaj tam, prav kot kobilice. Pozimi je bilo bolj mirno, toda treba je pripomniti: čim več dobička, tem smejeji so napadi.

Plul je Hristofor pokojno z romarji, a na pol pošta, stoj, Arabci! — in vsi do zadnjega na Kreto. In tam na trgu za ujetnike; kot gre, so jih razdelili na tri vrste: prve za prodajo, to so bili mladi in zdravi in delazmožni, se že najde kak kupec iz Sirije, Egipta, Mezopotamije, le izpod turbana poškilijo in vse pobero, tega v Basomo, drugega v Hedjaz, tretjega za Nil, nadaljnega v Andaluzijo; druge posade v ječo, to so oni, ki so bogati in veljavni, zanje je mogoče doseči maslno odkupnino; a tretje, slabotne in stare, za te pa brez ozira, taka je obsodba: konec.

Hristofor je bil deležen tretjega: konec.

In ko je birič, stopajoč po vrstah, začel sekati glave Hristoforovim romarjem in se je že njemu približal, tedaj se je spomnil Hristofor grehov vsega svojega življenja.

»Malo je, če hoče človek živeti le po pravici in dajati ljudem, kar je koristno za njihove duše; često ti nedostaje modrosti in se ne znaš približati zadnjim tajnam človeka, ampak razvozlaš le zunanje in s svojo resnico ne posvetiš, ampak opečeš; dobrega ne prebudiš, ampak le zle namere še ukoreniniš; in si tudi nestrpen s človeškimi slabostmi, in čeprav pogosto ne veš, kaj in kako se vse zgodi, že godrnjaš, in potem, slava Bogu, da se je tako zgodilo: kajti ta nesreča te je obvarovala pred še večjo nezgodo, ali pa je bila ta nesreča le začetek kakega tvojega dela, po katerem ti je sedaj lažje živeti na zemlji.« Tako se spominja vseh svojih dejanj na zemlji, spominja se mesta in dneva in ure, in Hristofor prosi odpuščenja; sedaj razume, da to ni bilo prav, da bi bilo treba živeti drugače; in če bi mu rekli, začni od začetka, kako malo bi bilo, kar bi ponovil; in prosi Hristofor Nikolaja čudodelnika, ki ga je smatral v svojem življenju kot vodnika in zastopnika v duhovnem svetu, prosi ga kot človeka, da se zanj zavzame — in mu zmanjša zasluženó kazen.

Birič je stopil k Hristoforu, ga zgrabil za roko, da bi sklonil glavo.

A Hristofor se je poslednjič ozrl, zagledal biriča, sekiro in popolnoma jasno še: za biričem je stal Nikolaj, kakor ga slikajo na ikonah, samo roke niso tako, in kakor da prikazuje Hristoforu: »Ne boj se, kajti nič hudega se ti ne bo zgodilo!«

In začutil je Hristofor ob tem pogledu tako toploto in ves strah, ki ga je z mrazom prešinjal, ga je minil: pokojno je nagnil glavo pod sekiro — in sliši, kakor da je nekaj zašvistelo nad njim.

Bila je sekira, ki je izbita iz rok biriča zašvistela nad njim.

Birič ne razume: ali se je kdo pošalil, ali mu je roka odpovedala in je pograbil drugo sekiro.

Toda tudi drugo sekiro mu je izbilo iz rok: visoko je zletela in padla.

»Kaj pa je to?« je rekel birič; »ali čaraš? Kam si dal sekiro?«

Hristofor je dvignil oči in ugledal Nikolaja. Nikolaj je stal vštric biriča in pokojno zrl predse.

Hristofor je rekel:

»Nikolaj je vzel tvojo sekiro.«

»Kje?« se je obrnil birič.

In ni videl nikogar.

Začutil je silno težo v svoji roki, začutil, da je močno utrujen in bi rad sedel vsaj za trenotek in je leno izpregovoril:

»Nikogar ne vidim; kakšen Nikolaj?«

»Sveti Nikolaj,« je odvrnil Hristofor, »čudodelnik.«

»Čudodelnik,« je ponovil birič in se res nečesa spomnil. »Da, od mnogih slišim to ime, najbrž.«

In ni v tretjič vzel sekire, ampak je pozval še druge, ki so bili na vrsti za Hristoforom. In ko so pristopili, jim je pokazal pot.

In zopet je zagledal Hristofor Nikolaja in njegov obraz se je svetil v blaženem sijaju, in Hristofor se mu je zahvalil, zase, ker ga je rešil in za biriča, ker ga je ubojstva obvaroval, in za vse one nesrečnike, ki so za njim čakali na grenko smrt.

Vsi oni, bili so štirje, so šli, kakor jim je pokazal birič. In prišli so na pot k morju. Niso jih zapustili dobri ljudje in so jih posadili na ladje. In z ladjo so se vrnili domov na otok.

ENOLETNE CVETLICE.

ING. CIRIL JEGLIČ.

Sobni vrtnarji, ki potrebujejo mnogo rastlin za okrasitev balkonov, mostovžev in verand ali pa hočejo tudi okna okrasiti na cenejši način, a vendar lepo in živahno, bodo zmerom radi segli po enoletnih cvetlicah. Kratko je življenje teh enoletnic, ali pri nekaterih se njih bujnost in goreče hrepenenje, ki se hoče vse izživeti v cvetenju enega poletja, izliva v tako izrazite, viharno silne in ognjevite barve, kot jih redko najdemo pri trajnejših, večletnih rastlinah. Vrh tega so enoletne cvetlice večinoma skromna, zdrava in potrpežljiva bitja, vse njih hočenje gre le za tem, da bi čimprej, čim lepše in bogateje zacvetele.

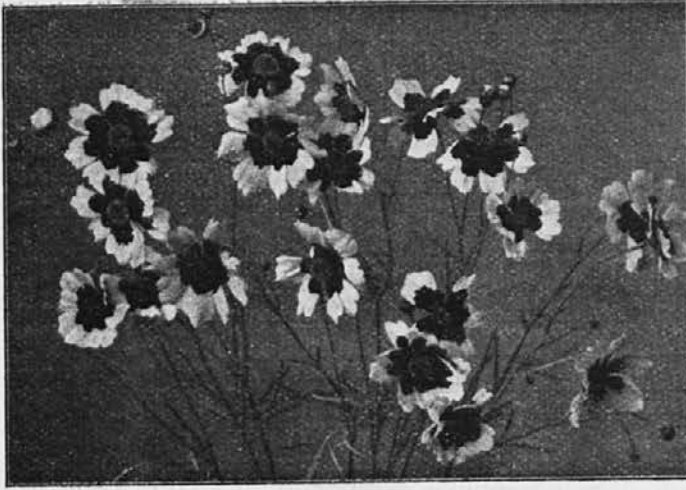
Za na balkon in okna sadimo enoletne cvetlice navadno le v zaboje. Seveda niso pripravne za ta namen vse enoletnice, ki najbolje uspevajo slobodne zunaj na vrtu. Rastlina, ki se naj zadovolji s težavnimi razmerami v ozkem cvetličnem zaboju, a da bo vendar čvrsto rastla in veselo cvetela, mora pač biti skromnega in hvaležnega značaja. Njeno koreninje naj bo plitvo in gostejše, ne sme biti občutljiva, če jo žge suh preprih in mučijo razne druge neugodnosti, ampak naj kljub vsemu prav pridno in dolgo cvete. Pomagati ji pa moraš s pridnim zalivanjem in primernim gnojenjem in vedno moraš odcvetele vršiče čimprej porezati, da se rastlina ne izčrpa z osemenitvijo.

Med enoletnimi cvetlicami, ki so po naših vrtovih splošno priljubljene krasotice, imamo nekatere, ki se morajo sejati že poleti, da potem spomladi za cvet pripravljene sadike, ki se jih koreninska gruda dobro drži, nasadimo v zaboje; takšne so n. pr. potočnice, mačehe in silene. Ko te odcveto, moramo imeti že pripravljene dovolj razvite sadike poletnih cvetlic.

Nekaterih preprostejših poletnih cvetlic, ki jih navadno uporabljamo za okna in balkone, ni treba presajati, ampak sejemo ali vsadimo njih seme že kar za stalno v cvetlične zaboje, tako n. pr. nizke in visoke (opletajoče se) kapucinke, r e s e d o, p o r t u l a k i. dr. Večinoma pa je treba sadike enoletnih cvetlic posebej vzgojiti ali pa si jih — lahko za majhen denar — kupimo pri vrtnarju, ki v zavarovanih gredah zgodaj in laže vzgoji za presaditev v zaboj dovolj razvite rastline. Še v cvetju presadimo, če so primerno vzgojene in če drže njih korenine kepo: astre, ageratum, cekinčke, lobelije, tagetes, verbene in zajčke.

Razen omenjenih kapucink (tropaecolum) so izmed poletnih cvetlic posebno pripravne za v zaboje, nekatere tudi za v lonce: petunije, lobelije, nepostarnik (ageratum), nizki cekinčki ali lepe očke (coreopsis, calliopsis), študentovke ali turški (smrdljivi) nageljni (tagetes) in kitajski klinčki (dianthus Hedde-wigii in chinensis). Prav čedno se podajo v lončkih nizke in košate astre; zlasti škrlatnordeče ali temnomodre astre Triumf, ki zrastejo komaj do 30 cm visoko, a v bujnih grmičih, priključijo s krepkimi barvami svojih glavic, ki imajo kot cvet potočke jezičaste cvetne liste navznoter ukrivljene, vsekdar mnogo občudovavcev. — Tu bomo natančneje opisali le petunije in lobelije.

Petunije nazivajo ponekod tudi »Slovenke«, najbrž zato, ker nam nudi njih cvetje tako ljubeznivo sijajno igro rdečih, belih in modrih barv. Ne samo za cvetlični vrt, ampak tudi za balkon in okro so si pridobile petunije najboljši sloves.

Cekinčki ali lepe očke.

Po rasti razlikujemo oblike, ki močneje rasto ter se povešajo, in nizke ter zastavno rasle oblike. Med petunijami z enojnim cvetom razlikujemo sorte, ki imajo posebno velike cvetove z bogatimi barvnimi okraski, in sicer gladkorobe cvetove ali pa z valovito krpastimi obrobki in narezki na venčnih listih. Pitani cvetovi so nerodovitni in se od njih po umetni oplodbi pridobiva seme, ki daje 20–50 odstotkov pitano cvetočih rastlin. Pitane sorte so za nasad, ki ni v zavežju, manj primerne, ker jih polehne nevihte včasih prav grdo zmrevarijo.

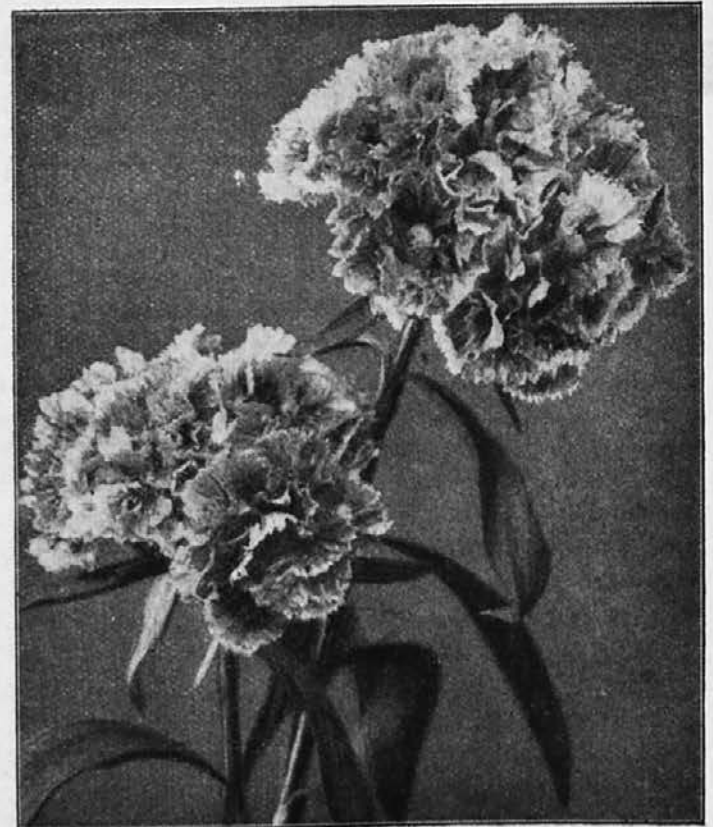
Izmed enostavno cvetočih petunij se posebno odlikujejo nekatere nizke in zastavno rastoče sorte, ki nimajo baš velikih cvetov, a neverjetno rade in toplo cveto in so torej prav primerne za na okna in balkone: karminasto rdeča *Brillant*, *Gloria*, ki ima karminast cvet z belim glom, nežna *Carmen Silva*, vijoličasta z belim robom, ter razkošno živahni, rožnatobarvni *Erfordia* in *Himmelsröschen*. Na izbero so tudi nizke in visoke bele sorte. Za okras balkonov se marsikod uporablja priljubljena *rotovška petunija* (*Karlsruher Rathaus-Petunie*) s temnomodrimi, žametnimi cvetovi; ta sorta je visoke, viseče rasti; če pa spodnji deli stebel ogole ter se ne napravijo novi obrastki, ni več lepa. Tudi je barva rotovške petunije sama zase preveč temna in mrtva ter se na daljavo ne uveljavi, če ji v ozadju z živahnimi kontrasti n. pr. belega ali žoltega cvetja ne pomagamo do veljave.

V obče pri nas petunijo še premalo cenijo zlasti sobni vrtnarji. Čeprav je enoletna rastlina, vendar so njene lastnosti tako odlične in dragocene, da posajena v zabojčkih lahko uspešno tekmuje celo s pelargonijami. Le poglej, kako hvaležno uspevajo petunije po naših kolodvorih, kjer so jih začeli zadnja leta mnogo saditi v zabojih in v lampicah! Petunija bujno raste, bogato in nepre-

stano cvete, ni izbirčna, prenaša suh zrak in tudi močan prepih ji redko škoduje. Čim več solnca dobi, tem bolje se počuti, le na zalivanje ne smemo pozabiti. Žal je seme petunij, ki ga dobimo v trgovini, često manjvredno glede sortnosti in barv.

Velikocvetne (*grandiflora*) petunije z enojnim in pitanim cvetom se največ goje v loncih. Rastline je treba privezovati na oporo in cvet varovati pred hudim dežjem. Siromašne rastline cveto navadno najprej; najbolje, ki včasih kažejo spočetka prav slabo in zanikarno rast, a nam bodo razvile najlepši cvet, pa cveto navadno najkasneje. Na višku požlahtnjevanja so izredno velikocvetne *superbissima* petunije (*petunia hybrida grandiflora superbissima*). Čim večji je cvet, tem boljšo zemljo in več negovanja zahteva rastlina.

Petunije sejemo od februarja dalje. Seme je zelo drobno (na 1 gram pride čez 10.000 semenških zrnč). Mlade semenščake moramo kmahu prepikirati in, ko se okrepe, jih konec maja presadimo venkaj na grede ali pa poprej še v majhne lončke, da se dobro ukoreninijo in drže kepo pri presaditvi; te lončke posadimo v toplo, svetlo leho, kjer se nam razvijejo najkrepkešje mlade rastline, ki jih z lahko presajamo v cvetlične zaboje. V juniju petunije že s polno silo zacveto. Na mlade petunije v topli lehi se kaj radi spravijo polži, ki jih tu pa

Kitajski nageljček.

tam do golega ogrizejo. Zoper te škodljivce pomaga zdrobljeno oglje ali apno, ki ga posujemo okoli lončkov, najbolje pa je, če nastavimo v črepinje vabo (n. pr. pšenične otrobe, ki jih polži jako radi žro) in ponoči pri luči vso golazen pobereмо in uničimo.

Da dobimo prav čile in rastne lončne petunije s polno silo cvetenja še za pozno poletje, je dobro, če napravimo še eno setev v maju. Petunije cveto bogato le na solčni legi. Presajamo jih lahko ob vsakem času. Za saditev na planem prihajajo v poštev zlasti majhocvetne sorte.

Zadovoljne so z vsako zemljo, čim več hrane dobijo, tem krepkeje se razvijejo. Posebno za nasad v tesnejših zabojskih moramo oskrbeti močno kompostno zemljo ter redno zamakati (tudi z razredčeno gnojnico).

Dragocenejšje sorte, zlasti tiste, ki po semenu svojega značaja ne ohranijo zanesljivo, razmnožujemo s potaknjenci.

Zala in srčkana cvetlica je **lobelija** (*Lobelia erinus*). Nizka plemena (*compacta* in *pumila*), ki jih mnogo sade na boljših vrtovih, v cvetličnih preprogah po parkih in na grobovih, napravijo 10–20 cm visoke grmiče, ki so gosto okrašeni s prelesto sinjim cvetjem. Imamo sicer pri lobelijah še bele, rdeče in vijoličaste barve, a najznačilnejša in gotovo najučinkovitejša pa je modra. Tudi nizke lobelije se lepo podajo v obrobku

Velikocvetna petunija.

cvetličnega zaboja, kjer jih sadimo 8–10 cm narazen. Še dragocenejšje in uporabnejše so pa za sobnega vrtnarja viseče lobelije (*lobelia hybrida pendula*), ki napravijo do pol metra dolge, vitke in košate, a takisto bogato cvetoče poganjke. Ena najboljših med temi sortami je Saphir, ki ima do 2 cm veliko, temnomodro cvetje z belim očesom. — Starejša je temnomodra Hamburgia z rjavkastim listjem.

Navadno se goji lobelija enoletno. Tedaj jo je treba sejati že v začetku februarja. Semje, ki je tako drobčkano kot pri nobeni drugi poletni cvetlici (na 1 gram približno 45.000 zrn), kmalu in rado skali, če ga le s suho deščico pritisneš v prst in nato posodo pokriješ s steklom. Že prav majčkene rastlinice je treba pikirati, pozneje jih pa posadiš posamič ali po več skupaj v neprevelik lonec z dobro listovko ali gnojevko. Daj rastlinam dovolj svetlobe in svežega zraka! Sicer pa dobiš poceni in lepe sadike pri zanesljivem vrtnarju; navadno so godne konec maja ali v začetku junija. Kakor smo omenili, lahko presajaš tudi že cvetoče lobelije.

Tudi potaknjenci se radi ukoreninijo in cveto prej kot iz semena vzgojene rastline. Potaknjence jemljemo rano spomladi od prezimljenih rastlin. Pozimi je lobelija občutljiva, hoče biti na svetlem, potrebuje le malo vlage ter ji ugaja le skromna toplota (4–5° R). Da vzgoje že zgodaj in močne rastline za na balkon, režejo vrtnarji potaknjence v avgustu in jih prezimijo. Če napraviš od Saphira potaknjence v juliju ter vkoreninjene rastline posadiš v majhne lonce, ti bodo v zimskem vrliču ugodnega stanovanja zacvetele celo v decembru. Tudi z delitvijo po cvetju lahko razmnožiš lobelijo.

Ko poleti lobelije odcveto ali pojemajo, jih prav na kratko, 3–4 cm nad zemljo, obreži in presadi; tedaj ti bodo čez nekaj tednov zacvetele spej z novo močjo. — Vzraslim rastlinam, ki jim primanjkuje hrane, postrezi zdaj pa zdaj z lahko gnojnico. Baš hudega solnca lobelije ne marajo. Najbolj jim je po volji dopoldansko solnce.

Vejica lobelije Saphir.

Res je škoda, da visečih lobelij ne poznajo še mnogi, ki bi si radi lepo okrasili svoj dom. Videl sem nekje kapelico, kjer je iz cvetoče lampice pred Materjo božjo sijala sinjina čilo razrasle lobelije: tako nežno in mirno so molile te ljubke in jasne cvetke, da se je še žalostna Marija s smehljajem in hvaležno zagledala vanje.

IZ ANATOMIJE.

O MEZGOVNICAH.

DR. JANEZ PLEČNIK.

Kri — to vemo — teče po krvnih obtočilih, po krvnem cevju torej: po srcu in po krvnih žilah (arterijah, venah, krvnih kapilarah). Krvi se danes ne bomo lotili v podrobnem; prav pa bo — tako sodim — o krvi navesti nekaj obče znanih dejstev.

Kri je rdeča in je tekoča; kri je pa le v žilah tekoča. Kri, ki priteče (po rani) iz telesa, se zagriže, se sesede, se strdi, se zguzi, se usiri, se zasiri.

Kri ostane v žilah tekoča tudi, če se po žilah ne premika, če v žilah miruje, če po žilah ne curi — tako uče poskusi; vemo n. pr., da kri ostane tekoča, če (pri živemu) žilo na dveh krajih (z nitmi) podvežemo, če napravimo torej v žilo klobaso.

Kri ostane v klobasastem žilnem odmerku tekoča le dotlej, dokler je ostenje žile (klobasastega odmerka) povsem zdravo — vse to vemo iz poskusov. Ob ranjenem, opoklem žilnem ostenju se pa kri seseda (se guzi, se grize, se usirja, se zasirja) tudi, če curi, če se premika. Kri n. pr. — to vidimo —, ki teče iz prereza ne žile, se ob prerezu guzi in s tem prerezek žile maši; kri — to kažejo opazovanja —, ki teče po ostenju zavapnelih žil starca, se ob zavapnelih mestih siri, se ob njih seseda; kri — to vemo iz skušnje — v krvnih poldplutbah (v bunkah nastalih po udarcih) je vedno sesela. Kri se torej pri ranah samo sebe ustavlja in se samo sebe ustavi.

Krvni sesedek (sesirek, zasirek, zgrizek, zagrizek, zguzek) je precej trden in je podoben rdečemu mohatu; nad mohataslim sesedkom se pokaže (po 24 urah) povsem jasna, vodenasta tekočina.

Vse to si oglej, pa prav dobro si letó oglej. Ujemi kri zaklane živali (n. pr. kokoši) v (prozorno, čisto, stekleno) plitvo posodo — nekam 1 cm na debelo naj bo krvi — in postavi latvico s krvjo v hladen, miren kot; ali: Ujemi kri, ki ti iz nosa teče; letá in leóna kri se bo v kratkem sesedla, pa boš videl drugi dan, da je zguzek izlislil iz sebe vodenasto tekočino; odlij to »vodo«, pa boš videl, kako je čista, kako je jasna.

Zguzek imenujejo zdravniki *coágulum* (reci *koágulum*) in pravijo *zgruzanju* (sesedanju, zagrizanju) *kvaguliranje* — in pravijo torej, da kri *koagulira*. Izlisljeni »krvni vodi« pravijo zdravniki *serum*, mi ji rečemo »sirotka«.

Odlij od krvnega sesedka (od *koágula*) krvno sirotko, pa pusti sesedek še za par ur na zraku, nakar ga zvrni iz posode (steklene latvice), pa opaziš tole:

Tista plat zguzka, ki se je fiščala latvičnega dnišča, torej plat, ki zrak do nje ni stopal — rekli bi ji torej dniščna plat ali dušena plat (zagrizka) — je temna, črna plava — pa opaziš tudi:

Tista plat zagrizka, ki je bila zgoraj, ki je bila prosta, ki je mejila ob zrak — rekli bi torej zračna plat zguzka ali dihana plat zguzka je svetlordeča.

Prereži (prelomi) zguzek od zračne do dušene (od proste do dniščne) plati, pa opaziš, da sega svetlordeča (zračna, dihana) plat 1–2 milimetra globoko v zguzek.

Oglej si vse to, pa spravi krvni zguzek (koagulirano kri) nazaj v posodo, zvrni pa koagulum v stekleno latvico tako, da cmokne svetla, rdeča plat ob dno, da se torej svetla plat dnišča oprime — pa pusti zguzek zopet za par ur na zraku; opazil boš, kako (prejšnja) svetla (sedajšnja dniščna) plat temni, plavi, črni — pa kako se (prejšnja) temna (sedajšnja zračna) plat jasni, se svetli. — Letó vse si dobro oglej in si zapomni — o stvari bomo še kedaj, če Bog da, govorili.

O dobri priliki si oglej tudi tole:

Kadar ti bo krvavelo iz nosa; stopi k polnemu umivalniku pa naj ti kri kaplja v vodo; opazuj, kako krvne kaplje ob vodno gladino zadevajo in kako odtod padajo na dno; kri je torej težja od vode, kri ima — tako rekajo — večjo svojitno (specifično) težo od vode.

O krvavitvah iz nosa par besed.

Aschoff (znani nemški patološki anatom) pravi nekje: »Jeder Mensch ist ein Original« (vsak človek je original) — kar naj pove, da je vsak človek prav svoje vrste, da je vsak človek nekaj prav svojega, nekaj, kar je prav prav zase; jaz bi oni »original« slovenil z besedo »zasek«; rekel bi torej: vsak človek je zasek. Razgovarjali smo se o refleksih, pa smo dejali, da ima vsak človek svoj, prav svoj nos, prav svoja usta, da ima svojitno barvo las, pa da ima tudi prav po svoje zgrajene sluznice — pa pritekimo, da ima vsak človek ostenje žil prav po svoje zgrajeno. Sosedove žile preneso obile mere alkohola (vina, piva, žganja, likerjev, čaja z rumom, bonbonov polnih žganja) in preneso velike množine tobakovih strupov in se ne spremenijo; pri tebi pa postane ostenje žil (zlasli ono kapilar) po malih merah alkohola in tobaka trhljivo, krhko, lomljivo, pokljivo — pa se ne boš čudil, če ti ob nekoliko obilnejši piji in kajji rado iz nosa krvavi: usekneš se, pa ti udere kri iz nosa. Ti, ki si leták krvávník, odnehaj za nekoliko od alkohola in tobaka, ali pa sploh ponehaj za par dni, za par tednov s temi strupi: krvavitve iz nosa bodo — ob delni ali popolni zdržnosti — ponehale v par dneh, v par tednih — glava ti bo lažja, nos ne bo »poln« lažje boš dihal, boljše boš spal, robčki bodo čisti. Takih — za alkohol in tobak malo trdnih — dosti boleva tudi na krčih v mečah. V nočnih ali pa jutranjih urah se ti preleže telo v postelji, pa te »prime« v mečah; odnehaj z alkoholom in tobakom, pa bodo krči tudi ponehali. Nisem abstinent in ne namerjam voditi vojske zoper alkohol — opozarjam te pa na mogočno razliko med telesnim počutjem po užitju ene čaše vina, ki te — o tem ni dvojbe — poživí in pokrepi, pa med počutjem po zaužitju desetih čaš, ki te omamljajo. Le tódi nekje — med eno in desetimi čašami — je tvoja »dobra in prava dnevna mera«. Nikogar pa ne vprašuj, kje je ta »tvoja« mera — tudi ti si namreč »zasek«: ti, prav ti in

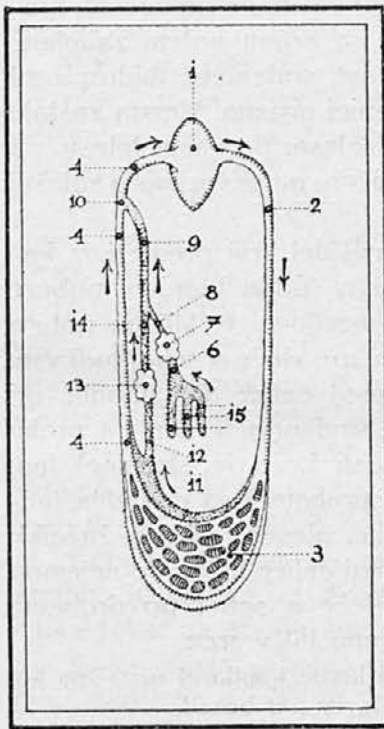
le ti moreš dognati »svojo« pravo mero — to pa seveda le, če si preudarne, pred vsem, če si sam do sebe korajžne in odkritosrčne duše. Tudi ni vse eno, če spiješ »svojo dnevno« od roda ti primerjeno mero n a e n k r a t — ali pa, če p o r a z d e l i š »svojo« mero na »brište« in če torej popiješ zjutraj »nekaj svoje« mere, dopoldne »nekaj svoje« mere, če si privoščiš opoldne »nekaj svoje« mere, če použiješ potem »svojo« popoldansko »četrt« in spolniš na noč »svojo mero«. Umevno je, da taka »razdeljena« pija močnejše vpliva in močnejše škoduje — saj alkohol pri njej kar neprestano, kar ves dan, kar vedno iznova človeka opija.

O oznaki meča n. pl. (Wade, sura) tole. V zgodnjih letih že sem slišal o »okončinah«; učili so me o gornjih (sprednjih) pa o spodnjih (zadnjih) okončinah. »Okončina« je bila za mene (!), za moje (!) uho neprestano dražilo, tako nekako me je dražila ta beseda, kot šolskih besedarjev uk, da Slovenec »ljubi« »očeta« v ložilniku. Naše okončine tudi res niso okončine trupa, niso trup in so le poganjki, so le izrastki trupa, so torej »udi ob trupu« — pa imamo torej gornje (sprednje) ude in imamo spodnje (zadnje) ude ob trupu. To oznako sem dal »okončinam« tudi v »Repetitoriju anatomije« (1925; Zvezna tiskarna in knjigarna); repetitorij je prestava nemškega repetitorija. V silni množini slovenskih anatomskih knjig je ta repetitorij ostal povsem neopažen; edini G e o r g e s se ga je spomnil (»Mrcvarstvo«; Narodni Dnevnik). G e o r g e s je sodil, da nisem (nemškega) repetitorija »prestaval« (— danes pravijo »ponašil« —) in da sem ga res poslovenil. Vse to je v soglasju s tem, kar čujem danes o sebi. Neki pravijo, da sem Marko Pohlina pravcat (Pohlina radi smešijo), neki trdijo, da sem stopil med slovenske besedarje, in sicer v družino »besedarskih humoristov«. M. Pohlina sliko sem videl te dni v knjigi »Album slovenskih književnikov«; mož ni topega obraza, pa 200 let (!) je že preteklo od njegove smrti. Tam najdeš tudi zbirko vprodobljenih slovenskih besedarjev; humorista — sodim — ni med njimi, pa smatram oznako »besedarski humorist« za častno in sem nanjo — če pravo zadeva — ne malo ponosen.

Torej: Gornji ud ob trupu (obere Gliedmasse, extremitas superior) ima (v grobem) tri odmerke: gornje lehti (Oberarm, brachium), spodnje lehti (Unterarm, antibrachium) pa roko (Hand, manus). Spodnji ud ob trupu (untere Gliedmasse, extremitas inferior; bedro) ima tudi tri odmerke, in ti so (po moji): stegno (Oberschenkel), krača (Unterschenkel: crus) in noga (stopalo; Fuss, pes). Nad oznako k r a č a (Erjavec!!) se močno spolikajo, pa govore rajši o »goleni«. Golen pa ni krača in je le sprednja plat, sprednji del krače; golen je tisti del, ki leži v njem piščal (fibia, das Schienbein; anglosaško: skynban; Schin in angleški skin pomenita kožo; schinden!); golen je torej le tisti del krače, ki leži golno, ki leži neposredno pod kožo. M e č a so zadešnji, mesnati, mehki del krače. Golen in meča so šele krača.

Nekaj sličnega velja za anatomsko opisovanje vrata. Vrat je pecelj, ki nosi glavo. Vrat je bil Rimljanu collum (r. kólum). Zadešnji del vrata (tilnik) je bil Rimljanu cervix (= to, kar glavo nosi), tam je namreč skelet, so kosti, je tisto, kar glavo nosi; sprednji del vrata je bil Rimljanu guttur (grlo). Kostni v vratu, ki nosijo glavo, so vretenca; Rimljani so jim rekali vértebra (od glagola vérttere = vrteči; Nemci jih označajo kot Wirbel (glagol je werben = drehen = vrteči); naš »vrat« je pač tudi sorodnik glagola vrteči. Vretenca so zadaj in

vpraša beseda »vrat« pred vsem po zadešnjem delu peclja, ki nam nosi glavo. Slišimo tudi: pes prime zajca ali mačka za »vrat« (tilnik) in ga strese; krčmar zagradi nerodnega pijanca za »vrat« (tilnik) in ga postavi pred vrata; morivec pa slišne žrtev za »grlo« in jo davi. Slovenci rabimo torej oznako »vrat« za ves vrat, pa jo rabimo še posebej za zatilje in pomeni pri nas »grlo« sprednji del vrata.

Kri teče iz srca (1) po arterijah (2); arterije se razvečijo v kapilare (3); kapilare se zbero v vene (4) in odteka kri po njih nazaj v srce. Iz kapilar (3) izmezi v organe sirotka (limfa, serum), odteka iz organov po mezgovnicah (6, 12) in skozi bezgavke (7, 13) v veliki mezgovni vodi (9, 14). — Črevo, ki je tudi organ, ima v grobem tri odmerke: želodec, ozko črevo, široko črevo — pa ti kaže podoba, kako iz letéh treh delov črevesa (15) mézga po skupni mezgovni cevi (6; »dovodna« mezgovnica) doteka k trebušnim bezgavkam (7) in iz teh po »odvodni« mezgovni cevi (8) odteka v veliki mezgovni vodi (9). Trebušne bezgavke (7) leže v »rajžalcu« (Gekröse; opork, mesenterium).

V krvi sta očitno dvojna dela: eden tekoč (krvni serum, krvna sirotka), eden pa zgruzljiv. Podrobnosti o tekočem in o zgruzljivem delu krvi bomo pozneje kedaj opisali. Skušnja kaže, da je ostenje krvnega žilja (zlasti ostenje kapilar) prozorno (durchlässig) za tekoči del krvi in da je (skoraj) neprozorno za zgruzljivi (za mohatasti) del krvi.

Arterijalna (svetlordeča) kri ima v sebi hraniva za telo (za organe), pa ima ta hraniva raztopljenja predvsem v tekočem delu. Tekoči del krvi pricuri po arterijalnih vejah v kapilare, todi mezi skozi ostenje k celicam organov, obteka celice, odda celicam (organu) hranivo, p o b e r e od celic (od organov) nesnago in odpadke, potem pa odteka ta medcelična vlaga — pravijo ji limfa — po posebnih ceveh, po mezgovnih ceveh, po mezgovnicah (vasa lymphatica) v v e n e (!) oziroma v srce.

Limfa pove »svetlo, jasno tekočino«. Limfa je res precej jasna in se ne gruzi rada, tekoča ostaja; limfa ni rdeča.

Mezgovnice se drobne cevke, ki imajo povirje med celicami organov in ki teče po njih m é z g a (lympha) iz organov nazaj v kri; limfa (mézga) je

— poudarjamo to — tekoči del krvi, ki se je izmezil iz kapilar v organe, ki je tam oddal hraniva in ki je sprejel od organov izločke.

Koža, ki ji odereš le povrhnico, ki jo prav plitko odereš, izceja vodenaste, jasne kaplje; te kaplje so mezga (lymph) in pravijo, da letáke kožne odrine »solzé«.

Po mezgovnicah torej ne teče kri in teče po mezgovnicah le vodenasti del krvi. Letá vodenasti del krvi zastaja (stocken) časih, ne odteče ob pravem času iz organov, pa organ potem zabuhne, organ postane vodeničast, vodeničen (hidropičen) — pa govorimo o vodenici organa. Mezga zastaja časih po vseh organih telesa, po vsem telesu, pa postane vse telo vodenično, pa govorimo o splošni vodenici.

Rekli smo: vodenasti del krvi premezi iz kapilar med celice organov, odda hranivo, pobere odpadke pa odteka v mezgovnice. Mezga pobira pri tem tudi mrtve celice, pa vleče s seboj tudi vse, kar je slučajno zašlo med celice. Pri ubodih, pri urezah, pri utiranju olja, sladkorja, terpentina, prahu vcepimo v organe (zlasti kožo in sluznice) tudi prah (n. pr. moko) in s prahom živa prisadila (mikro-organizme: bakterije, plesen, jajčeca žuželk); vsa ta nesnaga pride med celice in vso to nesnago pobere mezga in jo vleče s seboj po drobnem mezgovnem cevju (v vene in) v srce.

Mezgovnice (pa tudi krvne kapilare) označam kol drobnecevke: naj dostavim par besed.

Cev je široka ali pa ozka; palica je debela ali tenka. Črevo je cevasto, pa je nekaj črevesa širokega nekaj pa ozkega. Nemeč govori o Dünndarm in Dickdarm (tenko in debelo črevo), pa glagolà Slovenec o tenkem in debelem črevesu. Pazen Nemeč pa pravi »weites Gedärm« in »enges Dedärm«. V repetitoriju pišem o »ozkem« in o »širokem« črevesu, tako tudi govorim pri predavanjih — dosedaj pada vse to zrnje med trnje, ki duši kali. Mezgovnice pa prav ozke krvne žile so očesu komaj vidne, njih svetlina je (na prerezku) še posebej neopazna — so torej (očesu) paličaste, pa mislim, da smemo govoriti o drobnih cevih.

Del nesnage je v mezgi topljiv in odteka topljivi del z mezgo v kri; nesnaga, v mezgi netopljiva (celice, plesen, prah, bakterije), pa ne pride v kri. O prav letém tole:

Rekli smo: Vlaga, ki premezi (durchsickern) ostenje krvnih kapilar, se pomika najprej v prostoriščih med celicami in odteka odtod v posebno, v drobno mezgovnično cevje — v limfne cevčice, v limfne kapilare; limfne cevčice se družijo v širše cevke, v mezgovnice, mezgovnice se družijo v še širše mezgovne cevi in končno se te združijo v eno véliko mezgovno cev, v en (!) véliko mezgovni vod (ductus thoracicus, Milchbrustgang) in po vélikem mezgovnem vodu lije mezga (na levi plati vrata) v vene oziroma v srce. Véliko mezgovni vod ima ob ustju par milimetrov v svetlini, v premeru.

Vsak organ, vsak ud ima svoje mezgovne cevčice in cevke; po teh pa mezga ne odteka neovirano v družéča se limfna cevja oziroma v véliko mezgovni vod. V limfno cevje organov namreč so uvrščene bezgavke (glandulae lymphaticae; lymphoglandulae; Lymphknoten; Lymphdrüsen).

Nemeč — nepazni samo — govori Lymph-drüse pa glagolamo: mezgovne žleze.

Bezgavke naj ti ne bi bile neznane: na vratu so tipne, v pazhi in komolčni žličici (fossa cubiti; Ellbogengrube) so tipne, v dimljah (zrastéh; inguen, Leiste) pa v kolenski žličici (fossa poplitea; Kniekehle) so tipne. Pač je res, da moraš biti dobro čutljivega tipa, če otipleš bezgavke pri zdravem. Zdrave bezgavke so mehke in so ploščati, óblasti ali fižolasti, blede tvorijo, ležeči sredi maščevine, pa je umevno, da so zdrave bezgavke nejasno tipne.

Bezgavke so namehurjeni odmerki mezgovnic in so ti mehurji polni oblastih celic in leže celice tesno druga ob drugi. Mezga priteče (od organa) po mezgovnici (dovodni mezgovnici) do bezgavke; mezga curi nato med celicami bezgavke in se pomika skozi tesnine med bezgavčnimi celicami — umevno, da dobro počasi — do drugega konca bezgavke, kjer odteka v cev, ki vodi od bezgavke (dovodna mezgovnica). Bezgavke torej nekam precejajo mezgo, jo presejejo, jo preberejo, jo prelove, jo preveštre in jo prevejejo, pa je — po vsem našem poročilu umevno: da v bezgavčnih tesnicah kar vse obvisi, ostane, zastane, da se v bezgavčnih prostoriščih vse ustavi, kar mezga telésna tega (celice, plesen, bakterije, prah) s seboj pripelje iz organov; mezga natveze torej bezgavkam vse, česar ni mogla raztopiti.

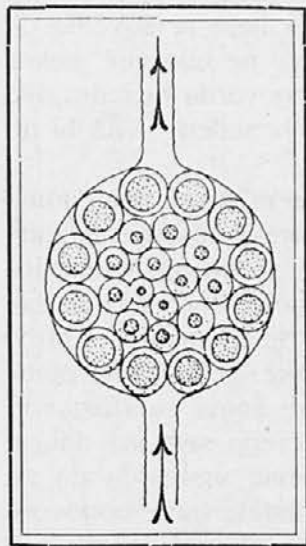
Telésnate stvari, ki so našemu telesu tuje — imenujejo zdravniki corpora aliena (tuja telesa; Fremdkörper) rekal jim bom tujki (tujek, -ka).

Corpus alienum = »tuje telo« — tako pri nas predstavljajo — je torej po moje; tujek.

Spomni se, kako telo ravna s tujki. Lesena špilca, lesena trščica, ki se ti zapiči in zadere v kožo, je zate (za tvoje telo) tuja stvar; telo letéga tujka ne mara in ga ne prenese, pa ga odstranja. Koža se krog trščice vname: koža se pordeči (rubor), koža postane vroča (calor), koža te boli (dolor), koža zabuhne (tumor) in vse to te pri delu óvira (functio laesa).

Prav tako je pri bezgavki, če so tujki prišli vanjo po mezgovnicah: mézga nanese (iz rane) v bezgavko prisadila (tujke); teh bezgavka ne mara, ne prenese jih, protivi se tujkom — pa se vname: bezgavka zabraekne, postane torej trja in do-

bro olupna; bezgavka p o r d e č i (tega res ne vidiš pri živem, saj leže bezgavke pod kožo); zabrekla bezgavka te b o l i n t e o v i r a pri delu; bezgavčna okolija je t o p l e j š a od soséske.

Podoba kaže bezgavčno zgrajo. Bezgavka je namehurjen odmerek mezgovnice; v mehuru leže oblaste celice tesno druga ob drugi; med celicami so tesnice, ki se v njih love telesnati tujki. Ena pšica drži v bezgavko, leži torej v »dovodni« mezgovnici; ena pšica pa kaže iz bezgavke in leži torej v odvodni mezgovnici.

Rekli smo, da ima vsak organ (vsak ud) svoje mezgovnice, pa da imajo te svoje bezgavke. Vsak kraj (Gegend) telesa ima torej svoje bezgavke; letem bezgavkam pravimo krájevne bezgavke (re-

gijonarne bezgavke) in so te bezgavke udom telesa podružene: v s a m e z g a u d a teče (po dovodnih mezgovnicah) v bezgavke, jih precuri in odteka iz bezgavk (po odvodnih mezgovnicah), pa se družijo z mezgo ostalih udov.

Vnete krajevne bezgavke so ti dobro znane. Onesnažena (inficirana), prisajena rana se gnoji; skušnja kaže, da je gnoj ran za naše telo strupen. Kaj pa so rane? Rane so rézi, so bodci, poke, razporki, reže, so praske organov oziroma v organih. Pri rani so torej krvne žile prerezane (narezane, prebodene, počene, razrgane), pa so torej prostorišča med celicami tudi odprta in prisadilom dostopna, pa so torej tudi mezgovnice prisadilom in strupilom odprte. V krvne žile prisadila ne morejo, saj vemo, da se ob prerezku krvne žile kri gruzi in da zgruzek žilo (njen prerezek) maši — pač pa mezgovnice zevajo in v te stopajo prisadila in cure po njih v krajevne bezgavke in se te — če so strupila telesnata — vnamejo. Krajevne bezgavke za bedro imamo v dimljah (v zrastéh), pa je kar obče znano, da bezgavke v dimljah zabreknejo, da se »pokážejo« (da se vnamejo), če imaš na nogi (stopalu) gnoječo se rano; krajevne bezgavke za lehti imamo v pazhi, pa je znano, da se te bezgavke napno (se vnamejo), če imaš na roki (ali lehteh) rano; krajevne bezgavke za glavo imamo na vratu ob straneh, pa je znano, da bezgavke na vratu zabreknejo pri (gnoječih se) ranah na glavi in pri priščih na obrazu; bezgavke ob plateh vrata zabreknejo tudi pri vneljih v golli.

Golla, -e imenujem prehodje iz ust v žrelo. Nemec imenuje to prehodje Racheneingang, Rachenerge (isthmus faucium), tudi Schlund. Schlund je potemek davnega nemškega glagola schlinden (= schlingen = goltati).

Vnetja v golli so znana kot angina, škrlatinka, davica (difterija). Znane so ti tudi napete bezgavke na vratu pri »skrofulózi« (škrofeljni; bramorji).

Bezgavke torej branijo telo pred nesnago, prestrezajo prisadila in strupila, so torej braniki, bra-

nila, prežišča, so varovniki, ki jih imamo porazstavljene ob organih. Zabrekla bezgavka kaže, da je prišlo v telo prisadilo, ki ga skuša natura uničiti, preden se razpase po vseh delih telesa.

Bezgavke časih zmorejo strupila in nato — ko so zmagale — uplahnejo. Bezgavke časih prisadilo podležejo in se zgnoje; gnoj predre na prosto, z gnojem odteče prisadilo, pa nas leták odtek gnoja reši nevarnosti.

Časih pa prisadilo prejé, pretopi, prežre bezgavčno sito in udere v odvodno mezgovnico pa odteče po njej v kri ter nastane s p l o š n i p r i s a d (sepsis; pyaemia; »zastрупitev krvi«).

Pa napetih, zabreklih, vnetih, prisajenih bezgavk torej ne boš masiral, jih ne boš tlačil, stiskal, trl, jih ne boš mel, drgal, jih ne boš molil pri delu; ne boš iztiskaval prisadil in vtiskaval strupil v odvodne mezgovnice. Pritisneš pa na napete bezgavke in iztisneš iz njih prisadila in strupila tudi s samimi gibi, s samimi miki uda.

Rekli smo že (Mladika 1928, št. 6), da ne obkladaj vnetih organov z mrzlim; tudi vnetih bezgavk torej ne boš obkladal z mrzlim.

Gnoječe se rane in zatekle bezgavke delajo vročino in ob tem te glava boli, si zbit, ne spiš, nimaš teka: pa ubogaj naturo in se ne sili z jedjo.

Bolno domačo muco opazuj; bolna muca izgine: zarije se v seno in — se tam greje in tam počiva in ne jé. Pojdi, bolnik, in stori tudi ti tako!

Pri vnetih (napetih) bezgavkah — rekli smo to — so bezgavčna prostorišča zamašena, pa je umevno, da curi mezga pod vsako mero počasi skozi bezgavko ter je umevno, da mezga v povirju zastaja — pa postaja organ vodeničen. Preplašilo te torej preko prave in dobre mere ne bo, če ti koža v obližju vnetih ran zateče: koža se napne, festenasta postane in blede. Lezi — ob splahnjenju bezgavk splahne tudi zabuhlost kože.

KRALJ ALKOHOL.

JACK LONDON. — Iz angleščine prevel JOS. POLJANEC.

Deve to poglavje.

In tako sem si pridobil priznanje svoje močastosti. Moj položaj ob obali in med gusarji-ostigarji je na mah zrastel. Imeli so me za dobrega tovariša, ne za prihuljenca. In tako se je kar na lepem zgodilo, da se nisem od tistega dne dalje, ko sem sedel na kolu na nabrežju oaklandskega mesta in prišel do onega spoznanja, nikdar dosti zmenil za denar. Nikdo me ni več imel za skopuha, dočim je moja malomarnost glede denarja vir skrdi in trpljenja nekaterim, ki me poznajo.

Tako dodobra sem se odločil od svoje varčne preteklosti, da sem pisal domov materi, naj skliče fante iz soseščine in jim razda vse moje zbirke. Nikdar se nisem pobrigal, da bi bil zvedel, kateri fantje so jih dobili in katere zbirke. Sedaj sem bil možak in se popolnoma otresel vsega, kar me je vezalo na moja deška leta.

Moj ugled je rasel. Ko se je po obali razvedela zgodba, kako me je bil French Frank poskusil s svojo ladjo potopiti in kako sem jaz z napeto dvocevko v roki stal na palubi svoje »Razzle Dazzle«, krmaril z nogami in držal barko v njenem teku ter ga primoral, da je zasukal krmilo in se umeknil, je obala razsodila, da je vzlic moji mladosti nekaj v meni. In jaz sem jim še nadalje kazal, kaj je bilo v meni. Bili so časi, ko sem pripeljal svojo barko z večjim tovorom ostrig kakor vsaka druga ladja z dvema možakoma; bil je čas, ko smo ropali ostrige daleč v Zdoljnem zalivu in moja barka je bila edina, ki se je bila ob svitanju dneva vrnila na sidrišče ne daleč od otoka Asparagus. Prišla je ona četrtkova noč, ko smo dirkali, kdo bo prvi prišel na trg, in sem se jaz pripeljal s svojo »Razzle Dazzle« — čeprav brez krmila — prvi izmed vsega brodovja in posnel smetano petkove jutranje kupčije. In bil je oni čas, ko sem pripeljal svojo barko iz Zgornjega zaliva samo s sprednjim malim jadrinom, ker mi je bil Scotty sežgal glavno jadro. (Da; to je bil Scotty, s katerim sem bil doživel tisti dogodek na »Idlerju«. Irec je bil naslednik Spiderjev na krovu moje barke, ko pa se je prikazal Scotty, je prevzel Irčevo mesto.)

A tisto, kar sem storil na vodi, je bilo samo delnega pomena. Kar je izpolnilo vse in mi pridobilo naslov »Kneza ostrižišč« je bilo to, da sem bil na kopnem dober tovariš s svojim denarjem in dajal za pijačo kakor možak. Niti sanjalo se mi ni, da pride čas, ko se bo oaklandska obala, nad katero sem se izprva jaz spotikal, sedaj nad menoj spotikala in se vznemirjala radi vragolij, ki sem jih počel.

Vedno pa je bilo življenje vezano s pitjem. Krčme so klubi revnih ljudi. Krčme so zbirališča. Domenili smo se, da se snidemo v krčmi. V krčmi smo praznovali dobro srečo in objokovali nesrečo. V krčmi smo se tudi seznanjali.

Ali mi je mogoče pozabiti ono popoldne, ko sem se nameril na »Starega hudiča«, Nelsonovega očeta?

Bilo je pri »Zadnji priložnosti«. Johnny Heinhold naju je seznanil. Da je bil »Stari hudič« Nelsonov oče, je bilo že dovolj znamenito. Ampak bilo je vse več nego to. Bil je lastnik in gospodar ladje »Annie Mine« in utegnilo bi se kdaj prigoditi, da bi se vdinjal pri njem za mornarja. Še več, bil je živa romantičnost. Bil je modrook, rumenolas,

koščat Viking, velikega živila in čvrstih mišic vzlic svojim letom. In on je bil v nekdanjih divjih časih, ko so poznali samo jadra, prevozil vsa morja na ladjah vseh narodov.

Slišal sem mnoge čudne zgodbe o njem in sem ga oddaleč oboževal. Krčma naju je sovedla. A tudi tako bi najino poznanstvo ne bilo več, kakor da bi si podala roko in izpregovorila besedo, dve — starec je bil namreč malobeseden — da bi ne bilo pijače.

»Pijva, jaz dam zanj!« sem rekel neutegoma po premoru, ki je bil po pivskih predpisih znak dobrega vedenja, kakor sem se ga bil naučil. Ko sva pila, je bila seveda njegova dolžnost, da me je poslušal in govoril z menoj. In Johnny je kot pravi krčmar delal preudarne opazke, ki so nama omogočale, da sva našla skupne snovi za razgovor. In ker sva pila pivo, za katerega sem jaz dal, je bila sedaj na kapitanu Nelsonu vrsta, da da za pivo. Posledica tega je bilo nadaljevanje pogovora in Johnny se je umeknil, da je stregel drugim gostom.

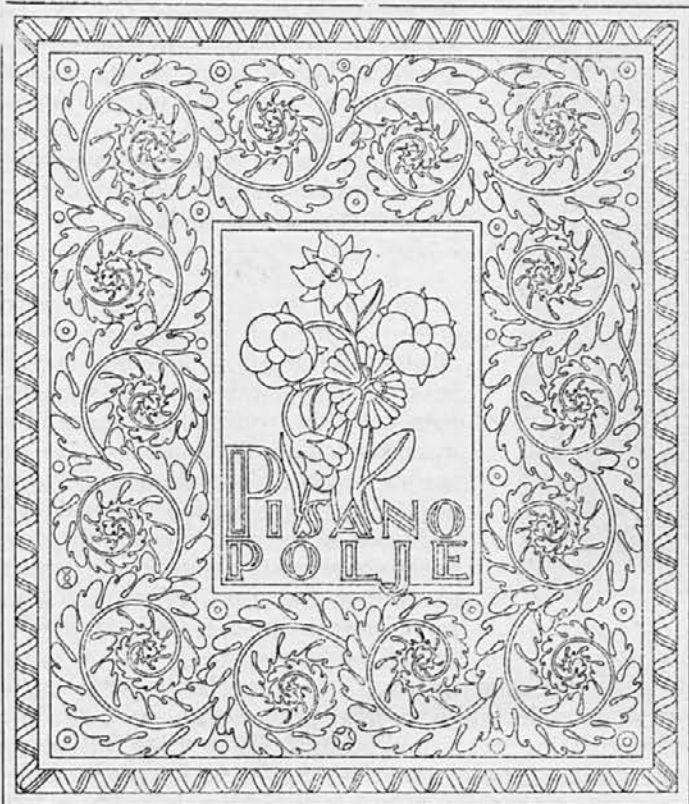
Čim več piva sva pila s kapitanom Nelsonom, tem bolj sva se seznanila. Našel je v meni spoštljivega poslušavca, ki je iz prebiranja knjig mnogo vedel o pomorskem življenju, kakršnega je bil on živel. Tako se je vrnil v svoje burne mlade dni in mi povedal marsikako posebno zgodbo, v tem pa sva vse božje poletno popoldne zlivala pivo po grlu in je plačal sedaj ta sedaj drugi. In samo kralj Alkohol je omogočil, da sem prebil tisto dolgo popoldne v družbi s starim morskim medvedom.

Johnny Heinhold je bil, ki me je preko točilnice skrivši opozoril, da mi je začela iti pijača v glavo, in mi je nasvetoval, da naj pijem male kozarce. Toda dokler je kapitan Nelson pil iz velikih kozarcev, mi je moj ponos branil piti iz drugačnih kot velikih. Šele ko je kapitan prvi naročil mali kozarec, sem naročil tudi jaz takega. Ko pa sva se po prijaznem poslavljanju, ki je nekaj časa trajalo, ločila, sem bil pijan. Imel pa sem zadoščenje, ko sem videl, da je bil »Stari hudič«, prav tako pijan kot jaz. V svoji mladostni skromnosti sem si komaj upal misliti, da je bil utrjeni stari mornar celo še bolj pijan.

In pozneje so Spider in Pat in Clam in Johnny Heinhold in drugi pravili, da me je »Stari hudič« rad videl in da je imel samo dobre besede zame, ker sem bil tako vrl dečko. Kar je bilo toliko bolj pomembno, ker je bil znan kot divji, star prepirljivec, ki nikdar nikogar ni maral. Da pa sem si bil pridobil njegovo prijateljstvo, gre vsa zahvala kralju Alkoholu. Ta mali dogodljaj sem omenil samo zato, da podam vzgled, kako mnogovrstne so vade, vabe in usluge, s katerimi si kralj Alkohol pridobiva privržencev.

(Dalje prihodnjič.)

O DEŽELI BREZ ZIME.

IVAN OGRIN.

Kajkrat tožimo, da pri nas res že ni več pomladi — mraza in slabega vremena pa vedno preveč. So dežele na svetu s skoro večno pomladjo in poletjem. Taka je tudi Brazilija, kjer je mnogo naših rojakov in sem bil tudi sam tam. Žal, da dežela brez zime tuji ni še vse in je kruh tudi v taki za revnega delavca trd. Ker utegne marsikoga zanimati, kako je tam, zlasti ker se mnogi zopet selijo tja ali v sosedno Argentino, hočem Brazilijo na kratko opisati. Sam sem bival v njej od leta 1893 do 1899.

Brazilija.

Brazilija se razteza po večini onkraj ravnika (ekvatorja), tako da je ob času, ko imamo pri nas poletje, tam zima; kolikor se ondi sploh more govoriti o zimi.

Časovno je za kakih 5 ur za srednjeevropskim časom: pri nas obedujemo, ko tam zajtrkujejo. Na vzhodni strani jo obdaja morje v ogromni dolžini kakih 8000 km, na jugozapadu pa, kjer sega meja skoraj do Kordiljerskega gorovja, ima za sosede države Ekvador, Kolumbijo, Peru, Uruguay, Paraguay in Argentino.

Brazilija, ta največja dežela Južne Amerike, meri okrog 8,522.000 km². To je za 34krat toliko kot Jugoslavija. Prebivavcev ima danes 30,500.000. Med njimi je okrog $\frac{1}{8}$ črncev in $\frac{1}{8}$ mulatov (mešancev iz belokožcev in zamorcev). Prvotnih prebivavcev-divjakov cenijo, da jih je nad 400.000, ki so razdeljeni na štiri rodove. Prebivajo v pragozdih in planolah na jugozahodnem delu države ob rekah Rio Grande, Parana ter ob dotokih reke Amazonke v pokrajinah Parana, Mato Grosso in Goyaz.

Med priseljenci zavzemajo prvo mesto Italijani, ki jih je približno 50%, Portugalcev je 30%, Nemcev 12%, Špancev 3% in še nekaj odstotkov drugih. Slovence in Hrvate pa imenujejo kar Avstrijce, dočim so jim Poljaki znani. Je pa še mnogo drugih narodnosti v tej deželi. Kakor je razvidno iz števila prebivavcev in velikosti dežele, je naseljenost zelo redka in pride le okrog 3-6 prebivavca na 1 km². Seveda moramo pripomniti, da je dežela naseljena le nekaj tisoč kilometrov od morja proti notranjosti ter ob večjih plovnih rekah; vsa ostala zemlja pa je skoraj neobljudena.

Največ Brazilije je od 300 do 1000 m nad morjem. Ob reki Amazonki pa prehaja ozemlje tudi v podmorje. Večina ozemlja sestoji iz planot, hribčkov, brežin, med katerimi žuborijo bistri potoki, ki se izlivajo v reke in veletoke. Na severozapadni strani ob Amazonki in njenih pritokih prehaja neizmerna ravan v velike pragozde, o katerih še danes nimamo pravega pregleda.

Največja reka je Amazonka, ki se izliva ob ekvatorju v morje in ki je tudi največja reka na svetu. Vanjo se iztekajo tri četrtine vseh velikih rek Južne Amerike, posebno veliki sta Rio Madeira z ogromnimi slapovi in temna, lena Rio Negro. Na jugovzhodni strani so važne velike reke, ki so tudi plovne, to so Rio S. Francisco, Rio Araguara in Rio Grande. Na jugozapadu pa je važna velika reka, v katero se stekajo vse druge reke, Rio Pavana. Zemlja je silno rodovitna, krije jo na debelo neizčrpana plast prhle črnice. V notranjosti so gore iz granita in gnajsa.

Med rudninami je dobili zlato, diamante, železo in tudi premog. Veliko sveta je še nepreiskanega in so dosedaj odkrite le majhne množine rudnin.

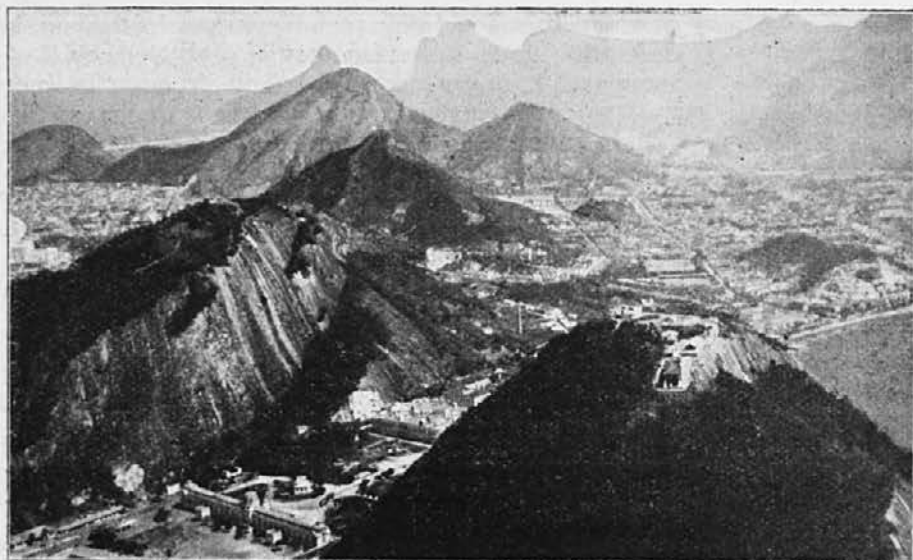
Podnebje.

Podnebje je v Braziliji prijetno, zelo enakomerno; ob Amazonki je srednja letna toplota 27° C ter se menjava med mrazom in vročino le za kakih 5°.

Na jugu, kjer so za Evropca tudi bolj zdravi kraji, pride v zimskem času v nižinah ob nočeh 1°—3° pod ničlo, kjer se tudi že dela led ter pade slana. Ob najbolj južnih polarnih krajih pa zapade celo sneg.

Na zapadu ob morskem obrežju so kraji precej nezdravi; tam razsaja malarija in rumena mrzlica, ki je pobrala že marsikakega Evropca. V poletnem času, to je od novembra do marca, včasih neprestano dežuje, posebno blizu ekvatorja.

Brazilija spada med tropična ozemlja. Večji del je porasel s pragozdi, z vedno zelenimi listovci; tu se ob rekah in polokih raztezajo nepregledni pragozdovi z ogromnimi drevesi, ki se jih opleta srobotje, med drevesnimi vejami pa se je sesedla rodna zemlja, na kateri rastejo aloe. Ob teh velikanih rastejo tudi velikanske trave s širokimi listi, med njimi so pa vitke palme. Neizrečeno lepi ptiči in papige se spreletavajo ondod, vmes skačejo in se igrajo opice. Res, prekrasna je slika pravega tropičnega pragozda, ki si ga človek težko drugače predstavlja, kakor da ga vidi. Med drevesi listovci, katerih je mnogo vrst, so zelo dragoceni in sloveči lesovi za najdragocenejše oprave, pa tudi za stavbni les. Naj omenim gakarando pirobo, cedro, gantar, giabotikavo — sami trdi in najplemenitejši lesovi. Nešteto je lesov z debelim lubjem, ki ga razpošiljajo po vsem svetu kot les za dišave in barvila. (Naša znana barva za piruhe »bročiljka« je braziljka.) Ob

Rio de Janeiro, glavno mesto Brazilije.

goricah, plantažah in livadah pa, kjer so se gozdovi umeknili sekiri, je zdaj neverjetno rodovitna zemlja, gnojni, še neizčrpani humus, ki donša dva- do trikratni letni pridelek brez gnojenja, brez oranja. Drugod je precej zemlje, zvane poljane (bampos), kjer raste trava ojstrica ali pa raznovrstno grmovje. Vmes pa se dobe tudi listnati gozdovi kot otoki. Na takih poljanah zemlja ni tako rodovitna.

Država in uprava.

Do l. 1822 je bila Brazilijska portugalska kolonija (naselbina). Od te dobe je ostal danes samo še jezik. Braziljski državni jezik je torej portugalski, ki ga danes govorijo z nekako bolj mehkim narečjem. Od l. 1822 pa je imela vladavina monarhijo s Petrom I. in Petrom II. kot cesarjem. Peter II. je vladal od polnoletnosti l. 1831 do l. 1889, medtem je bilo več domačih prekucij in bojov, zlasti ko je od l. 1871 do 1888 Peter II. odpravljajal tedanje suženjstvo črncev; s tem si je namreč nakopal precej sovraštva pri tedanji liberalni stranki. Republikanski duh je čim dalje bolj silil na dan, posebno ker Peter II. ni imel moškega naslednika. Z ženskim nasledstvom hčere Izabele pa tedanja najmočnejša liberalna stranka ni bila zadovoljna. 15. novembra 1889 je pod vodstvom maršala Fanseca nastala vojaška revolta v glavnem mestu Rio de Janeiro. Brez preliivanja krvi je Fanseca zasedel vlado, starega cesarja pa je odposlal z vsem spremstvom vred v Evropo. Državo so oklicali za federativno republiko, v kateri se je združilo 21 provinc.

Vsaka teh 21 držav ali provinc ima svojega guvernerja. Predsednika republike in njegovega namestnika volijo direktno iz vseh držav za dobo štirih let. Predsednik imenuje šest ministrov. V senat, ki je sestavljen iz 63 članov, pa pošlje vsaka združena država po tri člane.

Te volijo za dobo devet let. Razen senata je še skupna državna deiegacija (nekak državni zbor). Vsakih 70.000 prebivavcev voli po enega poslanca za dobo treh let. Posamezne države imajo pa svoje postavodajne skupščine ter izdajajo v okviru državnih zakonov svoje postave.

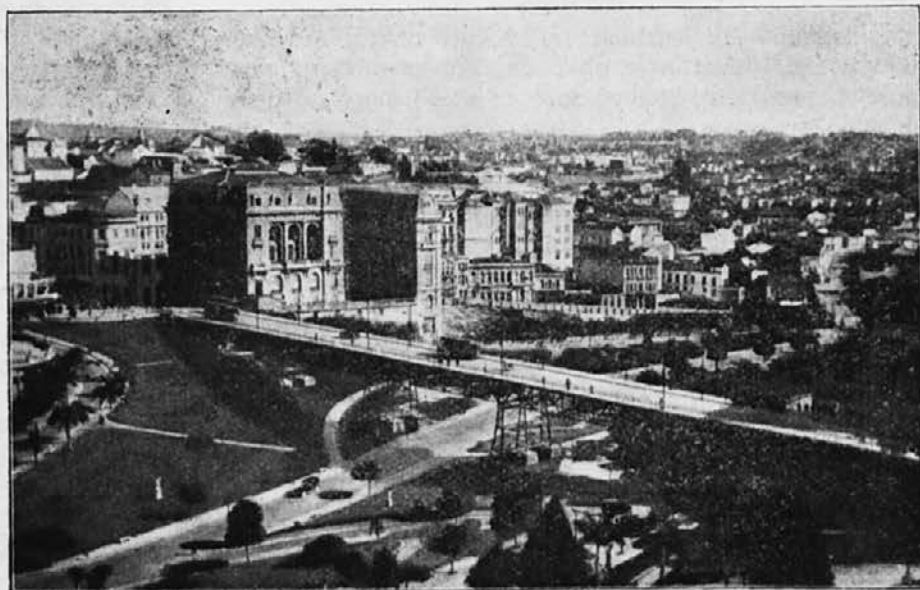
Solstvo.

Univerzi sta dve, v Rio de Janeiro in Pernambuco; medicinskih in juridičnih fakultet je pet. V glavnem mestu se nahaja tudi tehnika, višja vojna šola in nekaj trgovskih in obrtnih šol in poleg tega več gimnazij, ki so po raznih provincialnih mestih. Seveda niso le univerze kdove kako slavne in hodijo sinovi braziljskih bogatašev, posebno tehniki in medicinci, veliko študiral v Severno Ameriko in Evropo, največ jih gre v Pariz, Berlin in tudi na Dunaj.

Za nižje in ljudske šole, posebno izven večjih mest, je zelo slabo preskrbljeno. Javne šole se šele ustanavljajo. Nekaj pa je zasebnih, ljudskih šol poleg nekaterih zavodov, kateri so pa le za bogataše. Italijani imajo precej svojih šol; tudi Nemci, ki jih je tam čez poldrugi milijon in imajo nad 1000 zasebnih šol. Italijanov štejejo že danes v Braziji nad tri milijone in imajo kakih 500 lastnih šol. Čez 70% šoloobveznih otrok pa je brez pouka.

Vojska.

Stalna vojska sestoji po večini iz najemnikov in ima v miru le kakih 25.000 mož. Mornarnica pa je precejšnja, do 10.000 mož s kakimi 70 ladijskimi enotami in 500 topovi. Po svetovni vojni pa se je vojska precej preuredila in so se te številke nekoliko zvišale. Po bolj obljudenih pokrajinah je za primer vojne pripravljena »narodna milica« (brambovci). Toda za vojake je zelo težko dobiti ljudi in jih love kot so jih pri nas

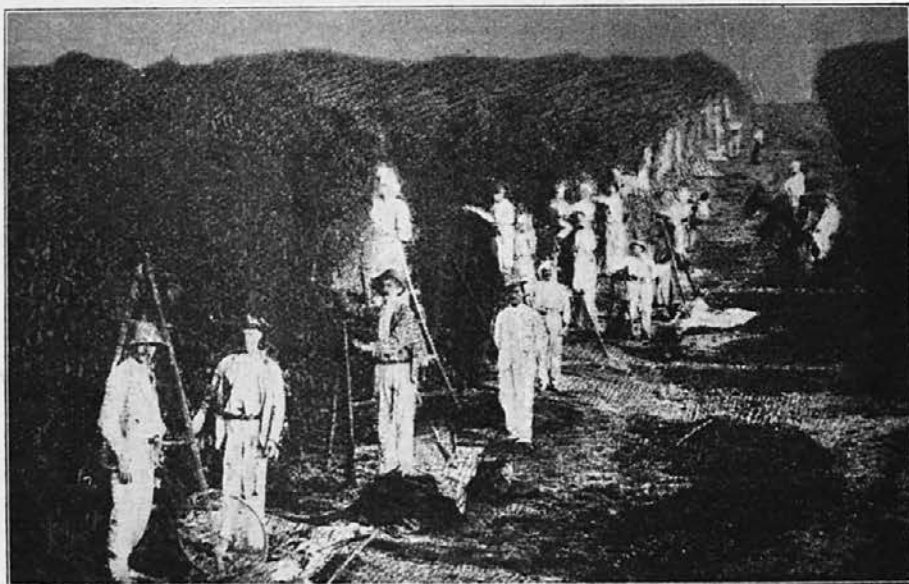
Iz Brazilije: Sao Paulo.

pred davnim časom. Po mestih imajo za varstvo svoje vojaštvo ali stražo, ki jih mesta sama vzdržujejo. Te sestojijo tudi iz najemnikov; cela taka »gvardija« pa je osnovana zelo preprosto in nje delokrog ne sega daleč čez mestno okrožje. Ubijavci in lopovi se torej na deželi lahko nemoteno izprehajajo, le če slučajno pridejo v mesto, jih zasledujejo.

Vera.

Večina prebivavstva je rimskokatoliške cerkve. Portugalci so naseljevali tam misijonarje, posebno jezuite, in pozneje tudi druge redovnike, ki so tam skrbeli za versko življenje prebivavcev in naseljencev. Ti so bili torej najvažnejši in prvi širitelji kulture v teh krajih; vsi ti so snovali ondi naselbine in mesta, kar se še danes godi. Duhovnikov je zelo malo, tako, da ima mestece z 10 in tudi 20 tisoč prebivavci komaj po dva duhovnika; v naselbine pride duhovnik le kot nekak misijonar. In ljudje v teh naselbinah so vsi srečni, kadar slišijo, da bo po dolgem času zopet sv. maša pri njih. To je dan slave in veselja. Ker je tako malo duhovnikov, so ljudje — posebno priseljenci — precej versko mlačni, dočim so domačini za vzor marsikakemu priseljencu. Poleg katoličanov se precej širi protestantstvo, ker je tam dokaj Nemcev, nekaj pa je tudi že domačinov protestantov.

Leposlovje skuša biti samostojno, neodvisno od portugalskega. Središče leposlovja pa je največ razen v Rio de Janeiro tudi v Parizu, kjer živi mnogo bogatih Brazilijanov, ki se morejo baviti tudi z umetnostjo in literaturo. Precej braziljskih knjig se tiska torej v Parizu. Za ljudstvo pa je razen navadnega dnevnega časopisja zelo slabo poskrbljeno. Vendar tudi ta panoga bolj in bolj napreduje. Neizrečeno lepo zvene lirične braziljske pesmi. Tudi narodnih pesmi je precej.

Iz Brazilije: Obiranje kavovcev na plantaži.

Kje so Slovenci?

Izmed vseh držav Brazilije je provinca Sao Paulo najbolj gosto naseljena in ima največjo bodočnost.

V deželi Sao Paulo je naseljenih tudi največ Slovencev. Pred leti je bilo tam krog 150 slovenskih družin, največ iz Savinjske doline na Štajerskem, ki so bili skoraj najstarejši naseljenci, že od leta 1880. Precej jih je bilo tudi iz mariborske okolice, iz Ribnice na Štajerskem. Največ pa je bilo Notranjcev z Vrhnike, iz Cerknice, Loža, Postojne, Slavine, Št. Petra itd., veliko jih je bilo tudi z Goriške. Pa tudi beneški Slovenci so bili vmes. Slovenci so se bavili povečini z obdelovanjem kavnih nasadov. Živeli so zunaj na deželi, na takozvanih kolonijah. Redili so tudi živino; prašiče, govedo, konje in perutnino. Ker so imeli večje družine, sposobne za delo, so prevzemali obdelavo kave in so še precej dobro živeli. Ob nedeljah so zahajali v bližnja mesta, kjer so se shajali s svojimi sorojaki, na-

navadno so prišli kupovat razne potrebščine. Poleg teh, ki so obdelovali kavo, pa je bilo tudi precejšnje število obrtnikov, vsaj mlajših, ki so živeli po mestih ter bili zaposleni kot pomočniki ali so pa bili že tudi samostojni obrtniki in manjši trgovci. Dekleta pa so bile v službah pri gospodi, ki so jih čislali kot pridne in poštene služkinje.

Gospodarstvo.

Brazilijo moramo prištevati med agrarne, poljedelske države. Industrije v velikem obsegu ne bodo mogli nikdar uvesti, ker Brazilija ni tako bogata z rudami kakor n. pr. Severna Amerika. Glavni pridelek, ki pride tudi za izvoz prvi v poštev, je kava. Dobri dve tretjini braziljske kave se pridelata v provinci Sao Paulo. Pridelujejo in izvažajo tudi sladkor, ki ga pridobivajo iz sladkornega trsja, dalje kakao, kavčuk, bombaž, kože, dra-

Iz Brazilije: Nasad sladkornega trsja.

goceni les ter razne dišave. Za domačo uporabo pridelujejo neke vrste predivo, iz katerega tko prav lepo platno, ki ga potem uporabljajo za preprostejše obleke. Pridelujejo tudi tobak, čaj, riž, neke posebne vrste krompir, zvan »manjoka«, fižol in koruzo, ki dajeta celo dvakratni letni pridelek. Žita je prav malo, in sicer bolj v južnih provincah. Proti ekvatorju je pa za žito podnebje pretoplo.

Precej je razvita živinoreja. Po ogromnih pašnikih, imenovanih »kampos«, se pasejo velike črede goved, konj, mul, tudi ovac in koz. Kot domače živali redijo tudi svinje, to pa le bolj za domačo uporabo.

Braziljski poljedelec, »fazendeiro«, se ukvarja najrajši z gojenjem takih pridelkov, ki jih more prodati in izvažati, dočim za lastno prehrano poljske pridelke rajši kupuje, dasi bi si jih sam z lahkoto dovolj pridelal.

Poljedelsko bogastvo Brazilije nam nazorno razodevajo tele številke: Leta 1922 je bilo izvoza za 68·6 milijona angleških funtov, uvoza pa samo za 48·6 milijona angleških funtov, torej za 20 milijonov angleških funtov izvoza več, kar znaša 5 milijard 400 milijonov dinarjev.

Pridelajo pa v Braziliji (statistika se nanaša na l. 1920, 1921 in 1922): kave 477 milijonov kilogramov (Brazilija zavzema prvo mesto med vsemi državami na svetu); kakava 44 milijonov kilogramov (drugo mesto); sladkorja 88 milijonov kilogramov (peto mesto); bombaža 133 milijonov kilogramov (peto mesto); tobaka 32 milijonov kilogramov (šesto mesto); kavčuka 20 milijonov kilogramov (peto mesto); riža 14 milijonov kilogramov.

Zivine (četrti mesto med vsemi državami) redijo: 1,290.000 konj, 30,705.000 goved, 18,399.000 prašičev, 10,633.000 ovac.

Za promet je preskrbljeno takole: Leta 1920 je bilo 28.128 km železnic; l. 1919 je bilo 119.070 km dolžine telegrafa; l. 1917 je bilo 56.760 km dolžine telefona; l. 1922 je bilo 60.000 km vodne plovne poti (drugo mesto med vsemi državami). Dosedaj približno ocenjenih vodnih sil je za 25 milijonov HP (konjskih sil), izrabljenih pa samo 320.000 HP. Prednjači le še Unija in Angleška Indija.

Tudi prebivavstvo se sila hitro množi. Leta 1900 je bilo v Braziliji nekaj nad 15 milijonov prebivavcev; v letu 1922 je že naraslo na 30 milijonov. Kaj takega je mogoče samo v deželah, kjer je poleg naravnega prirastka prebivavstva, tudi še prirastek z naseljenci.

Po vojni so se pričeli za Brazilijo zanimati bogati severni Američani, ki pokupujejo velike komplekse zemljišč v oddaljenih in neobljudenih krajih. Zemljišča potem ograde in obdelajo; uporabljajo jih tudi za pašnike, kjer se pasejo ogromne črede goved. Američani se dobro zavedajo svoje velike naloge: Amerika Američanom! Tudi glede uvoznih potrebščin Amerika čimdalje bolj spodriva ostale države. Znano je tudi, da grade Američani železnico, ki bo vezala sever z jugom in bo najdaljša železnica na svetu, nad 10.000 km; in gotovo ni daleč čas, ko se slišne vsa Amerika v eno samo veliko gospodarsko zvezo.

Družabne razmere.

Kakor smo že omenili, je v Braziliji kava glavni pridelek; največ je je v provinci Sao Paolo, ker je ta dežela najbolj obljudena. Ker je tam največ Slovencev, ki se bavijo baš z obdelovanjem kave, si oglejmo delo in življenje na takih poljih.

Že iz prejšnjega popisa smo zvedeli, da je v Braziliji zemlja razdeljena na velika skupna posestva, podobna našim veleposestvom. Taka velika posestva imenujejo »fazende«, ki merijo po nekaj tisoč hektarjev. Mesta in vasi so zelo redke in je treba navadno po več ur hoda iz ene v drugo. Ceste so zelo slabe, večinoma v mehkem, drobnem pesku. Radi pomanjkanja gramoza in velike razsežnosti bi bila naprava dobrih cest zelo draga. Tudi nima cest kdo vzdrževati. Za občila so zelo na goso zgrajene železniške proge, po cestah in polih se vrši le osebni, lokalni promet ter ježa na konjih in mezgih. Najpreprostejši delavec ima že svoje živinče, s katerim prevažata tovore do postaje in v mesta. Toda to prevažanje je zelo težavno, ker imajo slabo urejene vozove, v katere vpregajo po tri do šest parov mezgov ali pa volov. O avtomobilnih in kolesarskih voznjakh po takih polih ni govora.

V okrožju več takih fazend se nahajajo mesteca, kjer se vrši obrt in trgovina. V večjih železniških križiščih pa so večja mesta, ki živijo in se vzdržujejo od okoliških fazend. Ob nedeljah in praznikih pridejo v ta mesta kolonisti in uslužbenci iz fazend, da si nakupijo raznih potrebščin. Ob takih dneh so mesta polna vrveža kupovavcev, dočim je tukaj v navadnih dneh tiho življenje. Prebivavci teh mest so navadno onih narodnosti, kakršnih so po raznih fazendah naseljeni kolonisti. Domačini, Braziljani, tvorijo navadno skupino zase in se bavijo največ s trgovino, le bolj poredko tudi z obrljo. Veliko teh je zasebnikov ali posestnikov onih fazend. Domačini živijo radi udobno in se glede na njih južni značaj ne trudijo preveč s pridobivanjem. Zato postane podjetni tujec, podvzetnik, obrtnik ali trgovec marsikje kmalu imovit. V teh mestecih je tudi središče kulturnega življenja in sedež okrožne upravne in občinske oblasti. Tu so navadno tudi katoliške župne cerkve z župniščem. V količkaj večjem mestecu imajo tudi svoje gledališče, dočim je za šolstvo le bolj malo preskrbljeno, in to zlasti v manjših mestecih, kjer so večinoma le zasebne šole. Nemci in Italijani imajo tudi svoje narodne šole, kjer se seveda v prvi vrsti poučuje državni portugalski jezik. Mestne ulice so ravne in se križajo, ob teh stoje visokoprillične ali kvečjemu enonadstropne zidane hiše. Kraj ulice ob hišah so zgrajeni hodniki iz gladkega domačega porfirja; ulice so deloma že tudi tlakovane, po večini so mesta razsvetljena z električno razsvetljavo. Kanalizacija in vodovod pa sta že bolj redka, zato se ponavljajo večkrat nalezljive bolezni, kot tifus, rumena mrzlica in podobno. Za tujce imajo restavracije in hotele, dočim gostilen, kjer bi fočili opojne pijače, tam ni, dasi ni prepovedana prodaja alkoholnih pijač.

Medsebojno družabno življenje sestoji le iz družinskih obiskov, je pa tudi precej klubov (društev).

Pravi Braziljanec hoče biti gospod, ne dela rad in je rad vesel. Tudi naseljenci se kmalu privadijo novemu življenju, dasi svojih domačih običajev tudi popolnoma ne pozabijo. Vsak naseljenec si prizadeva, da se priučiti tamošnjemu jeziku, ki ga vobče rabijo kot občevalni jezik. Mladi se ga zelo hitro nauče, dočim gre starejšim le počasi.

Hrana Braziljancev je zelo preprosta. Obedujejo navadno ob desetih, v mestu tudi ob enajstih, ter ob štirih, v mestu tudi ob petih popoldne, ko je delo končano. Obakrat je pravo kosilo z mesom, ki je tam zelo poceni, in z raznimi prikuhami. Kot prikuhi sta najbolj ljubljena riž in fižol in neke vrste zelje, kar je Brazilja-

nom vsakdanja hrana. Zelo cenijo tudi sladkarije in močnate jedi. Kavo pijejo večkrat na dan in tudi po jedi iz majhnih skodelic. Vsakega, pa bodisi še tako neznanega tujca, postrežejo s skodelico pristne črne kave, sicer pijejo za pijačo pivo, vina bolj malo, ali pa kozarček pristnega žganja, takozvanega »pinga«, ki ga kuhajo iz sladkornega trsja. Splošno se pa v Braziliji zelo malo pije in je malo pijancev.

Fazenda.

Sedaj pa pogledjmo še življenje na fazendah (izg. fassenda), kjer žive kot kolonisti tudi naši ljudje. Najprej pa moramo opisati fazendo kot tako.

Površje zemlje je valovito, slično našim vinskim goricam; med hribčki žubore potočki, veliko zemlje je pa porasle z gozdi listovcev, ki so vedno zeleni in le spomladi, to je ob naši jeseni, menjajo polagoma in neopaženo svojo listnato obleko. Po goricah, kjer ni nevarnosti za slano, da bi pomorila kavni cvet, se razproslirajo kavni nasadi, imenujejo jih »kafezarje«. Srednja taka fazenda ima po nekaj stolisoč grmov kavnih dreves. Kavna drevesa so kake tri do štiri metre visoka in dva metra na široko lepo razrasla v vejave. Zato so ta drevesa posajena v vrsti po tri metre vsaksebi. Nedogledni so dolgi vmesni prostori, kalere je treba pet do šestkrat na leto čedno okopati, tako da plevel ne ovira rasti in da so pripravljena gladka tla za trgatve. Kavne sadike sade v pol metra globoke jamice in jih zakrijejo z vejevjem, ker so sila občutljive. Ko zraste drevesce že prvo leto do vrh zemlje, ga odkrijejo in jamice zasujejo. To drevesce že rodi v četrtem letu ter v osmih do desetih letih popolnoma doraste. Približno 20 letna drevesa je treba obnoviti tako, da ga popolnoma oklestijo in da zrastejo potem mladike; tako pomlajeni nasadi so zopet toliko vredni ko mlajši. Kava cvete navadno v septembru in oktobru, trikrat v presledkih kakih treh tednov. Čez štiri ali pet dni se pokažejo beli cvetli, slični našim preprostim nageljčkom, s 4 do 5 belimi lističi. Konec maja in v začetku junija dozori kava, in sicer trikrat tako, kakor je cvetela; tretjina je že suha s črnimi jagodami, druga tretjina s temnordečkastimi in zadnja ima še zelene jagode. Kjer pa ne kaže večkrat trgati in bi to bilo prezamudno pa prično sredi junija s trgatvijo, ki traja radi obsežnosti nasadov po nekaj mesecev. Kavne jagode so slične našemu drenovemu zrnju, drnuljam. V mešičku sta navadno dve zrnji, ki se pri luščenju razdelita, le takozvana vrsta kave »moka« ima v mešičku samo eno zaokroženo zrnce. Pri trganju se najprej drevesce dobro strese, da odpadejo najbolj zrele jagode, ostale pa se potem osmukajo. Potem zgrabijo vse skupaj in prerešetajo, odstranijo vejice, suhljad in listje in spravijo tako že precej čisto kavo v vreče, ki jih odpeljejo z vozovi na graščine v sušenje in pozneje za luščenje.

Ker leži Brazilija na južni poluti ekvatorja, nastopajo letni časi prav nasprotno našim in je tam spomlad, ko je pri nas jesen. Zato cvete kava v septembru. Ker

Prvotni prebivavci v braziljskih stepah.

je kavno drevo zelo občutljivo za mraz, se večkrat pripeti, da zadošča že majhen hlad, ki nastane v tamošnjih pomladnih nočeh, pa je cvet že v kali zamrl; na kavo pa vplivajo tudi druge vremenske nepravilnosti. Pridelek kave ni vsako leto enak. V srednje dobri letini obrodi doraslo kavno drevo 1 kg do 1,5 kg očiščene in izluščene kave.

Fazenda je navadno v sredini posestva. Tu je začasni dom gospodarja. Sicer žive ti posestniki, zlasti bogatejši, v mestih ali celo v glavnem mestu Sao Paulo ali Rio de Janeiro, veliko pa jih precej časa živi tudi izven Brazilije, po raznih krajih, nekaj tudi v Parizu, kjer mirno uživajo, kar jim doma v polu znoja zaslužita braziljanski črnc ali mulat in v Brazilijo naseljeni ubogi Evropec. Fazendo jim upravljajo razni upravitelji, »ministradorji« in sorodniki ter jim pošiljajo le letne obračune o uspehih in donosu njihovega veleposestva. Veliko teh fazendeirov obišče le malokdaj ali pa za prav malo časa svoje veleposestvo. Ker nekateri od teh posestnikov razkošno žive, prehajajo posestva vedno bolj v roke velikih svetovnoznanih trgovskih hiš, ki se bavijo s kupčijo kave, ali v roke raznih bank. (V zadnjem času največ v območje ameriških dolarjev, ker tu zares velja, da je »denar sveta vladar«.)

Graščinsko poslopje obsega navadno hišo za gospodarja ali lastnika. Leži na najlepšem vzvišenem kraju. Te hiše so visokoprillične. Pri vходу je najprej sprejemnica, potem salon ali boljša sprejemnica, nato soba za delo in soba za tujce. V zadnjem delu je velika jedilnica, ki jo imenujejo »veranda«, od tu naprej je kuhinja in shrambe in sobe za služinčad. Iz verande, ki je neke vrste shajališče in jedro domačega življenja, se pride v zasebno stanovanje gospodarja in gospodinje, ki imata vsak svojo sobo. Tudi odrasli člani družine imajo posebne sobe, dočim je za otroke skupna otroška soba. Precej obsežno je tako stanovanje, ki ima po desetorico sob, a vendar je vse čedno in preprosto. V zvezi z gospodarjevo hišo je navadno obsežen vrh. Na straneh in spodaj se vrste gospodarska poslopja: poslopja za upravo, graščinske pisarne in stanovanja za upravitelja in uradništvo; dalje so hlevi

in staje za oni del živine, ki jo rabijo za domače gospodarstvo, ker je pretežni del živine na pašnikih; dalje so še poslopja za graščinske uslužbenke, skladišča za kavo, koruzo in druge pridelke. V obližju se nahaja tudi strojnica, kjer s stroji luščijo kavo. Tudi delavnice za razne strokovne delavce kakor tudi žage so vedno pri količkaj veliki fazendi.

Vsa ta poslopja obdaja obsežno dvorišče, imenovano »terero«, to so terase, ki merijo po več tisoč metrov, kjer se suši kava, ko je še v luščinah. Teraso so navadno pri boljših fazendah tlakovane z opeko. Teraso so središče vsega delovanja na graščini. Tu sem dovažajo dnevni pridelek ob času trgatve kave, da se potem tu suši, kar traja navadno 5 do 8 dni. Polem spravljajo kavo v velika skladišča, ki so blizu strojnice. V strojnici jo luščijo in odbirajo kakor v naših mlatilnicah. Izbrano kavo razdelijo na pet ali več razredov, na kar jo s stroji nasujejo v vreče in v presledkih odvažajo v pristanišča.

Za pravilno obdelavo kave je potrebno zelo veliko dela, že to je veliko da je treba kavno drevo petkrat ali šestkrat okopati. Zato potrebujejo veleposestva redno družine, ki jih imenujejo koloniste. Kolonisti prebivajo po kolonijah, ki sestojijo iz hišic v bližini kavnih nasadov. Družina z dvema članoma obdeluje navadno 3000 kavnihih dreves, če je večja družina pa več. Za to delo so uporabni tudi otroci, ker ni treba zemlje med kavnimi nasadi prekopavati, ampak samo opleti, kar ni preveč naporno. Tako razdelijo vse kavne nasade med koloniste, ki prejemale za celoletno delo dogovorjeno plačilo. Vsak dobi tudi nekaj mladih kavnihih nasadov, kamor sme za svojo uporabo zasaditi med kavo koruzo ali fižol.

Ob trgatvi pa plačujejo od mere nabrane kave; enota je takozvani »arkir«, ki meri približno 20 litrov.

Srednja graščina ima navadno po 50 družin kolonistov, ki se razdele na dve, tri in več kolonij, tako da tvori kolonija po 10, 20 in več hiš. Te hišice so postavljene lepo v vrsti, so zelo preproste, majhne in zidane. Vsaka hišica ima dve sobi in kuhinjo, tla so glinasta, strop pa tvori krov hiše. Zadaj za hišo je majhno dvorišče in gospodarsko poslopje, takozvan »pajol«, kjer ima kolonist shrambo za koruzo, ki jo hrani navadno v storžih. Ker imajo kolonisti tudi nekaj živine, konja, kravo ali vsaj koze, prašiče in kuretnino, morajo imeti tudi koruzo za krmo.

Gospodar gleda na to, da razdeli koloniste po narodnosti, tako da so ponekod italijanske družine, drugje portugalske, španske in tudi Poljaki in Slovenci se dobijo. Graščinski uradniki pa pazijo, da te družine redno hodijo na delo in da pravilno delajo. Po kolonijah oživi življenje le bolj na večer, ko se delo konča, ali ob nedeljah, kjer se oglasi harmonika ali kitara in se mladi ljudje tudi malo zavrtje. Mladina je pač povsod enaka. Drugače pa je življenje kolonistov zelo enolično, malo je veselih urj. A če se na obiskih snidejo znanci, prijatelji ali rojaki, ki jih je usoda zanesla v tako daljne kraje, se z veseljem spominjajo doma in domačih navad v domovini. Mladina postaja sčasoma del nove domovine. Brez božje službe je in brez besede božje, brez knjig in berila; otroci so brez šolskega pouka, brez verouka in brez zveze z domovino. Vse je samo za delo, za zaslužek, za kruh, katerega jim domovina ni mogla dati. Prvi rod Slovencev, ki se

je naselil ondi, je izgubljen, ne povrne se več v staro domovino. Ali je res tako prekletstvo med nami, da se moramo izseljevati po vsem svetu, ko bi bilo po modrem gospodarstvu za vse kruha doma dovolj? Če je kolonistu sreča mila, da ima večjo družino sposobno za delo, da je varčen in da ima dobrega gospodarja, mu je mogoče prislužiti si v več letih nekaj premoženja. V teku tega časa pa se že tako privadi nove domovine, posebno pa njegovi otroci, da se skoraj noče povrniti v stari kraj. Navadno pa si zasluži le toliko, kolikor potrebuje za prehrano zase in za svojce. Seveda je tam mnogo manj izdatkov, ker ni treba toliko skrbeti za obleko, kurivo in stanovanje; vse je bolj preprosto in enostavno. Kolonistov Slovencev je bilo največ v provinci zapadno od Sao Paulo, ob železniški liniji »Magane«, v okrožjih Campinas, Rio Klaro, Sao Carlos do Pinhal, Riberan Banito, Juhu, severozapadno ob črti Riberan Treto »Surakuba«.

Tako smo po malem opisali to oddaljeno pa lepo zemljo, kjer živi tudi nekaj naših rojakov. Prav v zadnjem času so se začeli močno izseljevati v Južno Ameriko, seveda bolj v sosedno Argentino, nekaj pa tudi v Brazilijo. Kakor se pa že vedno poudarja, velja tudi tu, da pri nas še malo ni rešeno izseljeniško vprašanje, in tako se ta mali narod izgublja po svetu brez reda in smotra, kamor ga pač zanese — usoda. Zato bi bilo prav, da se država pobriga zato, če že ne more urediti razmer doma, da bi dobil domač človek vsaj kruha doma in bi ga ne bilo treba iskati v daljni Braziliji!

Druga stvar pa je, da bi se naša država začela brigati za trgovske stike z Brazilijo. Cesar imamo pri nas zadosti, n. pr. lesa in lesnih izdelkov, bi uvažali tja; za to naj bi se posebno pobrigali naši gospodarski krogi!

S tem, da raste naša prekmorska trgovina in se večja prekmorsko brodovje, ne smemo iti mimo Brazilije v Argentino!

NOVE KNJIGE.

Leteče sence. Roman. Spisal Svetozar Hurban Vajansky. Iz slovaščine preložil Fran Albrecht. V Ljubljani, 1923. Založila Tiskovna zadruha. Str. 120. Cena 22 Din.

Dejanje te povesti preveva, dasi je kos resničnega življenja slovaškega naroda, poseben čar poezije, ki izvira neposredno iz pisateljevega umetniškega čustovanja. Najbolje se označi pisatelj sam z besedami: »Skozi njegov (to je slovaškega umetnika) realizem kar sama dere poezija, kakor zelenje trave, ki smo jo pokrili z mrežo.« (Str. 46.) Povest nam slika narodno duševno in gospodarsko-socialno trpljenje od Madžarov, Nemcev in židov zatiranih Slovkov. V tem okviru se poetično razpleta ljubezen dveh mladih ljudi, ki izraža vero v boljšo bodočnost. Vmes postavlja pisatelj svoje lastne nazore o tem in onem, o slovaški duševnosti, o slovaški ženi itd. — Naslov povesti »Leteče sence« je simboličen in pomeni nekatere slabosti slovaškega naroda, ki so kakor prehodne sence, ki le mimogrede zamegle solnčne žarke, nad njim pa »gospoduje tihi, večni soj idealov«. (Str. 47.) Povest izžareva pisateljevo živo verovanje v življenje slovaškega naroda. Av.

Kresna noč. Spisal France Bevk. Trst, 1927. Književna družina »Luč«.

Izvirnost snovi in nadvsakdanji, skoraj da strastni prijem nekega kosa življenja sta nedvomno vrline te povesti. To življenje je lemno, polno skrivnostnega in neznanega, še tam, kjer se za trenutek zasveti radost, da takoj speš ugasne. Vso povest preveva strah in tesnoba. Življenje se nam razodeva v demoničnosti, v blodnjah strasti, v skrivnih nedoumljivih silah, ki gibljejo dejanje in nehanje ljudi. V povesti docela prevladuje ne samo kol snov, marveč tudi rodbinsko občutje zlobe, greha in zločina. Torej svojevrstno doživeto življenje v njegovi obupnosti in grozi, toda ne naturalistično, kljub temu, da so posameznosti, zgolj snovno vzete, res da naturalistične. Povest je torej izraz pisateljevega osebnega razmerja do sveta. Njegovi ljudje vidijo s svojimi očmi podobe, ki jih drugi ne uzrejo. Slutnje imajo pri njih važno vlogo. »Pred leli... je pravil potepuh...«, da so med stvarmi skrivnostne vezi, celo med rečmi in stvarmi, ki jih ne moremo doumeti z razumom in jih le podzavesno čutimo...« (Str. 95.) Zato je postavil pisatelj povest v tako zgodovinsko duhovno okolje, ki je polno notranjega nemira in stiske, da je lahko porabil njegovo mračno vero v čarovnije in vraže, v usodni pomen sanjskih prividov in prenašanje duševnih moči na ljudi in okolico. Na ta način je pisatelj nadrazumske, življenje ravnajoče sile nekako utelesil v določeno prijemljivo simbolno obliko, ki je ljudstvu še najbolj dostopna in blizu. Ta posranski namen, biti ljudski, se kaže tudi v uvodnem in sklepnem motivu, ki naj bi bil bravcu neko njemu čustveno znano izhodišče.

Kar se oblikovne strani povesti tiče, pa moram reči, da je premalo dognana, in da ni še končno-veljavno izdelana ter da očituje pomanjkljivosti, ki so nedvomno posledica naglice. Povest je v celoti zopet krepak, mnogo obelajoč zasnutek, ki čaka izvršitve. Nekatere dele pisatelj ni organsko prelil v celoto, tako je n. pr. razlaga razmerja podložnih bajtarjev do kmetov na str. 18, ali — deloma — prizori kresne noči na str. 52—56, bolj snovno gradivo, ki ni umetniško uporabljeno in predelano, po nekod zaide v časniškarsko poročevavski slog, pogosto kazijo zgolj jezikovno-tehnične hibe.

Kakor istega pisatelja »Smrt pred hišo« je tudi »Kresna noč« dokaz pisateljevega neizrabljenega — nočem še reči neizrabljivega — talenta. Kje je iskali vzroka, da skoraj dosledno ostaja na pol pota? Av.

Besede življenja. Misli in molitve za fante. Zbral dr. Gregor Rožman. Založila Društvena nabavna zadruga, Ljubljana, 1927, str. 341. Vezan v pergamoid-platno z rdečo obrezo 22 Din; v pergamoid-usnje z obrezo 30 Din.

Nekdo mi je rekel, čemu je kritik A. V. v zadnji Mladiki ocenjeval mohorski (Finžgarjev) molitvenik, češ, strogo nabožne knjige ne spadajo med ocene leposlovnega lista. Ta človek nima prav. Če kaj spada v družino in njeno življenje (Mladika je družinski list!), spada nedvomno tudi molitvenik. Polpretekla doba golega materializma (»vere v mrtvo snov, edine vere, da je pol vola velik kos mesa, kakor so se vikarijski brezverci sirovo izražali«) je doživela strašen polom. Duša v človeštvu je zakričala po duhovnem življenju in ga nevzdržno išče, četudi v zablodah, v spiritizmu itd. Vse vere lipajo in iščejo nazaj. Kje smo se ločili, zakaj, kdaj? Resnica pa je tudi, da je isto versko

čustvovanje, isto verovanje, če hočete, vendarle danes v izrazu, v obliki drugačno kot nekdanj. Pogreza se v globine srca in duše, več gorkote hoče. Plaši pa sodobnega človeka to, kar je bilo doslej nekako pravilo v nabožnih knjigah: neka nadčlovečnost, sveliška višava, povprečnemu verniku nedosegljiva. Kljub gorkoti, ki jo išče, pa speš ne mara sedanji vernik osladno mehkih vzdihov, ki so potvorjena dediščina velikih mistikov, skrivnostnih svešnikov. V njih, od onstranstva prežetih srcih so bili ti vzdihli kakor kapljice krvi, na papirju ponarejeni pa so volli mehurčki brez zvoka in življenja. S temi ugotovitvami se pa nič ne prepiram s preteklostjo: če je sv. Simon stal leta in leta na stebri, je bilo to čisto prav in v redu. Taka je bila doba. Prav tako pa bi bil prepričan z živo sedanostjo pogrešen. Simona ne kaže klicati na steber ob ljubljanskem Stadionu. To spoznanje — tako občutim — je imel opisovavec molitvenika »Besede življenja«. Iz njega veje misel: približajmo vero ljudem, saj se je ustanovitelj krščanstva, naš Gospod, tako preprosto približal prav vsem, najbolj betežnim, fistim na dnu, še s posebno ljubeznijo (Magdaleni, razbojniku itd.). Kdor se hoče prepričati, naj ga bere!

F. S. F.

Tomek Baran. Spisal Vladislav Stanislaw Reymont. Poslovenil France Bevk. Trst, 1928. Književna družina »Luč«.

Reymont je bil poleg Stefana Žeromskega največji sodobni poljski pisatelj. Njegovo najslavnejše delo so »Kmetje«, roman v štirih delih, za katerega je bil pisatelj l. 1924 odlikovan z Nobelovo nagrado. Ta roman s čudovito silo umetniške izraznosti slika življenje poljskega kmeta v vseh štirih letnih časih na način, da nas zgrabi in zadivi. Kdor hoče spoznati umetnost tega velikega pisatelja, naj seže po tej noveli, ki jočitajo na Poljskem po vseh šolah in na ljudskih vseučiliščih, na tisoče in tisoče izvodov pa je je razširjene med preprostim ljudstvom. Hvalevredno je, da je Bevk dodal prevodu še pisateljev življenjepis in prikaz njegovega slovstvenega delovanja.

A. V.

Ivan Pregelj: Tolminci. Zgodovinski roman. Gorica, 1927. Založila Katoliška knjigarna v Gorici.

Vsa slovenska zgodovina je pravzaprav ena sama dolga povest trpljenja in zatiranja. Nič velikega, svet prefrsajočega se ni dogajalo na naših tleh, svetovne moči in slave naša preteklost nima. Vendar pa ta tisočletna žaloigra malega naroda, ki se navzlic silovitemu pritisku ni vdal in pozabil nase, vzbuja spoštljivo občudovanje. Eno postajo tega bridkega križevega pota osvetljuje Pregljeva povest. To ni roman, kakršnih smo vajeni, kronika je. Ne zgodba posameznikov, temveč povest rodu, kakor pisan mozaik sestavljena iz kamenčkov — usod poedincev, ki vse skupaj tvorijo mogočno in živo podobo daljne dobe.

Posamezni igravci v tej krvavi tolminski žaloigri so sicer bolj tipične osebnosti, vendar verjetni in živo zgrajeni značaji. Pisatelju štejem še v posebno zaslugo njegovo pravičnost, ki mu je tudi za gospodo narekovala nepristransko, res zgolj umetniško stališče. Sam bi želel le, da bi bilo gospodarsko izhodišče tolminskih puntov še jasneje očitano. Saj vidimo, da je isto socialno vprašanje še dandanes nerešeno, ko se je gorsko zakonje že v precejšnji meri industrializiralo in so mu ugodne prometne zveze odprle pot v svet. Le z razliko, da je socialno nasprotje med grofi in tlačani postalo še narodnostno pobarvano. Sicer se pa žalostna usoda Tolmincev ponavlja tudi še danes.

V knjigi je sicer še vedno mnogo krajevnih ali zgodovinsko omejenih izrazov, ki veliki večini bravcev niso umljivi, vendar izdatno manj nego v prejšnjih Pregljevih spisih. Bilo bi prav, če bi se bil knjigi dodal tolmač malo razširjenih in neznanih besed. — Knjiga bi bila zaslužila boljši papir in opremo.

Pregelj je eden redkih slovenskih pisateljev, ki je umetnik - pripovedovavec, pa ni samo krasnoslovec in papirni literat. On zna, on ve kaj in kako pripovedovati. Za to bo tudi »Tolmince«, ta junaški spev našega kmeta, z enakim užitkom bral kmet in razumnik, staro in mlado.

— a.

Otroci solnca. Novela. Spisal Ivan Pregelj. 1927. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani.

Ko je ta novela, ki je sedaj vendarle izšla v knjigi kot 27. zvezek Ljudske knjižnice, izhajala v Domu in svetu, je presenetila s svojo svežo izvirnostjo. Otroci solnca so novi tako po snovi in vsebini kakor po obliki. Pregljevo umetniško izražanje je značilno po svoji neposrednosti in čustveni prežetosti. Njegov izraz doživetje naravnost izžareva, ga poje. Pregelj ne opisuje nikjer več, kot je nujno potrebno radi snovne zveze, marveč slika zgolj doživetje bodisi ljudi, dogodkov ali pokrajine. Takole slika zemljo: Tam je košček sveta, tako svoj, da mu ne vem imena. Čudovit svet, sredi med žarkostjo južnega solnca in senco hladne severne noči. Tam je čudna tesnost dolin. Pobočja hribov so tako strma, da bolijo... Tako v slovenskem slovstvu še nihče ni doživel pokrajine. Otroci solnca so čustveno tako bogati, da se njihova snovnost, to, kar imenujemo zgodba, zdi neprimerno obsežnejša. Ta zgodba ni zunanje, epično razvila, pač pa notranje, muzikalno razmaknjena. Stotero zveni skozi snov doživetje zdravja in veselja, tegobe in smrti, žalosti, blodnosti, prijateljstva, ljubezni, preprostosti, čistosti... zdaj v polni svetlobi, zdaj v rahlih polsencah, ki zgolj nežno nakazujejo.

V noveli je vse enako važno in vredno, doživljeno kot celota v okviru zemlje. Zato skoraj ni osebe ali dogodka, ki bi ga mogli imenovati postranskega, čeprav tvorita snovno jedro Poznik in Helena, ki s svojo ljubeznijo in iskanjem nudita možnost in prijemališča za razplet povesti. Vsebinsko pa je novela brez razvoja, brez reševanja in je zgolj prepletanje melodije z novimi in novimi zvoki. Je le čustveno naraščanje in kupičenje.

Zato je vsaka oseba, ki nastopa, vsak dogodek, ki se pojavi, bolj čustvena kot snovna vrednota, in kot taka umetnino tudi gradi. Le trikrat se bežno pojavi v noveli Matilda, pa se zdi, da je neprestano pričujoča. Če bi jo izločili, bi novela znatno obubožala, četudi niti najmanj ne posega v prej omenjeni potek povesti, v zgodbo Poznikove in Helenine ljubezni.

Ne samo Poznik nam ostane kot trajno, radostno doživetje, ali Helena ali Slavica, marveč prav tako tudi Sivec, Felice, mlinar Jane, Tonejčeve hčere... pa jetični bogoslovec Tine, botra Kalra, Košir... in še krčmarica Zofija, zdravnik Kurnik in kaplan Pencin.

Pregljevi Otroci solnca so umetniško delo, polno čustvenega bogastva in lepote.

A. V.

Ob skrivnih virih. Spisal dr. Jos. Jeraj. Založila Tiskarna sv. Cirila v Mariboru. Cena 14 Din. — Po svetovni vojni se je v evropski kulturi izvršil preobrat, ki je bistveno spremenil duhovno obličje človeštva. To moremo opaziti vsepovsod, tako v umetnosti, filozofiji, vzgojeslovju in nabožnem slovstvu. Vsepovsod se

strastno in neumorno iščejo nova pota; človeštvo je nemirno. Zopet obrača Bog duše v novo smer — v Sebe. »Ljudje splošno uvidevajo napačnost dosedanjega življenja, zgrešenost svojega dela, nedostalnost samo toslrskih dobrin, zato iščejo stika z Bogom.« (Str. 95.) Glasnik tega novega življenja hoče biti pisatelj v tej vsebinsko bogati knjižici, ki je nekakšna poslanica slovenskemu ljudstvu. Knjižica ni mrtev plod neživega učenjaštva, marveč je izraz pisateljeve osebnosti, ki stoji sredi življenjskega toka in čuti utripe sodobne duše. Razdeljena je na 18 samostojnih poglavij, ki pa tvorijo celoto. V njih nam odkriva pisatelj »skrivne vire« novega življenja tako, da se jasno zavedamo, kako je življenje v sebi enofno. Vsa knjižica je en sam klic po poduhovljenju, po veri, ki bodi osrednje gibalo vsega življenja — tudi gospodarstva, politike, narodnosti, vzgoje. »Zmagati mora zopet duša, ki je podoba božja.« (Str. 96.) Taka z vero prežeta duša je tisti silni vzvod, ki more prevaliti celotno življenje na nove, božje ravnotežje, kjer »se bo božja milost na nov način spojila s človeštvom v novi veliki kulturi«. (Str. 95.) V nasprotju s starim pojmovanjem, ki je poudarjalo zgolj razum — tudi v verskih zadevah — hoče pisatelj spet priboriti veljavo doslej zanemarnjenemu, omalovaženemu čustvu, srcu, ki podeli življenju toploto in iskrenost. Pisatelj poudarja tudi občestvenost, skupnost življenja in človeštva in vsega, kar živi: »Človek ni sam v svojih bolečinah na svetu, tudi narava deli z njim usodo. Na ta način ustvarja krščanski nauk v izvirnem grehu, ki se kaže v svojih posledicah tudi v naravi, skupnost usode, pa tudi skupnost povečanja.« (Str. 37.) Kako globok pogled v življenje se nam tukaj razodene! Kako je plivo v primeri z njim materialistično letanje za zgolj rekordi, n. pr. v turistikah, skokih itd. Kako zgolj razumski, brezosebni odnos do prirode je vse to! Tu zopet vidimo, kako noben pojav življenja ne stoji sam zase, marveč nosi v sebi vzmet svetovnega nazora, ki določa in uravnava vse življenje. Solidarnost človeštva sega torej silno globoko. Nekaterim in mnogim bo kakor razodečje, kar nam pisatelj v tem oziru odkriva. »Vsi ljudje tvorimo strnjeno celoto in smo drug za drugega odgovorni. Naša dolžnost je, da se skesamo za krivdo tudi drugih.« (Str. 97.) — Pisatelj zahteva osebni odnos do dela, to se pravi, da mora biti zraven tudi duša — in da delo duše, po božji podobi ustvarjene, ne sme ubijati, kot se godi v današnjem gospodarskem redu. Zato pa je potrebna samota, v kateri se duša zbere in uredi, začuti svojo »božjo podobo« in zahrepeni po Večnem. (Str. 9.) S tem zavrača listo napačno mišljenje, ki pretirano časti samo delo in delo in ne pušči duši najmanjšega oddiha. Dalje govori pisatelj o naravi in se bori zoper nazor, da bi bila narava nekaj slabega, manjvrednega, in razpravlja tudi o zakonu in družini, o ljubezni, domu, domačnosti, narodni pesmi, o materi in njeni vzgoji (ki je najboljša na svetu), o domovini, o lepoti in globokosti cerkvenih obredov... Te svoje vzore pa vidi pisatelj v največji meri uresničene v kmečkem življenju in kmečkem domu, ki je »najtrdnjša podlaga pravne moči naroda in tudi največja opora vere.« (Str. 13.) To dejstvo nedvomno drži; vendar tukaj pisatelju ne moremo v vsem pritruditi. Ni namreč treba, da bi se ti vzori izgubili, če se spremeni način življenja. Torej more življenjska prisrčnost in iskrenost obstajati tudi drugod, koder ni javorovih miz

in z rožami poslikanih skrinj... Proletarski in drugi sloji bodo te iste ideale uresničili na svoj in nov način, na drugih podlagah in v drugem slogu.

Knjižico zaključuje pisatelj s poglavjem »Mladina na pohodu«, kjer govori poln vere o mladinskem gibanju po Evropi, ki je zajelo tudi slovensko mladino.

A. V.

Zvezde in cvetice. Knjiga o hvaležnosti. Spisal profesor Anton Kržič. V Ljubljani, 1927. Izdal in založil kanonik Alojzij Stroj. Str. 304. Cena 25 Din.

Zaslужni vzgojitelj pokojni Anton Kržič nas v tej svoji knjigi stopnjema vodi do najglobljega zmisla in pojmovanja hvaležnosti, katere slika je v nas pogosto tako medla in brez vsakega ozadja. Ob pisateljevi roki pa se nam odpira vedno večji in lepši svet: razodene se nam, da je bistvena hvaležnost ona, ki jo izziva božja ljubezen v stvarjenju, odrešenju in posvečevanju. Najprej nas vodi pisatelj skozi vidno veseljstvo, kaže nam zemljo in solnce, zvezde, noč in dan... kaže nam človeka v njegovi lepoti in čudež vsega stvarstva — Marijo. Nato nas povede skozi nevidno, duhovno, kaže nam veličastno delo božjega odrešenja in posvečevanja. Tako premerimo s hvaležnostjo vse božje prostornosti; nosi nas lahko neskončno visoko — kot prava kraljevska ptica.

A. V.

Dušica. Roman v treh delih. Angleško spisala B. Drczy. Cirilove knjižnice 8. zvezek. Maribor, 1927. Cirilova knjižnica zalaga poleg domačih knjig tudi prevode takih knjig, ki uživajo svetovni sloves. Med te prevode moramo šteti tudi roman »Dušica«, ki nam je njegova pisateljica znana že iz Mladike. Dušica (ker ima na pečatniku kot znak cvetko materno dušico) je angleški lord, ki je zbral okoli sebe 20 najpogumnejših mož, da z njihovo pomočjo rešuje izpod sekire nesrečne francoske državljane ob revoluciji l. 1789. Za videz se vede vedno kot bebec, tako da ga dolgo časa ne prepoznajo ne Angleži ne Francozi in ne njegova žena, razen zvitega francoskega diplomata Chauvelina. Med tema junakoma (dvema) se razplete prezanimiva častna borba na življenje in smrt. Dušica se vozi v neprestani smrtni nevarnosti preko morja prav v levji brlog in rešuje jetnike, med tolikimi drugimi tudi zaprtega kraljeviča Capeta. S svojo bistroumnostjo, pogumom in mirom se reši iz še tako zamotanih zank, ki mu jih poleg Chauvelina nastavlja nevede celo njegova žena, ki neznanega junaka obožuje. Silno hudo bi nam bilo, ako bi Dušica padel in se ne bi rešil, ko ga Francozi po izdajstvu ujamejo. — Vsi trije zvezki skupaj imajo 1100 strani, zato bo ta plemenita knjiga branja željnim članom naših društev nudila toliko užitka, da se bodo zanjo kar trgali.

Ruska začetnica za Slovence. Sestavil Maksim L. Blumenau. Založila in natisnila Mariborska tiskarna. 1927. Nekoč smo poslušali govor Rusa. Govoril je počasi, silno razločno. Pa se je oglasil nekdo poleg mene: »Vse sem ga razumel. Zakaj se ne zedinimo Slovani, da bi bil naš občevalni jezik ruski? Čemu je sedaj občevalni jezik med slovanskimi narodi francoski ali nemški? Vsak izobražen Slovan naj bi znal gladko ruski.« Mož je imel prav. Za Slovence še posebno prav, ker nam je ruščina lažja od češčine in poljščine. Ko bi bila pa ruščina pisana z latinico, pa bi brez pouka tudi kmetiški človek vsaj vse lažje in in preproste ruske spise umel. Zaenkrat moramo še potrpeti in se učiti po cirilici. Ruska začetnica profesorja Maksima Blumenaua je kaj pripravna za šolo

in za zasebni pouk. Kdor jo predela, lahko začne s pomočjo slovarja čitati rusko. Zelo koristen je pregled abeced na koncu knjige: slovenske, ruske, srbske, hrvaške, bolgarske, kjer hitro pregledaš primerke in ugotoviš, kje in koliko je razlik. — Pri delu je pomagal prof. A. Sovre. Slovnico vsakemu, kdor se misli lotiti ruščine, priporočamo.

R. C.

Kolonizacija Ljubljanskega barja. Spisal Anton Melik. 1927. V Ljubljani. Založila Tiskovna zadruga Str. 66. Profesor-zgodovinar A. Melik se je s tem delom oddolžil kot rojak-barjan svojemu rojstnemu kraju in vsakomur, ki se količkaj zanima za ta prezanimivi kos slovenske zemlje; podal je zbrano gradivo, ki je doslej bilo razmetano po raznih listih ali pa je še tičalo v arhivih in uradih. Knjiga ne sega v dobo, ko so bile še stavbe na koleh, tudi se ne bavi z rimsko dobo, prične se takoj z najnovejšo dobo (1772) s pregledom osuševalnih del, nato opisuje razne dobe naseljevanja, doganja po virih, odkod so se selili prebivavci na Barje; opisuje lego in razvoj naselbin ter nazadnje opiše še duševno vzdušje Barjanov, njih izredni položaj glede fare in občine. Knjigi sta dodejana dva zemljevida in nekaj slik o barjanskih hišah. Knjiga je res zlasti za vse, ki so na Barju in krog njega (za Ljubljano z okolico), dragocen prispevek k domači kulturni zgodovini.

R. C.

Griša: Mozaik. Ljubljana, 1927. Samozaložba. Te pesmi kažejo, da avtor ni umetniški tvorec. Nastale so bolj iz ljubezni do takega načina izražanja — kar je posledica osebno vsekakor dragocenega sožitja z umetnostjo in njenega visokega vrednotenja — kot pa iz stvarne volje do oblikovanja. Tem pesmim ni dajal poslav nohrnji zakonodajavec, zato so umetniško nekako brezpravne in se umikajo sodbi. Poetičnost nekaterih mest drži zbirko v neki višini, ki da slutili vsaj avtorjev umetniški zmisel. V celoti pa je zbirka zgolj sled, ki jo pušča za seboj naš umetniški razvoj.

A. V.

Narodna ornamentika. Južni Slovani so v svoji narodni ornamentiki dosegli visoko stopnjo dovršenosti, tako da naše vezenine po vsej Evropi opravičeno vzbujajo pozornost. Žal pa doslej še nimamo nobenega dela, kjer bi bili samo najznačilnejši vzorci vsaj zbrani. V neki meri skuša odpomoči temu nedostatku zbirka naše ljudske ornamentike, ki jo je pričel v obliki razglednic izdajati prof. Radovan Kazimirovič. Izšli sta nedavno prvi dve seriji teh razglednic v večbarvnem tisku. Na 16 dopisnicah je zbranih 46 različnih okrasov. So to ornamentiki, kakršne uporabljajo naši južni bratje na svojih vezeninah in tkaninah. Zbrani so vzorci iz raznih krajev Srbije in sosednih pokrajin in geometrični in rastlinski ornamentiki, ki jih poznamo z njihovih preprog, oblačil in perila. — Tisk je dober, barve jasne. Škoda, da na poedinih razglednicah ni označeno, odkod so ti ornamentiki in kaj predstavljajo. Natisnila jih je Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani. — Razglednice priporočamo.

Mučeniška Mehika. Trpljenje in boj ameriških katoličanov za versko svobodo. Priredil in založil Glasnik Srca Jezusovega. V Ljubljani, 1928. Drobna knjižica osvetljuje zoperpraven boj mehikanske vlade zoper katoličane. Ta boj je res Neronovo divjanje, ki je zahtevalo že mnogo človeških življenj. Knjiga je spisana po zanesljivih virih, brez pretiravanja. Vsakemu bravcu bo obudila stud nad okrutnostjo predsednika Callesa in občudovanje do pravega mučeniškega junaštva vernikov in duhovščine v Mehiki.

POMENKI Z NAJMLAJŠIMI.

Lado J.: Tvoje pesmi so pesniška proza. Pravim pesniška, ker imaš moliv, jezik in čustvo. Ti pripoveduješ, ne poješ. Zapišimo zgled v obliki proze, da bolje uvidiš: »Šla si po poli. Tvoj pogled iz teme me je prešinil kakor veter, ki vzburka valčke v vodi. Prišel je k meni kakor večerna ptica, ki šviga po sobi in izgine v noč. Ti si skrita kakor zvezda za gorami in jaz sem potnik na cesti.« Izluščiš iz tega ritmične enote? Enote zunanjšega ali vsaj notranjšega ritma? Veš na prvi pogled, da je to pesem? Mnogoličnost misli in čustva v enoti oblikovne posode — to je pesem. Verzi si morajo odgovarjati in se nekako klicati, v enotno melodijo se morajo zlivati, da zapoje iz njih pesem. »Noč« ima isto napako.

V spominsko knjigo.

Bilá si prebivalka neskončnih mojih sanj in često v pozni uri odpel sem pesem... In ti me nisi razumela, odšla si brez slovesa...	Po mnogih dneh spoznala si zmožo, prišla si, večerni oblak na nebu mojih sanj.
--	---

Tu si malo boljši v ritmu, pojmovni ritem je poln, le verz »Spoznala si zmožo« je brez zvoka. A drugo hibo imaš tu. Nejasen in nemogoč je tvoj svet. »Prebivalka mojih sanj« se vendar skoro upira. »Odpel sem pesem« je vendar prekrajko, da bi si mogli dopolniti celo misel. In, ko sem že zapisal zadnjič: odlomek. — Upam, da bo kaj, le skrivnost ritma, petja moraš odkriti. Ne zapisuj, ampak poj! Zdrav!

P.M.: Kar ste slišali v prosvetnem društvu, spravite v navdušene verze:

Vedno bodi nam življenje
smoter, delo in hojenje,
kvišku mora naš nazor,
če treba kopa' vedo 'z gor.
Vera, bratstvo in omika
prs slovenskih bo odlika.

Prav, če ste navdušeni. Samo v verze takih čustev nikar ne vklepajte, sicer boste kmalu zgubili svoje navdušenje! V drugih pesmicah razmišljate v Gregorčičevem slogu in posnemate Slomškovo vzgojno pesem:

Kje sem jaz doma?
Mar tukaj? O nikar!
Kaj meni zemija mari,
ki polna je gorja.

Zatecite se v kako knjižnico ali si pri dobrem človeku izposodite kako pesniško zbirko in se seznanite z modernejšim okusom, pesniškim in slovniško pravilnim izražanjem, preden še kaj zapišete! Po tem trezno preberite svoje pesmi, pa boste odkrili veliko nezmisljenega besedičenja in pri verzih, ki niso čisto za nič, mnogo osladne starokopitnosti. Počlilne izobrazbe vam nedostaja. Edino doživljati znate. Pošiljali ste že boljše stvari. Bodite strožji sami s seboj!

Dragoljub: »Ubogi predpust« je golo poročilo, kako se je neki berač ženil. Obdelano ni nič, kaj šele, da bi bilo umetniško poglobljeno! Jezik je poulična govorica z vsemi neestetičnimi lastnostmi, kar epika še celo ne prenese. »Naj še kaj poskušam?« vprašate. Ako nimate boljših stvari, nikar! Umetniških moči v tej črtici ne najdemo nič. V drugi stroki boste morda več zmogli.

P. Tom., Podstenje. Pišete: »Pesmi je zložila trda kmetica in spisala preprosta roka.« Vaše pesmi res niso zrele za tisk, toda pričajo po Vas, kako zelo glo-

boko je prodrla izobrazba v naš narod. Ni mogoče zahtevati od Vas dovršenih pesmic. Veselje pa imam veliko, ko vidim, kako se razvija v preprosti duši čut za lepoto slovenske besede in literature. Tisto, ki je najboljša, tu natisnem.

Večer na vasi.

V gozdih zelenih nam ptice pojo, po tratah dehtečih pa rože cveto. In gora visoka gor k nebu moli.	Na nebu pa luna nam jasno svefli. Zvečer tam na vasi pa fanlje pojo, pojo, da mladosti nazaj več ne bo.
---	--

NAŠE SLIKE.

Izplačevanje koscev. Prizor, ki ga podaja naša slika, je razumljiv vsakomur. Na večer, po dovršenem delu, izplačuje gospodar svoje kosce. Na desni vidimo posestnika, resnega severno-francoskega kmeta, ki počasi odšteva koscu zaslužek. Ta stoji pred njim in se utrujen opira z levico ob koso, desnico molí plačujočemu naproti. Bolj sredi kmečkega dvorišča stojita še dva delavca. Prvi je že pripravljen na odhod, koso si je del čez ramo, drugi pazno prešteva prejeti denar. Na hrbtu mu visi vreča. Gleda ga ženska, ki drži dete v naročju, njegova žena bo to. Čisto spredaj sedi na kladi star, osivel kosec. Ves utrujen je, globoko diha po napornem delu. Nič se mu ne mudi, saj vé, da tudi on prejme, kar mu gre. Pred njim ležijo na tleh snopi žita.

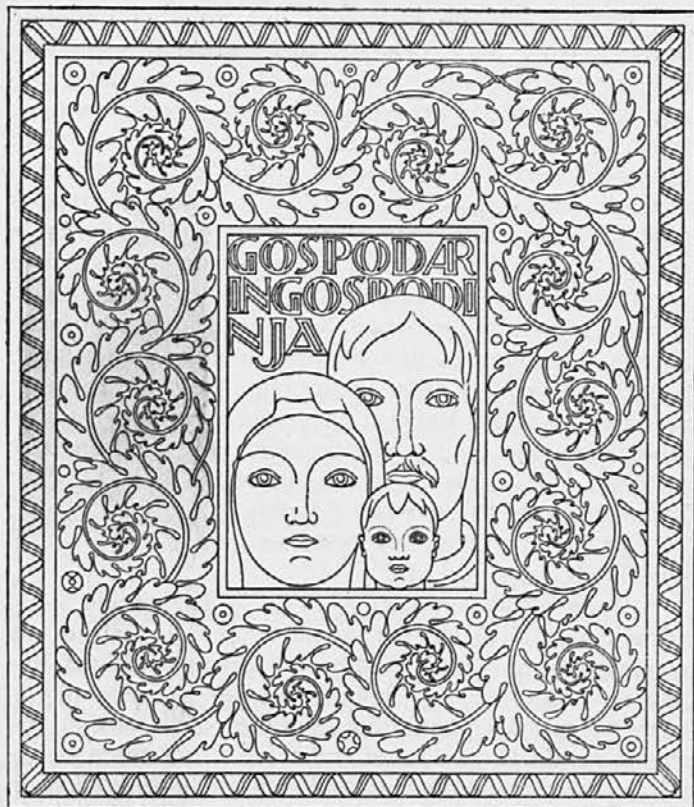
Čez vso sliko je razlita pokojna trudnost, ki objame po težkem delu poljske delavce. Mir diha ta prizor iz vsakdanjega življenja na kmetih in tiho vdanost v usodo kmečkega trpina. »V pôtu svojega obraza« bi se moral glasiti naziv te podobe.

Slika je delo znanega francoskega mojstra. Leon Augustin Lhermitte je bil rojen l. 1844 v kraju Mont-Saint-Père v severni Franciji. Znan je po svojih zelo nežnih in čustveno podanih pokrajinskih slikah, še bolj so pa zasloveli njegovi prizori iz kmečkega življenja domače pokrajine. Lhermitte je izvrsten in res točen risar, velikega mojstra se je pa izkazal v uporabi bleščečih barv in svetlih skupnih tonov. Razen oljnih slik posebno cenijo njegove pastelev in radiranke. — Naša slika je iz l. 1882 in visi zdaj v Luksemburškem muzeju v Parizu.

—a.

Mlada mati. Slikar in grafik Miha Maleš je našim bravcem že znan. Njegove portrete slovenskih mož in ilustracije za razne knjige Mohorjeve družbe pozna vsakdo. Danes prinašamo risbo iz zadnjega časa. Predstavlja mlado mater z otrokom v naročju. Izvršena je s tankimi obrisnimi črtami v mehkih, zaokroženih oblikah. Izraz obrazov in nežnost objema sta dobro pogojena, tako da moderni način risbe (pretiravanje risarske preprostosti) ne moli užitka. — Ta risba je izšla v zbirki desetih razglednic, ki jo je nedavno izdal Maleš obenem s slikarjem Stanetom Cudermanom. Zbirka velja 10 dinarjev.

Sv. Ciril in Metod. Za god slovanskih blagovestnikov, ki ga obhajamo 5. t. m., prinašamo sliko solunskih bratov, posneto po plaketi Toneta Kralja. Lika svetih bratov sta malce dvignjena nad ozadje. Kretnja desnice, s katero svetnik dviga križ, je prepričevalno upodobljena. Plaketa je uspelo starejše delo Toneta Kralja, ki ga Mladikarji poznajo tudi kot plodovitega cerkvenega slikarja.

O ZAJEDAVCIH SADNEGA DREVJA.

Menda je ni kulturne rastline, ki bi ne imela zajedavcev, t. j. bitij, ki žive na njenem telesu in jo na ta ali oni način ovirajo v rasti, razvoju, razplodbi, ali pa jo celo tako najedajo, da jo umore. Čim nežnejša in plemenitejša je rastlina, tem ljubša jim je in tem huje jo zadene nadloga. Težko bi pa našli rastlinsko pleme, ki bi bilo zajedavcem tako priljubljeno kakor našo sadno drevo. Pred njimi ni varen noben del rastline, kajti lotijo se korenin, kože in lesa, brstja in listov, cvetja in plodov.

Preprost opazovavec vidi na sadnem drevju le škodljivce živalskega pokolenja, ki spadajo nekateri med sesavce, večina pa k žuželkam. So pa še drugi zajedavci rastlinskega rodu, ki so pa tako majhni, da jih s prostim očesom ne vidimo. Odkril jih je šele v novejši dobi drobnogled. Ti povzročajo na sadnem drevju razne bolezni, ki so mnogokrat usodnejše nego škoda, ki jo prizadenejo živalski zajedavci.

Mnogo zajedavcev sadnega drevja je znanih že od pamtiveka. Dokaj jih je pa, ki so se pojavili šele pozneje, celo v najnovejšem času. Pred 100 leti v Evropi še nismo vedeli, kaj je trna uš, peronospora, oidij in še več drugih nadlog, ki smo jih vse dobili iz Amerike.

Najhujši izmed vseh živalskih zajedavcev sadnega drevja je voluhar, kajti on uniči vsako leto na lisoče mladih jablan, deloma že v drevesnici, kjer se šele vzgajajo, ali pa, ko že rastejo na stalnem mestu. Voluhar je pravi morivec. Ogloda in pogriže namreč korenine tako temeljito, da se drevo mahoma posuši, kakor bi bilo podsekano. Pregarjajo ga na razne na-

čine, toda uspeha je malo, ker je preveč razširjen in ker se le tu in tam kak posameznik ukvarja s tem zatiranjem. Vsaj za nekaj časa se ga iznebimo, ako ga lovimo v pasti ali pa zastrupljamo. Korenine mladih sadnih rastlin, zlasti v drevesnici, glodajo tudi ogrci in opustošijo včasih cele letnike.

Deblom mladih jablan je najbolj nevaren zajec. Te hude nadloge vseh sadjarjev bi se pa kmalu iznebili, ko bi je ne ščitil zakon. Tako pa ne kaže drugače, nego da drevje zavarujemo, da hudoba ne more blizu. Kjer je po deblu in vejah jablan koža najbolj nežna, n. pr. po zaceljenih ranah in po mladikah, se naselijo po njej krvave uši, ki izsesavajo izpod nje drevesni sok. Zatiranje ni težko, ker jo je lahko opaziti po beli, volni podobni prevlaki. Napadena mesta prevlečemo s kako jedko tekočino, n. pr. z lugom, z drevesnim karbolinejem (arborinom) ali z močno brozgo iz tobačnega izvlečka in mila, pa je takoj po njej. Če jo pa zanemarimo, se silno razmnoži in zelo oškoduje jablane. Še hujšo škodo delajo na sadnem drevju razni lubadarji in zavrtjači. Prvi živijo pod lubom, drugi pa v lesu. Drevo, ki se ga lotijo v večjem številu, je večinoma izgubljeno. Zato mažejo in obrizgavajo debela in veje z ostrimi tekočinami (arborinom, apnom i. dr.), ki naj bi odvrčale hroščke, ko iščejo primernih debel za zalego.

Še več pa izda, ako sadno drevje negujemo in skrbimo, da je zdravo, rastno, da ima gladko kožo in dovolj svetlobe in zraka. Zelo važno je tudi, da odstranimo iz sadnjaka vse bolešno in nasehlo drevje, ker takega se lotijo lubadarji najprej.

Noben organ sadnega drevesa pa nima toliko zajedavcev kakor listi. Mrčes menda sluti, da je ta organ najvažnejši, ker presnavlja rudninske snovi v organske tvarine in pripravlja hrano za vse druge organe. In te hrane se polasté posebno rade listne uši. Vsako sadno pleme ima svojo posebno uš. Ločijo se že na zunaj po barvi in telesni obliki. Vse pa se razmnožujejo neznansko hitro in vse na isti način zatirajo liste in omladje. Če jih ne preženemo takoj izpočetka, se v malo tednih tako namnožé, da jim nismo več kos. Vobče jih zatirajo s tobačnim izvlečkom, ki mu primešajo nekoliko milnice. Razen tega je dobra vsaka druga tekočina, ki pomori uši, listom pa nič ne škoduje. Od listov sadnega drevja se živi še nešteto drugih žuželk, zlasti ga čislajo raznih metuljev gosenice, grizlice, veščice, pršice, sukači i. dr. Posebno veliko škodo dela na sadnem drevju, zlasti na črešnjah, gosenica malega zimskega pedica. Ta ogoli drevje spomladi, ko dobro odžene, do golega; s tem oškoduje drevo in uniči pridelek.

Pred tem hudim zajedavcem se pa drevje razmeroma lahko in zanesljivo obvaruje z lepljivimi pasovi, ki jih privežejo septembra ali oktobra meseca ob debela. Ko samice, ki imajo krnasta krila, lezejo po deblu v vrh, da bi stavile po brstih zalego, se na lepljivem pasu ujamejo. Drugih zajedavcev listja se pa ubranimo najuspešneje na ta način, da drevje temeljito in vsako jesen ali zimo snažimo in mažemo ter brizgamo z arborinom. Največ tega mrčesa namreč prebije zimo v tej ali oni obliki v raznih skrivališčih pod razpokanim lubjem in mahom zanemarjenega drevja.

Kaj pa cvet in sad? Tudi ta dva razplodbi omejena organa imata nebroj kvarljivcev, ki uničujejo pridelek že takoj ob nastanku, ali ga pa kazijo, da pozneje nezrel odpada. Cvetju najnevarnejši je jabolčni cveloder. Ta zlodej uniči ponekod vsako pomlad večino jabolčnega cvetja. Najhujše je pa to, da mu je zelo težko priti do živega in da njegov razvoj podpira običajno hladno in deževno vreme ob jablanovem cvetu. Z obrizgavanjem vrhov s strupenimi snovmi in z marljivim ofresanjem hroščkov, ko stavijo zalego, se pa vendarle nekaj doseže.

Plodove skoro vseh pečkastih in koščičastih sadnih plemen razjedajo ličinke raznih nočnih metuljčkov, ki delajo sadje črvido. Ogromno škodo naredi vsako leto n. pr. jabolčni zavijač ali tončič. Včasih je polovica jabolk in hrušek črvidih. Podoben mrčes kazi tudi črešnje in slive. Ko bi vsi sadjarji negovali sadno drevje tako kakor kažejo izkušnje novejših dobe, bi bilo tudi te nadloge mnogo manj. Baš zatiranje tega škodljivca bi moralo biti splošno. Prizadevanja redkih posameznikov malo zaležejo, ker večje, ki stavijo zalego na sadje, letajo iz sadovnjaka v sadovnjak.

Zatiranje škodljivcev je dandanes najvažnejše vrtno kulturno delo, brez katerega ni obilnih, še manj pa po kakovosti dobrih pridelkov. Kakor pravijo, da je uporaba mila merilo za kulturo kakega naroda, tako je boj z zajedavci najboljša merilo za napredek v kmetijstvu, zlasti pa v sadjarstvu.

O VZGOJI, NEVZGOJI OTROK.

(Po Ch. G. Salzmannu.)

Spominjam se, da sem nekje čital, kako je neka družba krščanskih Evropeev, ki se je bila radi trgovine naselila v nekem bengalskem mestu, na slavnosten dan pojedala, popivala, se šalila in plesala, dočim se je rjavo meščanstvo, trpinčeno od draginje in lakote, v trumah, na pol mrliško majalo po ulicah, deloma na pragu veseljaške hiše popadalo, zahroplo in umrlo, ne da bi bil kdo od vesele družbe ob tem žalostnem pogledu začutil najmanjši vtisk v svojem srcu. Pri tej priliki se je rodilo vprašanje: Kako to, da Evropec, brž ko stopi na vroča vzhodnoindijska tla, svojo nravo tako izpremeni in nežno sočutje s soljudmi, ki ga je bil prinesel iz svoje domovine, zamenja z divjaško brezčutnostjo?

Vzroka za to ni težko najti. Dežela in podnebje sta pri tem popolnoma nedolžni. Toda predsodek, ta rodovitni oče najpogostejše bede, ta poraja to brezčutnost. Kadar je po kakem predsodku, ki se ga je narod navzel, kak razred obsojen za pod jarem, potem v kratkem srce vsakega člana tega naroda tako otrdi, da zlahka gleda ječanje, solze in drgetanje te človeške vrste, ne da bi pri tem kaj več občutil nego ob poginu zaklane živali. V deželah, v katere hodimo, da se z njihovimi zakladi bogatimo, so se po predsodku, ki človeštvo onečašča, domačinom iztrgale človeške pravice in Evropecem se je priznala neomejena pravica trpinčiti jih. Ta predsodek Evropec vdihne, brž ko stopi z ladje na suho, in čuti kmalu njegov učinek v svojem srcu.

Prav z lahkoto bi nabral več zgledov podobne brezčutnosti z bedo neke človeške vrste iz vseh stoletij in vseh podnebij. Toda kaj bi hodil na daleč, ko imamo take zglede pred očmi! Živimo v zmernem podnebjem in mnogo izmed nas jih je nekaj let sem postalo tako občutljivih, da se jim smili bolha, ki ji morajo prikrajšati življenje. Vendar je tudi pri nas predsodek obsodil neko vrsto ljudi v napačno podjarmljenje in priznal njih vladavcem neomejeno prostost, da ravnajo z njo po svoji volji in nevolji. Kakor so morali prvi kristjani nositi vso nesrečo, ki se je pripetila v rimski državi, tako morajo tudi ti često občutili vso sitnost, ki nastane v hišah njihovih predstojnikov, ne da bi se mogli zagovarjati. Večkrat jih v družbah kažejo v sramotenje, ne da bi jim bilo dovoljeno, se zasfran tega pritožiti; tepejo jih s šibo, ne da bi bili kaj zagrešili; kadar zagreše jih seveda ne tepejo.

Ta tlačena človeška vrsta so mnogi otroci, in njih tlačitelj so starši.

Dosti otrok izgubi že v prvih letih življenja svoje zdravje po krivdi staršev, ki jih deloma že pri zarodu otrujejo s strupom, ki so si ga s svojim razvratnim življenjem nabrali v kri, deloma pa jim s predsodki in z brezskrbnostjo ugonablajo zdravje. Za to mislim, da smem, ne da bi pretiraval, trditi, da v nobenem divjaškem gnezdu ni toliko pohabljenih sužnjeev, kolikor je po olikanih mestih in krajih pohabljenih in hiravih, ki so po krivdi svojih staršev postali to, kar so.

Načini, kako bi otrokom ohranili dušno in telesno zdravje, so po največ družinah tako narobe, tako očitno škodljivi zdravju in življenju, da ne rečem preveč, ako trdim, da so največ otrok, ki jih leto za letom pokopljejo ali v zemljo ali med izgubljene revčke, ubili starši sami.

Kazni, ki jih morajo ti mali ljudje, ki so brez varstva in obrambe, prestati skoraj vsak dan, so po največkrat nepravične. Dasi je malo takih zverin, ki bi pretepali otroke do krvi in pohabe, vendar je prav prav malo otrok, ki bi bili kakršnokoli kaznovanje zaslužili. Večinoma ga zaslužijo starši. Je pa dandanes tako narobe, da vprav takrat, ko bi otrok šibo res zaslužil, pa je ne dobi.

Tu sedi mati v krogu svojih prijateljic in svojo malo družino javno obložuje ter slika nje trmo, svojeglavost, hudobnost, lenobost, nerednost v najčrnejših barvah. Tam stoji oče pred svojim osemletnim sinom in mu govori dolgo pridigo, ki je polna najbridkejših očitkov in najnižkotnejšega psovanja. Drugi pretepa otroke za vsako neolikano razvado, ki jo opazi na njih. Kaj pa, prijatelji, ako ste otrokom napake in razvade, ki jih opažate na njih, sami vcepili, ali ni krivično, da zaradi njih tako grdo ravnate z njimi? Ako najprej svoje otroke navadite neklih napak in jih potem kaznujete za to, da so jih tako dobro doumeli, ali ni to kruto in krivično?

In to je prav gotovo. Vzrok vsem napakam, nečednostim in pregreham pri otrocih je največkrat iskati pri očetu ali pri materi ali pa pri obeh. To se bridko čuje, pa jeres.

Človek ima vedno otroke, ki so mu podobni. Možgani, kri, kosti in meso otroka izhajajo iz njegovih staršev. Ako imajo torej starši napake na duši in te-

lesu, ali jim je oboje bolno, morajo seveda te bolezni preiti na otroke. Silno nagnjenje do nekkih pregreh, neukrotljiva zlobnost, svojeglavost, trma, izredna pohotljivost, čezmerna poltenost in čutnost, sitnost, celo nemumnost, od česar največ otrok zdaj to zdaj ono prinese iz plenice, so očitno očetova ali materina doša.

Kdor je nadalje opazoval rodbine, v katerih ni prav dobre vzgoje pri otrocih, bo opazil, da se napake otrok z leti pomnože in povečajo. Kako nedolžno se smeje dveletni Drago in kako potuhnjeno gleda desetletni Slavko. To opazko imajo tako skozi in skozi za resnično, da po dosti družinah imenujejo tista leta, v katerih se začne gibati otrokov razum, ko bi moralo biti njegovo boljšanje vidnejše — nora leta (naj se mi oprostijo izrazi! Potemtakem so torej tudi še vzroki, ki po rojstvu pomnožujejo in povečavajo napake otrok. In teh vzrokov največkrat ni iskati drugod nego v starših. Kje, o tem prihodnjič.

POST — ZDRAVILO.

Pred kratkim mi je rekel zdravnik: »Ko bi ljudje vedeli, kako koristen je post, bi se res vsak teden po enkrat resno postili. Toda ne samo tako, da bi mesa ne jedli, marveč tako, da bi užili morda samo mleko, kislino in sladko, pa košček kruha.« — Nekoč sem naletel po nekaj letih na starejšega gospoda, ki je bil v pokoju in sem ga poznal še iz službenih let — silnega debeluharja. Tedaj pa je bil suh, da sem se kar zavzel. »Kaj Vam je?« Veselo se je zasmel: »Poslim se, poslim. Zdravnik je tako velel, če hočem še kaj živeti.« — Danes je mož osemdesetletnik in šviga in hodi kot vrtavka — zdrav in čil. — Lani naletim na drugega znanca, s katerim sva se slučajno sešla pri obedu v krčmi. »Po štirinajstih dneh jem danes prvič juho,« mi omeni in si ne naroči nič drugega za obed. »Kaj Ti je?« »Poslil sem se. Imel sem tak revmalizem, da nisem mogel več z roko do ust. En teden sem živel ob sami vodi, en teden pa sem užival razen vode edinole sadje. In danes ni več duha ne sluha o bolečinah. Boksati bi se!« In je res napravil nekaj živahnih kretenj z zdravimi rokami. — Ta mesec pa sem dobil pismo od davnega prijatelja, ki ga nisem videl že četrt stoletja. Prosi me, naj ga priobčim. »V mladosti sem imel težka dela, ko sem postal pa delovodja, sem začel bolj počivati, slabo se mi ni godilo, veseljak sem bil in sem začel kozarce obračati. Začel sem se debeliti, a poslal sem vedno slabotnejši. Dosegel sem težo 122 kg. Za nobeno rabo nisem bil več; službo sem težko vršil, srce mi je nagajalo, ponoči nisem spal in večkrat sem moral vstati, da sem sapo lovil. Povpraševal sem zdravnike. Zahtevali so, naj bom abstinent. Držal sem se, pa parkrat vendar prekršil — in obakrat je bilo skoraj po meni. Tedaj mi zdravnik napove smrt — ali pa edino rešitev še: štiridesetdnevni post. Njegovo navodilo se je glasilo: ne uživaj dva dni zapored ničesar razen vsak dan en liter mleka. Tretji dan pa obeduj in večerjaj po navadi. Čez en teden mi je bila že večerja pretežka in sem izpil namesto nje četrt litra mleka. Nato sem še za obed užil samo krožnik zakuhane juhe, za žejo sem pil rogaško slafino. Kadil pa sem kakor po navadi. Zelezne volje je bilo treba, da sem vzdržal. Že prvi teden sem shujšal za 6 kg. Dočutil sem se silno slabotnega. Iz mene je poš kar lil, da sem se moral pre-

oblačiti. Toda nolranje bolečine: trganje, naduha, ulripajoče srce — vse to je tako naglo ponehavalo, da sem takoj začel redno dihati in mirno spati. Zadnji teden mi je vzelo celo glas. Vsa družina me je silila, naj neham. Toda sklenil sem: ne neham, zakaj rajši imam smrt kot tako težko življenje, ki sem ga prenašal 12 let. Kaj sem trpel, ko sem videl družino, kako večerja žgance in zelje! Toda zmagal sem. Oddal sem 25 kg teže, z njo vse trganje, srčne napade in sem danes junak, kot bi jih imel trideset, ne pa štiriinštirideset. Vesel sem sam in z mano vsa moja družina. Priobči to, da zvedo debeluharji, kako se poceni ozdravijo in si podaljšajo življenje.«

Priobčil sem samo resnična dejstva. Gotovo je tak post — izborno, za marsikoga edino zdravilo. Toda sam naj nihče ne preskuša tako hudega posta. Treba je navodila in nadzorstva zdravnikovega. Enodneveni post na leden pa nam je prav golovo vsem na korist in brez nevarnosti.

MODNA NOROST — IN ŽENSKO ZDRAVJE.

Nemški učenjak, fiziolog, prof. dr. Rubner je razmotrival o sedanjih ženskih oblekah. Pravi, da je ženska v teh oblekah predvsem premalo oblačena in jo take oblekce zlasti v hladnih dneh in v našem podnebju premalo varujejo mraza. Ni nobenega dokaza za to, da bi se bilo mogoče tako zelo utrditi, da bi tudi ob hudem mrazu, posebno rahle dece živo, pri tej nezavarovanosti ne trpel škode. Prav gotovo je zdravi nagon prirodnih severnejših narodov kazal glede tople obleke vedno pravo pot, dasi ni umestno biti preveč oblečen. Kakor so pa ženske zdaj oblačene, je pa le premalo za telo. Prav v dobi te mode umrje v severnejših deželah dosti več žensk med 20. in 26. letom, kakor pa jih je umrlo v prejšnjih časih, ko so bile ženske bolj oblačene, ko so imele zlasti tudi kaj perila na sebi (zdaj ga ni — razen pajčevinastega »kombineja« — prav nič).

Škodljiva je dandanašnja ženska moda tudi še — pravi omenjeni profesor dalje — ker je s sedanjimi oblekami vred moderna tudi takozvana »ravna linija« ženskega telesa. A kako priti do te »linije«, do vitkosti? Ženske siloma hujšajo, jemljejo razna sredstva, ne jedo skoraj nič, se pretirano vdajajo sportu in podobno. To je škodljivo. Ni kar tako, da imamo nekaj masti pod kožo. Mast nas varuje mraza, in je res, da imajo ženski obli udje več masti nego mišičavi moški ter zato ženske redno manj občutijo mraz nego moški in so tudi redno tanje oblačene. Mast pa je tudi za nas zaloga moči, od katere črpamo, kadar smo bolni in ne moremo jesti; tedaj se preživlja telo z zalogami te masti (in zato v boleznih shujšamo).

Škodljiva je ta ženska moda tudi še radi šminjanja. Šminka kvarno vpliva na kožo, zamaši luknjice, da koža ne more dihati.

In cigarete? Zdaj kadijo skoraj že vse ženske. Je tudi en prispevek, da ženske sedaj bolj mrjejo ko časih. — Zato pa: »pamet je boljša ko žamet!« Ne za vsako modno muho! Iznebimo se pretirane sužnosti visoke gospe model

KUHARICA.

JEDILNI LIST ZA JULIJSKI TEDEN.

Sobola. Kosilo: Zdrobovi cmoki v goveji juhi, goveje meso, nov krompir v janeževi omaki (Ml. 1926, str. 318) ter pečen sirov štrukelj (Ml. 1926, str. 398). — **Večerja:** Pečena špinača z jajci.

Nedelja. Kosilo: Juha piré iz različne prikuhe (Ml. 1927, str. 313), nadevan piščanec s praženim krompirjem in solato; črna črešnjava torta (Ml. 1926, str. 278). **Večerja:** Zmešana jajca s šunko.

Ponedeljek. Kosilo: Juha z drobnjakovim ponvičnikom, kuhano goveje meso, mrzla drobnjakova omaka, krompirjeva polica, piškotni zvitek (Ml. 1924, str. 233). — **Večerja:** Zrezki iz rezancev s solato.

Torek. Kosilo: Juha stročjega fižola, žajbeljnov zrezek s krompirjevim pirejem, marelična torta (Ml. 1925, str. 278). — **Večerja:** Polentni cmoki (Ml. 1924, str. 71) s podmetom iz ostankov mesa (Ml. 1927, str. 71).

Sreda. Kosilo: Jetrni ali vranični riž v juhi (Ml. 1927, str. 172); goveje meso, korenje z grahom (Ml. 1923, str. 272), dušeni riž, črešnjava torta (Ml. 1927, str. 278). — **Večerja:** Stročji fižol s smetano in jajci (Ml. 1923, str. 311).

Četrtek. Kosilo: Fižolova juha s korenjem in krompirjem, naravni zrezek z jajcem (Ml. 1926, str. 238) in makaroni, borovnice s sladkorjem. — **Večerja:** Kokoš z drobnimi rezanci (Ml. 1926, str. 358).

Pelek. Kosilo: Ajdovi žganci z mlekom, stročji fižol s smetano in krompirjevim pirejem, borovničev štrukelj (Ml. 1923, str. 271), črna kava. — **Večerja:** Špinačne palačinke (Ml. 1924, str. 314), kava z mlekom.

Kakor »jedilni list« se tudi sledeči kuhinjski recepti nanašajo na taka jedila, ki jih moremo pripraviti iz onih zelenjav, ki nam jih nudi vrt v tem mesecu.

Zdrobovi cmoki.

Razgrej v majhni kozi 5 dkg na kocke zrezane slanine. Ko nekoliko zarumeni, prilij $\frac{1}{4}$ litra mleka. Ko mleko zavre, stresi vanj 10 dkg pšeničnega zdroba in mešaj na ognju toliko časa, da se testo od žlice odloči. Postavi vse na hladno in v ohlajeno ubij eno jajce, prideni nekoliko soli in napravi cmoke, ki jih kuhaj 10 minut v osoljeni vreli vodi. Kuhane vzemi iz vode in naloži v skledo ter nalij nanje čiste, rumene goveje juhe.

Juha stročjega fižola.

Obreži $\frac{1}{2}$ kg mladega stročjega fižola na konceh, ga operi in zreži na poševne rezance, ki jih deni v 3 l vrele in slane vode. Ko je fižol skuhan, mu prideni prežganje, ki si ga napravila iz 8 dkg masti, 8 dkg moke, nekoliko drobno zrezanega, zelenega peteršilja in moke. (Prežganje nekoliko razredči z mrzlo vodo preden ga streseš k fižolu.) Ko nekoliko časa vre, mu prideni velik ščep popra, žlico drobno zrezanih lističev janeža, žlico kisa ali limonovega soka. Ko vse prevre, stresi juho na opečene krušne rezine, ali prellači eno polovico fižola, drugo pa pusti kot rezance.

Drobnjakov ponvičnik (šeberle).

Mešaj 10 minut za oreh sirovega masla in rumenjaka; prideni žlico kisle smetane, nekaj zrn soli, žlico sesekljanega drobnjaka, sneg enega beljaka in žlico moke. Vse narahlo premešaj ter deni za prst na debelo na pomazan pleh ter speci. Pečenega zreži na poševne kocke ter stresi v čisto juho. (Za 3–4 osebe.)

Zmešana jajca s šunko.

Ubij v lonec eno jajce, prilij dve žlici mrzlega mleka, prav malo osoli in zlij v ponev, v kateri si segrela žlico masti; mešaj, da se nekoliko zgosti, in prideni žlico drobno zrezane kuhane šunke.

Pečena špinača z jajci.

Mlado špinačo kuhaj odkrito v slani vodi, da je lepo zelena. Kuhano odcedi, seseklaj, prellači in z razgrelim sirovim maslom dobro premešaj. Skuhaj štiri jajca v trdo in vsakega prereži čez polovico. Rumenjak prellači z žemljo, napojeno v mleku, prideni žlico sesekljanega drobnjaka, nekoliko soli, ščep popra in kumne. Vse skupaj dobro premešaj in napolni s tem nadevom jajčne skledice. Namaži pripravljeno skledo z mastjo in stresi vanjo pripravljeno špinačo. V špinačo položi nadevana jajca in potresi vse skupaj z drobno zrezano šunko ali klobaso (za dve žlici) ali drugim ostalim mesom, potresi še za majhno pest krušnih drobtin, polij po vrhu nekoliko razpuščenega sirovega masla in potresi še z nastrganim bohinjiskim sirom. Postavi jed za 20–25 minut v pečico (precej vročo) ter postavi kot samostojno jed na mizo.

Zrezki iz rezancev.

Skuhaj v $\frac{3}{4}$ litru mleka, ki ga nekoliko osoliš, $\frac{1}{4}$ kg rezancev. Ko so skuhani in nekoliko ohlajeni, prideni eno v vodi namočeno in oželo žemljo, dva kuhana in prellačena krompirja, jajce, pol drobno zrezane čebule, ščep popra in za noževo špico pecilnega praška. Vse skupaj zmešaj, stresi na desko, ki je potresena z drobtinami, in napravi tri prste široke, okrogle hlebčke, ki jih po obeh straneh potresi z drobtinami, in jih v masli ocvri.

Žajbeljnov zrezek.

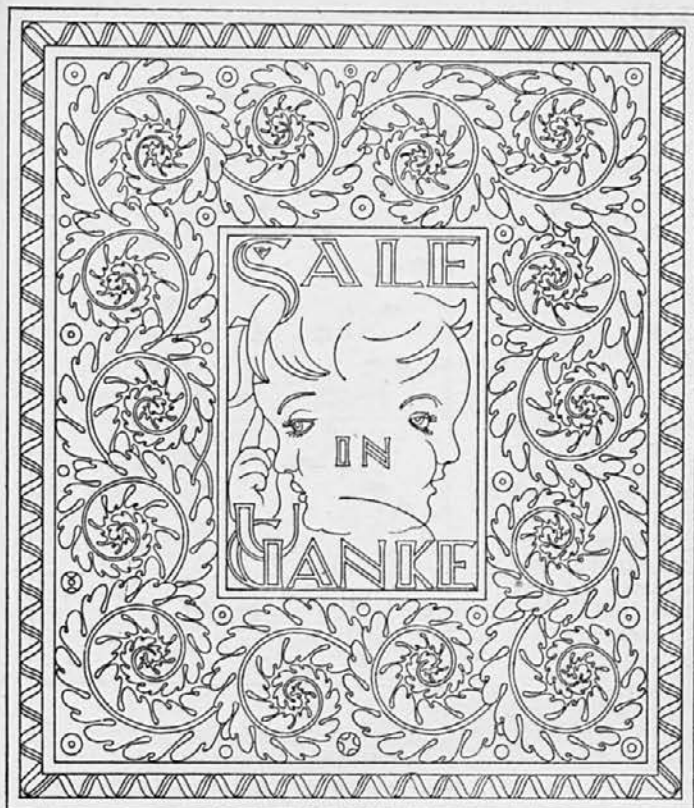
Košček telečjega stegna ali pleča (15 dkg) potolci, osoli in ga potresi po eni strani z moko. Razgrej za pol jajca sirovega masla in položi vanj pripravljeni zrezek; ko se po eni strani zarumeni, ga obrni, mu prideni 6–8 peresc prav drobno zrezanega žajbeljna, ko se še po drugi strani zarumeni, mu prilij dve žlici juhe, da prevre, ga položi na krožnik in precedi polivko nanj.

Nadevani pečeni piščanci.

Od osnaženega, ohlajenega in osoljenega piščanca loči pri vratu, kjer je bila golša, kožo od mesa, ter nallači noter sledeči nadev: zmešaj dve žlici kisle smetane, drobno jajce, nekoliko drobno zrezanega zelenega peteršilja ali drobnjaka, dve pesti krušnih drobtin in nekoliko soli. Ko si piščanca nadevala, kožo pri vratu zašij, da nadev ven ne uhaja, piščanca pa položi v plitvo kozo tako, da leži na hrbtu, mu prilij nekaj žlic vode in masti ter ga peci v pečici eno uro. Med peko ga večkrat polij s polivko, ki se v njej peče.

Jagodna sirova mezga.

Stresi 1 kg zrelih rdečih jagod v lončeno ali porcelanasto skledo, prideni 1 kg sladkorja in mešaj z novo leseno žlico 2–3 ure. S to mezgo napolni kozarce z ozkim vratom; po vrhu jo potresi s salicilom, zaveži s pergamentnim papirjem in shrani na suhem. Namesto salicila vzameš tudi lahko gosto kuhan sladkor in obliješ mezgo za prst na debelo z njim. Ta mezga je izvrstna, vendar se ohrani samo nekaj mesecev.

ZA SMEH.

Srednja pot — najboljša pot.

»Kaj bi napravil? ... Ali bi Brglezu vrnil, kar sem mu dolžan, ali ne?! ... E, kaj! Se enkrat ga bom navrtal!«

Pomagaj si sam in ...

»Kakor veste, je že nekaj let v Ameriki vpeljana prohibicija, to se pravi, da so vse alkoholne pijače prepovedane,« je pripovedoval rojak, ki je bil prišel iz Amerike domovino pogledat. »Kakor pri vsaki stvari, sta tudi zastran prohibicije v glavnem dve stranki. Eni so zanjo, ti se imenujejo »suhi«, drugi so zoper njo in ti se imenujejo »mokri«. Seveda se pijača kljub temu povsod dobi, samo da je dražja in slabša. Vendar pa se mora priznati, da so častne izjeme. Tako velja n. pr. neko mesto v državi Kentucky za 'najbolj suho'.«

»Ali se tam sploh ne dobe alkoholne pijače?« vpraša nekdo.

»O, narobe! Se prav dobre in pristne, toda — samo za zdravilo. Ker pa je zmerom dovolj žejnih ljudi, so prišli občinski očetje na krasno misel. Na občinske stroške vzdržujejo namreč veliko strupeno kačo, ki je na razpolago blaginji občine in žeji prebivavstva. Ta kača je v službi občine bolj vprežena, kakor so bili sploh kdaj kje vpreženi javni funkcionarji od stvarjenja sveta naprej. Ko sem bil zadnjič na obisku v tistem mestu, sem moral celih šest ur čakati, preden sem prišel na vrsto, to se pravi do pika in pijače. (Zdravniki tam zoper pik te kače kot edino zdravilo zapisujejo alkoholne pijače.) In ko sem bil prišel, je bila strupenjača že tako izmučena, da je mene komaj še pičila, tistih za menoj pa ni mogla več, ker se ji je bila čeljust izpahnila in so morali poslati po živinozdravnika, da ji jo je uravnal.«

Nevarna pasja sreča.

Avtomobilski kralj Ford se je peljal s svojim avtomobilom po cesti. Kar se nekaj potare, avtomobil se ne da ne voditi ne ustaviti, temveč drevi naravnost proti nekemu prepadu. Nesreča je neizogibna. V zadnjem trenutku pa skoči na avtomobil neki klatež in ga ustavi tik nad prepadom.

Ford se mu zahvali. »Rešil si mi življenje,« pravi, »in zato te moram poplačati. Kaj imaš rajši, ali fisoč dolarjev enkrat za vselej, ali po petsto dolarjev rente na mesec do smrti?«

Klatež se zamisli, nato pa reče: »Tisoč dolarjev enkrat za vselej.«

»Ali si dobro preudaril? Pomisli: samo renta dveh mesecev znaša fisoč dolarjev in koliko jih bo še do smrti.«

»Ne, gospod! Pri pasji sreči, ki jo imate v vsaki stvari, bi se lahko zgodilo, da bi jaz pojutrišnjem že umrl.«

Za vse slučaje.

Mlad zakonski mož: »Vprav pri mojem stanovanju sva; ali te smem na kosilo povabiti?«

Prijatelj (se obožavlja): »Ampak tvoja žena...?«

Mlad zakonski mož: »Le brez skrbi bodi! Ako se ji je kosilo posrečilo, potem bo ona vesela, če bo še kdo pri nas kosil, ako pa se ji ni posrečilo ... no, potem bom pa jaz vesel!«

Opozorilo.

Trgovec brez pomočnika nalepi na vrata listek: »Kadar ni nikogar v prodajalni, prosim, da se pozvoni.«

Nekega dne zasliši trgovec silovito zvonjenje, pri teče na prag in vidi potepuha, ki na vso moč vleče zvonec.

»Kaj bi pa rad, falot?« ga vpraša.

»E, nič; videl sem, da nimate nikogar v prodajalni, pa sem Vas hotel opozoriti na to.«

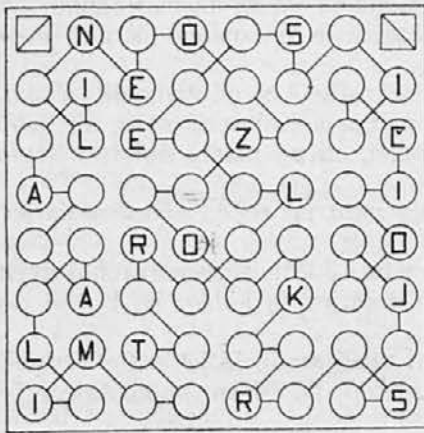
Ječar: »Vaša žena je tu! Nekaj Vam hoče!«

Ječnik: »Križ božji! Moja žena! Recite ji, prosim, da me ni doma!«

UGANKE.

Urednik: PETER BUTKOVIC - DOMEN, Zgonik, p. Prosek, Italia.

Kraljev izprehod.
(Mirosljub, Vižmarje. — 12 točk.)

Vstavi črke: a, a, a, b, č, č, č, d, e, e, e, e, i, i, j, m, n, o, o, o, o, o, o, p, p, p, p, r, r, r, r, s, s, š, v, v, v, z tako v prazne kroge, da boš čital po načinu kraljevega izprehoda praktičen rek iz sv. pisma starega zakona (Sirah).

Zmešana štrana.
(Radoš, Stari trg. — 8 točk.)

Šperšetteovocvooklondees.

Pregovor v številih.
(Janez Ložar, Ljubljana. — 10 točk.)

$(7 + 8 + 2) + 6 + (9 + 4) + (5 + 3 + 1) + (5 + 3 + 2) = ?$

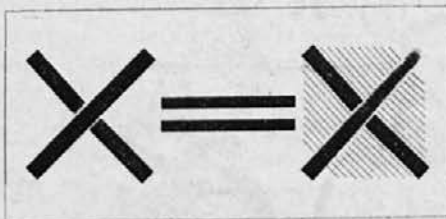
Ključ: 2; (2+1); (5+16); (6+9); (8+18); (11+6); (13+6); (15+16); (23+19).

Dobiš znan slovenski pregovor.

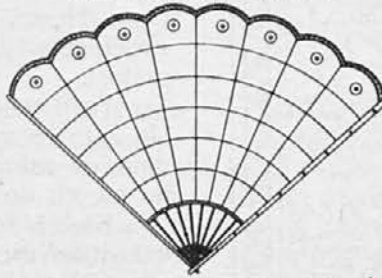
Številnica.
(A. D., Ljubljana. — 4 točk.)

1, 12, 19, 11, 16, 23-22, 9, 6, 18, 16-1, 12, 10, 15, 20, 6, 13-1, 23, 5.

Podobnica.
(Emil Čeh, Maribor. — 3 točk.)

Pahljača.
(Mirosljub, Vižmarje. — 12 točk.)

Postavi v polja pahljače črke tako, da bo v gorenji vrsti v vseh poljih, znamenovanih s krožci, ista črka; od vrha proli središču pa tako, da boš čital besede nastopnega pomena: posledica prepira, močna jed, gibanje zraka, del omare, del vrač, napaka, odlična oseba in juridičen posel. Če boš pogodil prave besede, boš čital v zadnji spodnji vrsti luksuzen predmet.

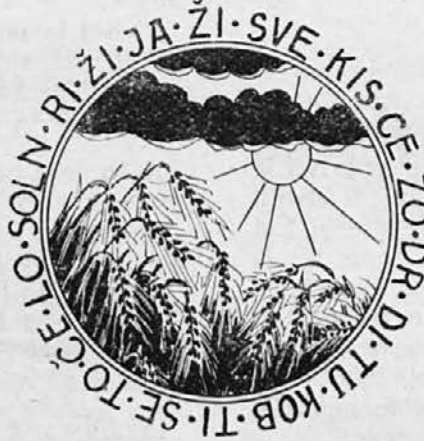
Številnica.

(A. D., Ljubljana. — 5 točk.)

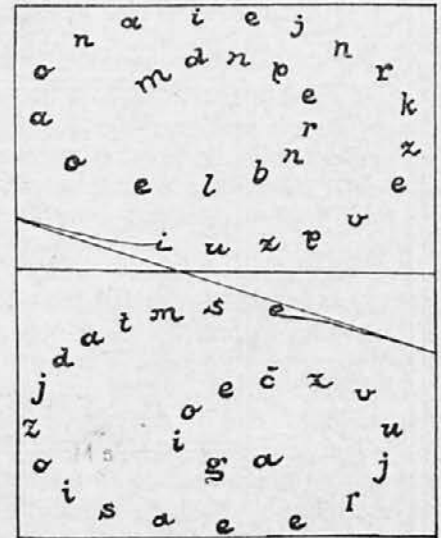
z	7.
v	12.
sr s	14. 18.
	19.
n n	4. 9.
k	21.
j	5.
e e e e	3. 11. 13. 17.
d d	2. 16.
č	10.
a a a a a	1. 6. 8. 15. 20.

Zilo.

(A. D., Ljubljana. — 5 točk.)

Vilica.
(Radivoj, Ljubljana. — 10 točk.)

Spremenilev.

(Mirosljub, Vižmarje. — 10 točk.)

S r c e ž i l a l i c e č e l o
++ ++ + + + +
++ + + + + + +
++ ++ + + + +
++ ++ ++ + +

Spremeni zgoraj navedene dele telesa tako, da boš dobil v peti vrsti znan pregovor.

Šifrirana brzovjaka.

(Miklavč Oskar, Livek. — 13 točk.)

Štev. 652.

Nč lšg lč ekčp, zš pzdš ršz
aia oa r jzd, † raizl egtm
lm gu lčžz ijgbčr nmkmbg.

Paličice.

(France, Središče. — 8 točk.)

Sestavi iz istega števila paličic žensko ime, ki nima nobene črke iz besede »Hinko«.

Rešitve je pošiljati do 20. vsakega meseca na naslov: G. višji šolski nadzornik Josip Novak, Vižmarje, p. Senl Vid nad Ljubljano.

REŠITEV UGANK V JUNIJSKI ŠTEVILKI.

Odbiralnica. Uredi vrste po spredaj napisanih številkah, nato odbiraj črke po navpičnih vrstah in dobiš: Dokler ima medved še gnilih hrušk, se ne boji lakote.

Zagonetennapis. Vsaka druga črka pove, na katero mesto mora priti črka pred njo: Led nima tramov.

Podobnica: Petrograd (Leningrad).

Pojmovnica: Dobrunje, rovnica, lajnost, jesenovina, siromak, rožmarin, lapetnik. Dobrota je sirota.

Pregovori. Uredi vse pregovore po vrsti, kolikor črk ima, pričeni s pregovorom, ki ima najmanj črk. Potem vzameš vsako prvo črko in dobiš: Krpa grad drži.

Magični kvadrati.

I.

C	e	n	e
E	d	i	p
N	i	k	o
e	p	o	s

II.

r	o	s	a
o	p	a	t
s	a	l	o
A	t	o	s

III.

j	a	s	a
a	h	a	t
s	a	j	e
a	t	e	k

IV.

m	o	r	a
O	m	a	r
r	a	m	a
A	r	a	d

Potence. Številka pomeni, katere črka od dotične črke dalje se mora vzeti. Na primer $o^3 =$ tretja črka od o dalje je r , $e^1 = e$, $o^4 = s$ itd. Dobimo: Resnica v oči kolje.

Dele. Jemlješ črke od spredaj in zadaj: Lačna usla.

Črkovnica. Številka 3421 je ključ. Uredi skupine (4 črke) po ključu. Nato vzemi iz prve skupine 3., iz druge 4., iz tretje 2. in iz četrte 1. črko. Nato skupine vnovič uredi po ključu in jemlji črke kakor prej. Dobiš: Če slepec slepca vodi, oba v jamo padela.

Konjiček: Trpiš krivico? Trpi jo pogumno! Kosovel.